Mendelova univerzita v Brně
Provozně ekonomická fakulta

Změny důchodového systému po roce 2013 a jeho dopady na spotřebitele

Diplomová práce

Vedoucí práce:

Ing. Ladislava Issever Grochová, Ph.D.

Bc. Daniela Halvová

Brno 2015

Poděkování

Ráda bych na tomto místě poděkovala Ing. Ladislavě Issever Grochové, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady a připomínky, které vedly ke zpracování této diplomové práce.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci: **Změny důchodového systému po roce 2013 a jeho dopady na spotřebitele**
vypracoval/a samostatně a veškeré použité prameny a informace jsou uvedeny v seznamu použité literatury. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách ve znění pozdějších předpisů, a v souladu s platnou *Směrnicí o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací.*

Jsem si vědom/a, že se na moji práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 Autorského zákona.

Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity o tom, že předmětná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity, a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše.

V Brně dne 31. prosince 2014 _____

Abstract

Halvová, D. Changes in The Czech pension system after 2013 and its impacts on the consumers. Diploma thesis. Brno: Mendel University, 2015.

The thesis deals with the major reform of the Czech pension system in 2013 which introduces a new pension pillar, the Capitalization pillar. This reform has introduced a new possibility for consumers to save up for their retirement. Along with the first Pay-As-You-Go pension pillar and voluntary pension savings pillar it constitutes a new three pillar pension system in the Czech Republic. The second part of this thesis focuses on calculations which should answer the question: "For whom is the opt-out from the PAYG pillar to the Capitalization pillar profitable?"

Keywords

pension system reform, PAYG scheme, capitalization pillar, opt-out, pension funds

Abstrakt

Halvová, D. Důchodová reforma po roce 2013 a její dopady na spotřebitele. Diplomová práce. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2015.

Diplomová práce se zabývá problematikou reformy penzijního systému v České republice po roce 2013. Na základě této reformy vznikl kapitalizační důchodový pilíř. Díky nově fungujícímu pilíři vznikla spotřebiteli další možnost jak zajistit své příjmy na penzi. Kapitalizační pilíř společně se základním důchodovým pojištěním a doplňkovým penzijním spořením v současné době tvoří v České republice tří-pilířový penzijní systém. V druhé části práce se zaměřuji na kalkulaci důchodu spotřebitele s cílem odpovědět na otázku: „Pro jakou skupinu spotřebitelů je přechod do kapitalizačního pilíře výhodný?".

Klíčová slova

reforma penzijního systému, PAYG systém, kapitalizační pilíř, opt-out systém, penzijní fondy

Obsah

1 Úvod 13

2 Cíl práce a metodika 14

2.1 Cíl práce 14

2.2 Metodika práce 14

3 Literární rešerše 16

3.1 Důchodový systém v České republice před lednem 2013 17

3.1.1 Princip solidarity a ekvivalence 17

3.1.2 Povinné důchodové pojištění 18

3.1.3 Penzijní připojištění 20

3.1.4 Malá důchodová reforma 24

3.1.4.1 Základní výměra důchodu 26

3.1.4.2 Úprava redukčních hranic 26

3.1.4.3 Rozhodné období a prodlužování důchodového věku 28

3.1.4.4 Valorizace důchodů 29

3.2 Potřeba důchodové reformy a její důvody 29

3.2.1 Demografický vývoj 29

3.2.1.1 Porodnost 29

3.2.1.2 Délka dožití a struktura populace 30

3.2.1.3 Migrace 31

3.3 Důchodová reforma a její podstata 32

3.3.1 Vytvoření kapitalizačního pilíře 33

3.3.1.1 Důchodový fond státních dluhopisů 37

3.3.1.2 Konzervativní důchodový fond 37

3.3.1.3 Vyvážený důchodový fond 38

3.3.1.4 Dynamický důchodový fond 39

3.3.2 Investiční autopilot 39

3.3.3 Doplňkové penzijní spoření 40

3.3.3.1 Transformace penzijního připojištění 41

3.3.3.2 Účastnické fondy ... 42
3.4 Důchodové systémy v okolních státech ... 44
3.4.1 Slovensko ... 44
3.4.2 Německo ... 47
4 Vlastní práce 50
4.1 Omezující podmínky výpočtu ... 52
4.2 Postup výpočtu a řešení ... 54
4.2.1 Parametry determinující spotřebitele ... 54
4.2.2 Výpočet starobního důchodu z I. pilíře ... 56
4.2.3 Snížený důchod z I. pilíře ... 59
4.2.4 Spoření a výplata důchodů z II. pilíře ... 62
4.2.5 Zhodnocení v rámci investičních strategií II. pilíře ... 63
4.3 Výsledky modelu ... 67
4.3.1 Spoření 3 % z hrubé mzdy ... 67
4.3.1.1 Dynamický důchodový fond (6%) ... 67
4.3.1.2 Vyvážený důchodový fond (5,5 %) ... 69
4.3.1.3 Konzervativní důchodový fond (3,5 %) ... 70
4.3.1.4 Fond státních dluhopisů (2,5 %) ... 72
4.3.2 Spoření 5 % z hrubé mzdy ... 73
4.3.2.1 Dynamický důchodový fond (6%) ... 74
4.3.2.2 Vyvážený důchodový fond (5,5 %) ... 75
4.3.2.3 Konzervativní důchodový fond (3,5 %) ... 76
4.3.2.4 Fond státních dluhopisů (2,5 %) ... 77
4.4 Citlivost zjištěných výsledků na změnu úrokové míry ... 78
5 Diskuse 79
6 Závěr 82
7 Literatura 83
7.1 Odborné publikace, studie a periodika ... 83
7.2 Internetové zdroje ... 85
7.3 Zákony a legislativa ... 91

A Věk odchodu do důchodu 93

B Výsledky v případě 5 % odvodů do II. pilíře a průměrného očekávaného zhodnocení na úrovni roku 2013 95

Seznam obrázků

Obr. 1 Struktura populace obyvatel v České republice v roce 2010 a 2060 30

Obr. 2 Minimální výše hrubé mzdy nutné pro přestup do II. pilíře v rámci dynamického důchodového fondu pro různé věkové skupiny spotřebitelů 67

Obr. 3 Minimální výše hrubé mzdy nutné pro přestup do II. pilíře v rámci vyváženého důchodového fondu pro různé věkové skupiny spotřebitelů 69

Obr. 4 Minimální výše hrubé mzdy nutné pro přestup do II. pilíře v rámci konzervativního důchodového fondu pro různé věkové skupiny spotřebitelů 70

Obr. 5 Minimální výše hrubé mzdy nutné pro přestup do II. pilíře v rámci fondu státních dluhopisů pro různé věkové skupiny spotřebitelů 72

Obr. 6 Minimální výše hrubé mzdy nutné pro přestup do II. pilíře v rámci fondu dynamického fondu pro různé věkové skupiny spotřebitelů v případě odvodů plných 5 %. 74

Obr. 7 Minimální výše hrubé mzdy nutné pro přestup do II. pilíře v rámci vyváženého fondu pro různé věkové skupiny spotřebitelů v případě odvodů plných 5 %. 75

Obr. 8 Minimální výše hrubé mzdy nutné pro přestup do II. pilíře v rámci konzervativního fondu pro různé věkové skupiny spotřebitelů v případě odvodů plných 5 %. 76

Obr. 9 Minimální výše hrubé mzdy nutné pro přestup do II. pilíře v rámci fondu státních dluhopisů pro různé věkové skupiny spotřebitelů v případě odvodů plných 5 %. 77

Obr. 10 Citlivost vyváženého důchodového fondu na změnu úrokové míry 78

Obr. 11 Minimální výše hrubé mzdy nutné pro přestup do II. pilíře v rámci dynamického fondu pro různé věkové skupiny spotřebitelů v případě odvodů plných 5 % a zhodnocení roku 2013 95

Obr. 13 Minimální výše hrubé mzdy nutné pro přestup do II. pilíře v rámci vyváženého fondu pro různé věkové skupiny spotřebitelů v případě odvodů plných 5 % a zhodnocení roku 2013 97

Obr. 14 Minimální výše hrubé mzdy nutné pro přestup do II. pilíře v rámci konzervativního fondu pro různé věkové skupiny spotřebitelů v případě odvodů plných 5 % a zhodnocení roku 2013 98

Obr. 15 Minimální výše hrubé mzdy nutné pro přestup do II. pilíře v rámci fondu státních dluhopisů pro různé věkové skupiny spotřebitelů v případě odvodů plných 5 % a zhodnocení roku 2013 99

Seznam tabulek

Tab. 1 Výše příspěvků na penzijní připojištění a daňová úleva do 31. 12. 2012 21

Tab. 2 Výše příspěvků účastníka na penzijním připojištění a velikost daňové úlevy 22

Tab. 3 Výkonnost penzijních fondů v letech 2010 až 2012 24

Tab. 4 Demografické projekce v ČR 31

Tab. 5 Výše státní podpory ve III. pilíři od 1. 1. 2013 42

Tab. 6 Sazby pojistného na důchodové zabezpečení a důchodové spoření 51

Tab. 7 Vybrané ročníky a jejich věk nástupu do zaměstnání a doba strávena pojištěním 55

Tab. 8 Výpočet úhrnu ročních vyměřovacích základů 57

Tab. 9 Redukční hranice pro určení výše výpočtového základu 58

Tab. 10 Vypočtené starobní důchody vyplácené z prvního pilíře u vybraných skupin spotřebitelů dle roku narození a hrubého měsíčního příjmu 59

Tab. 11 Odvody do I. a II. pilíře při různých velikostech hrubé mzdy za rok 2013 60

Tab. 12 Srovnání důchodů vyplácených v roce 2013 z I. pilíře při odvodech 6,5 % a 3,5 % v celých Kč 61

Tab. 13 Připsané zhodnocení v roce 2013 u vybraných penzijních společností, poplatková politika a odhad MPSV budoucího očekávaného výnosu nabízených investičních strategií 64

Tab. 14 Shrnutí naspořených částek u vybraných spotřebitelů v rámci investičních strategií II. pilíře při očekávaném zhodnocení dle MPSV v celých Kč. 65

Tab. 15 Shrnutí vyplácených důchodů z II. pilíře u vybraných spotřebitelů a srovnání se sníženým důchodem z I. pilíře v celých Kč 66

Tab. 16 Minimální výše hrubé mzdy pro výhodný přestup do II. pilíře v rámci dynamického fondu 68

Tab. 17 Minimální výše hrubé mzdy pro přestup do II. pilíře v rámci vyváženého fondu 70

Tab. 18 Minimální výše hrubé mzdy pro přestup do II. pilíře v rámci konzervativního fondu 71

Tab. 19 Minimální výše hrubé mzdy pro přestup do II. pilíře v rámci fondu státních dluhopisů 73

Tab. 20 Minimální výše hrubé mzdy pro přestup do II. pilíře v rámci dynamického fondu při odvodech 5 % 74

Tab. 21 Minimální výše hrubé mzdy pro přestup do II. pilíře v rámci vyváženého fondu při odvodech 5 % 75

Tab. 22 Minimální výše hrubé mzdy pro přestup do II. pilíře v rámci konzervativního fondu při odvodech 5 % 76

Tab. 23 Minimální výše hrubé mzdy pro přestup do II. pilíře v rámci fondu státních dluhopisů při odvodech 5 % 77

Tab. 24 Minimální výše hrubé mzdy pro přestup do II. pilíře v rámci dynamického fondu při odvodech 5 % a zhodnocení roku 2013 96

Tab. 25 Minimální výše hrubé mzdy pro přestup do II. pilíře v rámci vyváženého fondu při odvodech 5 % a zhodnocení roku 2013 97

Tab. 26 Minimální výše hrubé mzdy pro přestup do II. pilíře v rámci konzervativního fondu při odvodech 5 % a zhodnocení roku 2013 98

Tab. 27 Minimální výše hrubé mzdy pro přestup do II. pilíře v rámci fondu státních dluhopisů při odvodech 5 % a zhodnocení roku 2013 99

1 Úvod

Problematika nastavení důchodového systému je jedním z nejkomplexnějších socioekonomických problémů, kterému čelí naše společnost. Jen s obtížemi se hledá takové řešení, které by bylo konsenzuální pro všechny zainteresované strany. Řešením této komplikované otázky se zabývají odborníci a vlády v České republice již od začátku 90. let 20. století. S ohledem na tento dlouhý časový horizont politické reprezentace nenalezly až do roku 2013 potřebnou odvahu k provedení výraznějších změn v rámci nastavení důchodového systému.

Nepříznivý demografický vývoj a s ním spojené stárnutí evropské populace je jedním z klíčových faktorů, který je hnacím motorem nutných reforem penzijních systému nejen v České republice, ale i ve zbytku Evropy. V případě nepřijetí nutných reforem by tedy hrozil výrazný pokles životní úrovně osob v důchodovém věku, čemuž se reformní kroky vlád snaží zabránit.

V roce 2013 vstoupila v platnost tzv. velká důchodová reforma, která zásadnějším způsobem změnila nastavení původního důchodového systému. Dosavadní systém postavený na základním průběžně financovaném pilíři a v roce 1994 vzniklém třetím pilíři penzijního připojištění se tak rozrostl o další tzv. druhý pilíř.

Tento II. pilíř důchodového systému je kompletně postaven na fondovém způsobu financování a převládá zde výrazně princip ekvivalence. Spotřebitele motivuje zajistit se na penzi vlastními silami a nespoléhat pouze na příjmy z průběžného pilíře, se kterými je však pevně spjat. Tento nově vzniklý třípilířový systém v sobě zahrnuje větší možnosti zajištění občanů na stáří, než tomu bylo v předchozích letech.

Ve vyspělých zemích Evropské unie již reformy důchodových systémů proběhly. Tedy jistou inspirací a ponaučením by nám mohl být pohled do zahraniční k našim přímým sousedům, kde byly zavedeny v různých modifikacích vícepilířové systémy. Z toho důvodu jsou představeny důchodové systémy ve Slovenské republice a ve Spolkové republice Německo.

Důchodová reforma nebyla již v počátcích svého vzniku kladně přijata napříč politickým spektrem a díky nedostatečné mediální kampani a informovanosti obyvatel je patrné, že i v současné době mnoho občanů stále není o přínosu pilíře přesvědčeno, o čemž svědčí malý zájem o vstup do II. pilíře.

Zavedení II. pilíře přineslo spotřebitelům novou možnost ve způsobu zajištění na stáří a s tím související volbu jakým způsobem této možnosti využít. O to je ta volba těžší, jelikož po rozhodnutí vstoupit do druhého pilíře je tento krok nevratný. Spotřebitel tedy stojí před otázkou, zda je pro něj vstup do pilíře výhodný a vzhledem k množství proměnných, které na správné rozhodnutí mají vliv, je celá značně komplikovaná. Na tuto otázku rozhodovacího problému spotřebitele ohledně výhodnosti vstupu do II. pilíře se pokusím odpovědět v druhé částí této práce.

Diplomová práce vychází z právního stavu účinného k 31. prosinci 2014.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem této diplomové práce je zhodnocení výhodnosti vstupu spotřebitele do nově vzniklého II. pilíře důchodového systému České republiky. Aby toto bylo možné, je nejprve nutné čtenáře seznámit s mnohými změnami, kterými prošel český důchodový systém v letech 2011 až 2013.

2.2 Metodika práce

V první části práce jsou popsány parametrické změny důchodového systému vstoupivší v platnost v roce 2011, kdy v návaznosti na nález Ústavního soudu, došlo k tzv. malé důchodové reformě. Důraz je následně kladen zejména na vysvětlení změn obsažených ve velké důchodové reformě, která vstoupila v platnost od 1. 1. 2013 a která kodifikovala vznik kapitalizačního pilíře do důchodového systému.

V této části jsou také diskutovány důvody, které vedly politickou reprezentaci k provedení těchto reforem a dále dopady na spotřebitele-pojištěnce.

V neposlední řadě se zde věnuji krátkému popisu situace, ve kterém se nachází penzijní systém v okolních státech, jmenovitě ve Slovenské republice a v Německu. Slovensko jsem zvolila, protože je nám v relevantních parametrech velmi blízké a obdobnou důchodovou reformou, která se odehrála v ČR, si prošlo již v letech 2005. V Německu funguje taktéž třípilířový systém avšak modifikovaný o tzv. zaměstnanecké fondy, které by mohl být inspirací i zde v České Republice.

Druhá praktická část práce se analyticky zabývá právě problémem určení, pro které skupiny spotřebitelů je výhodný vstup do II. kapitalizačního pilíře. Jsou identifikovány faktory ovlivňující výhodnost přestupu mezi jednotlivými pilíři, které následně vstupují do kalkulací vedoucích k zjištění výše zmíněné skupiny spotřebitelů. Dále je provedena analýza citlivosti výhodnosti ve vztahu k těmto míře zhodnocení prostředků v kapitalizačním pilíři.

Metodicky jsem postupovala rozborem odborné literatury zabývající se relevantní problematikou důchodového systému a jeho nutných změn. V této souvislosti je možné zmínit zejména odborné práce Výzkumného ústavu práce a sociálních věcí Akademie věd České republiky, odborné statě Institutu IDEA Cerge EI, Masarykovy univerzity a Vysoké školy ekonomické a v neposlední řadě odborné analýzy expertních skupiny jako např. Bezděkova komise. Jelikož je téma práce svou podstatou kodifikováno v právním řádu, byla nezbytná častá interpretace příslušné legislativy - zákonů a právních norem. Dalším významným pramenem se také stala Česká správa sociálního zabezpečení jakožto vrcholný orgán spravující český sociální a důchodový systém.

V praktické části jsem potom využila metod finanční matematiky k propočtům časové hodnoty peněz a statistických dat Českého statistického úřadu a České správy sociálního zabezpečení k různým výpočtům souvisejícím s danou úlohou.

3 Literární rešerše

Pro bližší pochopení problematiky penzijní reformy je nutné si nejdříve představit jednotlivé prvky penzijního systému a jeho příslušný legislativní rámec.

Penzijní systém v České republice je postaven na několika tzv. pilířích. Do konce roku 2012 existovaly 2 pilíře. Od 1. ledna 2013 potom díky reformě vzniká nový, tzv. druhý pilíř.

První pilíř je založen na povinném základním důchodovém pojištění podle zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ze kterého plyne občanům nárok na výplatu starobního důchodu.

V roce 1994 vznikl na základě zákona č. 42/1994 Sb. tzv. třetí pilíř v podobě penzijního připojištění se státním příspěvkem.

Od začátku roku 2013 vstoupila v platnost důchodová reforma, na jejímž základě byl zaveden třípilířový systém namísto předchozího dvoupilířového. Důchodové spoření představuje druhý pilíř a třetí pilíř funguje v podobě doplňkového penzijního spoření.

Od 1. 1. 2013 nabyly účinnosti legislativní změny, které upravují správu a zajištění nového II. pilíře důchodové reformy. Základní legislativní normou pro II. pilíř je zákon č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření, který mimo jiné zahrnuje registrace smluv o důchodovém spoření a registrace pojistné smlouvy o pojištění důchodů.

V oblasti penzijního připojištění byla provedena transformace, na základě které je v současné době v povědomí spotřebitelů pod názvem doplňkové penzijní spoření. Toto doplňkové penzijní spoření je upraveno zákonem č. 427/2011 Sb., kterým bylo původní penzijní připojištění nahrazeno. Stejným zákonem je upravena činnost penzijních pojišťoven. Mezi další varianty dobrovolného doplňkového spoření můžeme zahrnout také produkty poskytované komerčními pojišťovnami, například životní pojištění. Naopak zaměstnanecké fondy, hojně rozšířené v některých zemích EU jako je Německo, nejsou v České republice zastoupeny vůbec.

Dále byl uveden v platnost zákon č. 397/2012 Sb., o pojistném na důchodové spoření upravující placení vlastních pojistných částek na spořícím principu jednotlivých účastníků důchodového spoření.

3.1 Důchodový systém v České republice před lednem 2013

Otázka správného nastavení penzijního systému, který bude splňovat požadavky nejen fiskální udržitelnosti, ale také zajišťuje sociální sounáležitost ve společnosti, je jedním z klíčových problémů mnohých vyspělých ekonomik, které se potýkají s problémem stárnutí obyvatelstva a jeho nedostatečným nahrazováním.

Podle Schneidera (2011) je důchodový systém České republiky jedním z nejméně zadlužených ve střední Evropě. Díky vysokému věku odchodu do důchodu, vysokým odvodovým stropům a novelizaci přiznávaných důchodů je v Česku zadlužení důchodového systému v porovnání s okolními státy nejnižší. Toto je vykoupeno vysokou mírou mezigeneračního přerozdělování, na které doplácí mladší generace.

Díky historickému vývoji je stát vnímán jako nositel sociálních jistot. Právě v penzijním systému se odráží z tohoto pohledu dva protichůdné principy. Jsou to princip solidarity a princip ekvivalence, které si podrobněji přiblížíme v následující kapitole.

3.1.1 Princip solidarity a ekvivalence

Princip solidarity je postaven na myšlence sociální sounáležitosti. Jak popisuje Krebs (2007) vyjadřuje závislost každého jedince na soužití ve společnosti, které je součástí, spoluutváří ji a zároveň je příjemcem jejího prospěchu. Solidarita vychází z lidského porozumění a uvědomění si odpovědnosti za sebe i za své okolí. Takto je solidarita všeobecně chápána. V moderních demokraciích stojí na svobodné vůli obyvatel a ochotě přizpůsobit se zájmům většiny. Solidarita je jednou ze základních hodnot nejen v České republice, ale v celé Evropě. Uplatňováním principu solidarity lze zajistit důstojné podmínky života všem vrstvám obyvatel, přispívá k předcházení vzniku napětí ve společnosti a k její soudržnosti. Je však nutné mít na zřeteli, že přílišný akcent na princip solidarity může působit kontraproduktivně na soběstačnost a ekonomickou prosperitu společnosti.

V českém důchodovém systému je princip solidarity manifestován v průběžném pilíři důchodového pojištění, kde jsou peníze přerozdělovány ze sociálního zabezpečení ve prospěch všech obyvatel. Peněžní prostředky jsou přerozdělovány od výše příjmových skupin ve prospěch nízko příjmových skupin. Toho je dosaženo skrze tzv. redukční hranice, které nedovolují plnou započitatelnost vyšších příjmů do výpočtu starobního důchodu. Více o tomto tématu v kapitole 3.1.4.2.

Naopak **princip ekvivalence je postaven na myšlence individualismu**. Je kladen důraz na schopnosti a dovednosti každého jedince, jeho výkonnost, sociální a intelektuální schopnosti. Díky těmto vlastnostem je člověku poskytována větší volnost s důrazem na individuální jednání na úkor kolektivního.

V sociálních systémech jako jsou např. penzijní nebo pojistné systémy, je princip ekvivalence chápán jako princip zásluhovosti nebo také výkonnosti. Je to dáno tím, že alokace důchodů a statků každému spotřebiteli je ekvivalentní jejich vlastním výkonům a zásluhám, kterými do systému sami přispěli. Podobně je tomu

i u pojistných systémů ať již veřejných nebo komerčních, kdy pro jejich fungování musí platit ekvivalence mezi výší pojistného a pojištěným rizikem.

Přestože je převažujícím principem v těchto sociálních systémech právě princip solidarity, tak princip ekvivalence je důležitým předpokladem fungování systémů pojištění (včetně důchodového) a zajištění jejich celkové rovnováhy. Pro pojistné systémy obecně je nezbytná kombinace obou těchto principů. Záleží primárně na cílech, které chce společnost dosáhnout a na vzájemném poměru těchto dvou principů, který zajistí jejich dosažení (Krebs, 2009).

Obecně lze konstatovat, že princip ekvivalence je preferován u vysokopříjmových skupin obyvatel, kteří jsou prostřednictvím svých příjmů schopni se zajistit do budoucna vlastními silami. Naopak princip solidárnosti je preferován nízko-příjmovými skupinami lidí, kteří nemají prostředky a schopnosti k adekvátnímu zajištění vlastní existence.

3.1.2 Povinné důchodové pojištění

Do konce roku 2012 existovali v České republice dva pilíře, resp. dva způsoby jak zajistit své příjmy na období po odchodu do penze. Jedná se o základní důchodový pilíř známý také jako průběžný nebo I. pilíř důchodového systému, který je představován důchodovým pojištěním a tvoří převážnou část příjmů lidí v důchodovém věku. Druhou součástí důchodového systému v ČR je potom III. pilíř, který tvoří penzijní připojištění (Rytířová, 2013).

Penzijní systém v České republice je založen na povinném základním důchodovém pojištění. Tento typ pojištění je společně s nemocenským pojištěním a příspěvkem na státní politiku zaměstnanosti součást sociálního zabezpečení občanů. Správcem veškerých finančních prostředků je stát, jehož prostřednictvím jsou následně vypláceny důchody (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2014).

Legislativním základem upravujícím nároky na důchody, způsob stanovení jejich výše a podmínky pro jejich výplatu je zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, který nabyl účinnosti 1. ledna 1996. Za období od svého vzniku prošel řadou legislativních, nutno podotknout že většinou parametrických, změn s cílem zabezpečit finanční udržitelnost penzijního systému při zachování přiměřené úrovně dávek.

Rozhodování nároku na důchod, o dávkách důchodového pojištění a úkony v souvislosti s výplatou těchto dávek jsou v kompetenci České správy sociálního zabezpečení (ČSSZ)[1]. ČSSZ je institucí státní správy vykonávající působnost se zaměřením na sociální zabezpečení a lékařskou posudkovou službu. Jedná se samostatnou rozpočtovou organizaci spadající do agendy Ministerstva práce a sociálních věcí. V oblasti státní správy České republiky jde o největší a zcela výjimečnou finančně správní instituci. Finanční prostředky, které pravidelně vybírá na pojistném na sociální zabezpečení a příspěvky na státní politiku zaměstnanost, tvoří více než 1/3 veškerých příjmů do státního rozpočtu. Pravomoci ČSSZ upravuje zákon

[1] S výjimkou případů, kdy jsou příslušné k rozhodování orgány sociálního zabezpečení ministerstev obrany, vnitra a spravedlnosti.

č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení (Česká správa sociálního zabezpečení, 2014).

V České republice funguje tedy základní povinné důchodové pojištění, které lze podle Rytířové (2013) charakterizovat následovně:

- funguje na principu solidarity a ekvivalence,
- fungující na tzv. Pay-as-you-go (PAYGO) systému,
- je dávkově definovaný,
- a je povinný vstup do systému.

Principy solidarity a ekvivalence a jejich dopady v českém důchodovém systému jsme si již představili v přecházející kapitole.

PAYGO neboli systém průběžného financování. Tento systém financování spočívá v tom, že finanční prostředky ve formě sociálního pojištění ekonomicky aktivního obyvatelstva (zaměstnanci a OSVČ) jsou odváděny do fondu odděleného od státního rozpočtu. Následně jsou tyto prostředky okamžitě přerozdělovány ve prospěch současných důchodců. Jedná se proto o značně solidární důchodový systém, založený na solidaritě mezi generacemi. Z tohoto základního důchodového pojištění jsou občanům vypláceny důchody v situacích jako stáří, invalidita nebo úmrtí živitele. V těchto všech případech mají plátci pojistného nárok na vyplácení dávek důchodového zabezpečení z tohoto systému (Kutálek, 2013).

Dávkově definovaný důchod znamená, že výpočet výše důchodů je složen ze dvou částí, a to ze základní výměry, což je pevně stanovená částka totožná pro všechny druhy důchodu nehledě na délku pojištění a výši příjmů, a procentní výměry, odvozenou právě od doby pojištění a výše předchozích příjmů (Česká správa sociální zabezpečení, 2013).

Účastníkem prvního pilíře je fyzická osoba starší 18 let, která je poplatníkem důchodového pojištění. V zásadě dle zákona o důchodovém pojištění rozlišujeme tři skupiny účastníků:

- **zaměstnance**, účastní se důchodového pojištění povinně, jestliže se účastní nemocenského pojištění[2],
- **osoby samostatně výdělečně činné (OSVČ)**, účastní se povinně po splnění zákonných podmínek nebo dobrovolně prostřednictvím přihlášky,
- **osoby dobrovolně účastné důchodového pojištění**.

Ekonomicky aktivní osoby mají při splnění zákonných podmínek povinnost se účastnit pojištění, platit pojistné a nemohou z něj předčasně vystoupit. Pojištění je tedy univerzální a právní úprava je jednotná pro všechny pojištěnce a po splnění zákonných podmínek má osoba nárok na výplatu důchodu (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2014).

[2] Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění

Nárok na výplatu starobního důchodu vzniká splněním 2 podmínek, a to dosažením důchodového věku a získáním potřebné doby pojištění. Zatímco důchodový věk se postupně mění a liší se pohlavím a ročníkem narození, potřebná doba pojištění za rok 2014 činí 30 let a každý další rok dochází k jejímu zvyšování (Rytířová, 2013). Kompletní seznam jednotlivých ročníků a jejich odchodu do penze je uveden v příloze této práce.

Sazba pojistného na důchodovém pojištění je v případě zaměstnanců 6, 5 % z hrubé mzdy, přičemž zaměstnavatel odvádí dalších 21, 5 % z hrubé mzdy za své zaměstnance. V případě OSVČ je sazba 28 % na důchodovém pojistném, s tím, že si roční vyměřovací základ pro výpočet pojistného určují samy, vázány jsou pouze zákonným minimem a maximem a částkou v hodnotě minimálně 50 % jejich zisku (Kutálek, 2013).

Podle Dobešové (2012) výhoda průběžného systému financování spočívá zejména v ochraně jednotlivců, snižování administrativních výdajů, snížení rizika z případné ztráty prostředků nebo jejich hodnoty. Nevýhodnou naopak je, že stimulují jednotlivce k nižší odpovědnosti, nejistá výše dávek do budoucna a velmi sině zastoupený princip solidarity.

Průběžně jsou vybírány částky na sociálním pojištění za dané období a ty jsou následně ve stejném období vypláceny penzistům. Předmětné finanční prostředky neslouží jako prostředek k investicím. Nutný předpoklad tedy je, aby byly příjmy průběžného systému alespoň stejně vysoké jako výdaje na pokrytí výplaty dávek penzistům. Nicméně v případě, že výplata finančních prostředků z fondů převyšuje příjmy, dochází ke vzniku deficitu, který musí být následně pokryt příjmy ze státního rozpočtu, jelikož systém garantuje zákonem povinnou výplatu důchodových dávek.

3.1.3 Penzijní připojištění

Základní důchodové pojištění není jedinou variantou zajištění příjmů v důchodovém věku. Spotřebitelé mohli dobrovolně využít možnosti ukládání svých volných finančních prostředků i jiným způsobem a zajistit si tak příjmy na stáří. Jednou z možností zajištění příjmů jsou investice. Existují široké možnosti investování volných peněžních zdrojů od finančních investic až po investice do reálných aktiv.

K účelům uložení, akumulace a zhodnocení peněz na důchod slouží penzijní připojištění, označováno jako třetí pilíř důchodového systému. Velký význam má zejména dobrovolnost zřízení připojištění, jelikož si každý spotřebitel rozhoduje, zda využije možnosti zabezpečit se dostatečně dopředu na stáří a zvolit takovou výši dodatečných příjmů, jakou sám uzná za vhodnou.

Penzijní připojištění je státem podporovaný systém, kdy každý z účastníků[3] v závislosti na velikosti splátky obdrží určitý zákonem daný státní příspěvek. Účastníkem penzijního připojištění se stává fyzická osoba starší 18 let, která uzavře smlouvu o penzijním připojištění s jedním z penzijních fondů, které fungují na principu soukromých společností. Nárok na státní příspěvek ze zákona vzniká, je-li

[3] Platí-li si pojištění účastník sám nebo třetí osoba, avšak s výjimkou zaměstnavatele.

účastník trvale pobytem v ČR nebo EU a současně se účastní důchodového pojištění v prvním pilíři v ČR, případně z něj pobírá důchod nebo je účastníkem veřejného zdravotního pojištění (Rytířová, 2013).

Účast v pilíři je možné také dobrovolně ukončit, na základě zákona č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem pro výplatu státního příspěvku musí být spotřebitel účasten důchodového připojištění alespoň 5 let a musí dosáhnout 60 let věku.

V závislosti na výši měsíčního příspěvku účastníka se může jednat o měsíční státní příspěvek v rozsahu od 50 do 150 Kč. Velikost měsíčního příspěvku účastníka je dobrovolná a není závislá na výši příjmů, jako je tomu v I. pilíři (potažmo ve II. pilíři). Čím vyšší měsíční úložku spotřebitel zvolí, tím vyšší státní příspěvek mu náleží. Přičemž nejvýhodnější varianta z pohledu připisovaného příspěvku je od minimální částky 500 Kč měsíčně (Asociace penzijních společností, 2014).

Tab. 1 Výše příspěvků na penzijní připojištění a daňová úleva do 31. 12. 2012

Měsíční příspěvek účastníka (Kč)	100	200	300	400	500	600	1 000	1 500
Měsíční státní příspěvek (Kč)	50	90	120	140	150	150	150	150
Snížení daňového základu (Kč)	-	-	-	-	-	1 200	6 000	12 000

Zdroj: Penzijní společnost České pojišťovny, 2012.

Prostřednictvím výnosů, které penzijní fondy generují a státem poskytovanému příspěvku, si spotřebitel vytváří finanční rezervu na období, kdy odchodem do penze dochází k poklesu příjmů. Zároveň jsou příspěvky spotřebitele daňově odčitatelnou položkou až do celkové maximální výše 12 000 Kč za rok, která se uvádí v přiznání v dani z příjmů. Penzijní připojištění je tedy pro spotřebitele výhodné ze dvou hledisek: připisovanému státním příspěvku a daňovému zvýhodnění. Optimální se v tomto případě jeví, ukládá-li spotřebitel měsíčně maximální částku 1 500 Kč, což činí ročně na vkladech 18 000 Kč. Spotřebitel má potom nárok nejen na státní příspěvek v maximální výši 150 Kč měsíčně, ale současně může uplatnit daňový odečet v maximální hodnotě 12 000 Kč. Vzniklý rozdíl ve výši 6 000 Kč mezi výší ročního vkladu a daňovým odpočtem je minimální hranice, od které můžeme odečet uplatnit.

S platností od roku 2013 dochází ke zvýšení odpočtu na 12 000 Kč místo původních 6 000 Kč. To znamená, že spotřebitel musí ukládat měsíčně minimálně částku 2 000 Kč, aby si mohl snížit daňový základ o 12 000 Kč.

Tab. 2 Výše příspěvků účastníka na penzijním připojištění a velikost daňové úlevy

Měsíční příspěvek účastníka (v Kč)	Roční souhrn příspěvků účastníka (v Kč)	Snížení daňového základu (v Kč)
500	6 000	0
750	9 000	3 000
1000	12 000	6 000
1500	**18 000**	**12 000**
2000	24 000	12 000

Zdroj: Penzijní připojištění, 2012.

V případě III. pilíře se, na rozdíl od povinného I. pilíře, jedná o fondový způsob financování, kdy spotřebitel ukládá peněžní prostředky do vybraného penzijního fondu. Přičemž také zaměstnavatel se může dobrovolně rozhodnout k přispívání zaměstnanci na důchodové připojištění.

Od 1. 1. 2008 vstoupila v platnost novela zákona č. 586/1992 Sb. o daních z příjmu, která umožňuje, aby zaměstnavatel přispíval zaměstnancům na penzijní připojištění[4] roční částkou až do výše 24 000 korun[5]. Jak uvádí § 24 tohoto zákona, do této výše si současně zaměstnavatel uplatní částku jako daňový náklad a nepodléhá platbám na veřejnoprávní pojištění. Pro spotřebitele je tato možnost výhodná vzhledem k tomu, že se z těchto příspěvků neplatí daň z příjmů ani sociální a zdravotní pojištění.

Jako jedna z výhod se může jevit zejména nezáporné zhodnocení peněžních prostředků, což je garance, která vyplývá ze zákona č. 42/1994 Sb. o penzijním připojištění se státním příspěvkem. Na jejím základě má penzijní fond povinnost v případě ztráty ve výsledku hospodaření, zajistit spotřebiteli pokrytí této ztráty z vlastních zdrojů ve formě rezervního fondu, nerozděleného zisku z minulých let apod. Tato záruka vyplývá pouze ze strany penzijního fondu nikoli ze strany státu (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2010). Díky této garanci však penzijní fondy investují do velmi konzervativních instrumentů, což nese velmi nízký výnos, který nemusí vždy zajistit převýšení inflace.

Pozitivní stránkou je také možnost provádět změny v rámci důchodového připojištění např. změny ve výši měsíčních příspěvků, možnost zvolit si jakým způsobem budou vypláceny prostředky při řádném ukončení smlouvy, varianta domluvit se na vyplácení pozůstalostního nebo invalidního důchodu a v neposlední řadě

[4] případně může částku příspěvků rozdělit v libovolném poměru mezi životní pojištění a penzijní připojištění

[5] Od 1. 1. 2013 se zvyšuje částka z 24 000 Kč na 30 000 Kč, kterou zaměstnavatel přispívá na důchod

příležitost k výběru poloviny naspořených peněz dříve než v 60 letech, nejdříve však po 15 letech od počátku spoření (Penzijní připojištění, 2012).

Penzijní fondy příspěvky spravují a vhodně investují. Dohled nad nimi vykonává Česká národní banka, která zaštiťuje regulaci jejich investičních činností. Cílem penzijních fondů je nakládání a hospodaření s majetkem s odbornou péčí a zajištění řádného výnosu. Výhodou této formy investování je vysoká bezpečnost vkladů díky investicím do relativně konzervativních instrumentů, avšak vykoupená relativně nízkým výnosem (Finanční noviny, 2014). V případě, že dojde k zániku důchodového fondu, je však nutné domáhat se ochrany svých nároků soukromoprávní cestou (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2010).

Vedle obecných předpokladů, kladených na jednotlivé fondy, jakými jsou kvalita, bezpečnost, likvidita a rentabilita jsou dány zákonem limity omezující možnosti investování do jednotlivých instrumentů (podkladových aktiv). Jedná se zejména o tyto (Finanční noviny, 2014):

- dluhopisy, jejichž emitentem jsou členské státy Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (OECD) nebo centrální banky OECD, které je Česká republika členem,
- podílové fondy otevřených podílových fondů,
- cenné papíry, se kterými obchodují na regulovaném trhu země OECD,
- movité věci představující záruku bezpečného uložení peněžních prostředků,
- nemovitosti slouží k podnikání nebo bydlení.

Na českém penzijním trhu existovalo do roku 2012 celkem 9 penzijních fondů. V minulosti existovalo na trhu více důchodových fondů, nicméně u některých v průběhu času proběhlo sloučení. Přehled jednotlivých fondů a procentní zhodnocení za roky 2010, 2011 a 2012, které představují poslední tři roky před zahájením platnosti důchodové reformy, jsou představeny v následující tabulce.

Tab. 3 Výkonnost penzijních fondů v letech 2010 až 2012

Penzijní fond (PF)	2010		2011		2012	
	Zhodnocení (v %)	Pořadí	Zhodnocení (v %)	Pořadí	Zhodnocení (v %)	Pořadí
AEGON PF	2,11	4.	1,6	6.	2,21	1.
Allianz PF	3	1.	2,69	1.	1,85	3.
AXA PF	1,47	9.	1,47	8.	1,23	8.
ČSOB PF	1,49	8.	1,71	5.	1,84	4.
Generali PF	2,1	5./6.	0,3	9.	1,2	9.
ING PF	2,1	5./6.	2,1	2.	1,75	5.
PF České pojišťovny	2	7.	1,5	7.	2,2	2.
PF České spořitelny	2,34	2.	2,07	3.	1,63	6.
PF Komerční banky	2,23	3.	2	4.	1,58	7.

Zdroj: Asociace penzijních fondů, 2012.

3.1.4 Malá důchodová reforma

Jako tzv. malá důchodová reforma je označována novela zákona č. 220/2011 Sb. nabývající účinnosti 30. 9. 2011[6], na základě které se mění zákon č. 155/1995 Sb., důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů. Jak již z tohoto vyplývá, novela se týká pouze I. průběžného pilíře důchodového pojištění. Jak si představíme v následujícím textu, nejedná se o reformu penzijního systému v pravém smyslu slova. Jedná se o změnu mnohých parametrů důchodového pojištění, které se však týkají velkého okruhu pojištěnců.

V roce 2010 se Ústavní soud[7] zabýval principy solidárnosti a zásluhovosti uplatňovaných při výpočtu výše důchodů. Svým šetřením soud dospěl k závěru, že ustanovení § 15 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, upravující stanovení výpočtového základu určující výši procentní výměry důchodu je protiústavní, a zrušil jej.

Předmětem ustanovení bylo, jak uvádí Randlová (2010), stanovení tzv. redukční hranice pro výpočet procentní výměry důchodu. Meritem sporu, který

[6] S výjimkami některých ustanovení, která nabývají účinnosti dnem vyhlášení tj. 22. 7. 2011 a ustanovení, která nabývají účinnosti od 1. 1. 2012

[7] Pl. ÚS 8/07 ze dne 23. 3. 2010., publikován ve Sbírce zákonů č. 135/2010

ústavní soud řešil, byl výrazný nepoměr mezi průměrným příjmem a vypočtenou výší důchodu. V případě nadprůměrných příjmů dosahovala výše důchodu cca 19 % těchto předchozích příjmů, přičemž v průměru dosahoval důchod výše 44 % předchozích příjmů. Vysoko-příjmové skupiny pojištěnců měli nárok pouze na nižší důchody a náhradový poměr[8] v porovnání se středně a nízkopříjmovými skupinami osob byl tedy výrazně v jejich neprospěch. V případě vyšších příjmů byl výrazně preferován princip solidarity na úkor principu zásluhovosti.

Ústavní soud se při řešení této problematiky nezabýval primárně existencí redukčních hranic jako takovou, nýbrž především řešil nastavení jejich výše. V důsledku jejich nastavení mají právě vysokopříjmové skupiny nárok na nízký náhradový poměr.

Na základě nálezu Ústavního soudu došlo k parametrickým změnám v legislativě nejen v souvislosti s úpravou tzv. redukčních hranic, ale i u ostatních opatření s cílem důsledněji zesílit princip zásluhovosti na úkor solidárnosti v oblasti povinného penzijního pojištěni jako celku. V návaznosti na výše uvedené jsou obsahem novely také návrhy opatření, které nemají přímou vazbu na zrušení zmíněného ustanovení § 15, nicméně měly by přispět ze zdokonalení a zpřesnění současného stavu základního penzijního pojištění a s ním související právní úpravy týkající se valné většiny spotřebitelů – pojištěnců.

Nejpodstatněji s nálezem Ústavního soudu souvisí tyto změny zákona o důchodovém pojištění (Česká správa sociálního zabezpečení, 2012):

- výše základní výměry důchodů,
- úprava redukčních hranic a hodnoty procentních zápočtů při výpočtu důchodu,
- prodloužení rozhodného období pro výpočet důchodu.

Změny legislativních parametrů ke zlepšení stability a finanční udržitelnosti penzijního pojištění či zpřesňující nynější právní úpravu (Česká správa sociálního zabezpečení, 2012):

- zvyšování věku odchodu do penze a odstranění rozdílu mezi muži a ženami,
- nová pravidla valorizace důchodů,
- změny vdovských a vdoveckých důchodů,
- změna v poskytování předčasného starobního důchodu.

Pro snadnější objasnění podstatných bodů, kterých se změny penzijního pojištění týkaly je na místě si shrnout, koho se malá důchodová reforma týká, jaký dopad na občany měla a nastínit princip výpočtu důchodu.

[8] Podíl průměrného starobního důchodu a průměrné hrubé mzdy, který určuje průměrné snížení příjmů občana po odchodu do důchodu.

3.1.4.1 Základní výměra důchodu

Od 30. 9. 2011 dochází k novému výpočtu starobního důchodu občanům. Změna ve výpočtu se tedy netýká již přiznaných a tedy vyplácených důchodů ani důchodů, které budou zpětně přiznány do období před 30. zářím 2011. Čili veškeré výpočty důchodů, které byly stanoveny do 29. 9. 2011, zůstávají beze změny. Výše důchodu občana, kterému byl přiznán důchod ke dni 30. 9. 2011 a následující již podléhá nové právní úpravě a to i za podmínek, že způsob výpočtu výše výplaty penze není pro občana výhodnější než předešlý.

Změna z hlediska výpočtu důchodu se pozitivně dotýká zejména občanů, které řadíme do skupiny s vyššími příjmy. Na základě rozhodnutí Ústavního soudu se mění tzv. redukce osobního vyměřovacího základu (OVZ), determinující výši důchodu. V tomto případě občané, jejichž měsíční příjem převyšuje 34 000 Kč, obdrží vyšší důchod, než tomu bylo doposud. Naopak se změny netýkají občanů, jejichž příjmy se pohybují měsíčně v rozsahu do 10 900 Kč. Výše jejich důchodu se v důsledku změny způsobu redukce osobního vyměřovacího základu nezmění a v této souvislosti pokles důchodu nenastane. U skupiny občanů, pohybující se v rozmezí od 10 900 Kč do 34 000 Kč měsíčních příjmů nastane pokles výše čerpání důchodu rozsahu od 1 Kč až do maximálních 170 Kč. (Česká správa sociálního zabezpečení, 2012)

3.1.4.2 Úprava redukčních hranic

K úpravě redukčních hranic, které stanovuje prostřednictvím speciální vyhlášky Ministerstvo práce a sociálních věcí, dochází následovně.

Redukční hranice i výše základní výměry důchodu jsou svázány s průměrnou mzdou. Průměrná mzda se stanovuje prostřednictvím vládního nařízení na základě získaných dat Českého statistického úřadu.

Průměrná mzda je tedy částka, získaná jako součin všeobecného vyměřovacího základu za kalendářní rok předcházející o 2 roky kalendářnímu roku, pro který je průměrná mzda zjišťována a přepočítacího koeficientu, který je stanoven pro úpravu všeobecného vyměřovacího základu.

Na základě § 17 odst. 2 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění je za všeobecný vyměřovací základ za kalendářní rok považována částka odpovídající výši průměrné měsíční mzdy za daný kalendářní rok vyplývající z údajů ČSÚ a nařízením vlády stanovena do 30. září následujícího kalendářního roku. Částka všeobecného vyměřovacího základu za daný kalendářní rok, nesmí odpovídat hodnotě nižší, než byla výše všeobecného vyměřovacího základu za předchozí kalendářní rok.

Přepočítací koeficient je dle § 17 odst. 4 téhož zákona stanoven jako podíl průměrné měsíční mzdy vycházející z dat ČSÚ za období první poloviny kalendářního roku předcházející o jeden rok roku přiznání důchodu a průměrné měsíční mzdy za první polovinu kalendářního roku, který o 2 roky předchází roku uznání důchodu. Minimální hodnota přepočítacího koeficientu odpovídá pokaždé alespoň číslu 1, s přesností zaokrouhlení na čtyři desetinná místa.

Pro ilustraci uvádím následující postup k výpočtu průměrné mzdy za rok 2012. Vycházíme z vyhlášky Ministerstva práce a sociálních věcí č. 286/2011 Sb. ze dne 21. září 2011. Na základě vyhlášky je stanovena výše všeobecného vyměřovacího základu roku 2010, která činila 24 526 Kč a výše přepočítaného koeficientu pro úpravu všeobecného vyměřovacího základu je stanovena hodnotou 1,0249. Součinem těchto hodnot dosahuje průměrná mzda v roce 2012 výše 25 137 Kč.

Důchod se skládá ze dvou složek na základě § 4 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění, a to ze základní a procentní výměry důchodu.

- Základní výměra všech typů důchodu, tzn. starobní, invalidní, vdovecký i sirotčí, s účinností od 1. 1. 2012 tvoří 9 % z průměrné mzdy v daném roce. Do 30. 9. 2011byla zákonem stanovena pevnou částkou. Pro rok 2011 byla částka stanovena na 2 230 Kč měsíčně. V roce 2012 činí částka 2 270 Kč měsíčně, vycházíme z průměrné mzdy za rok 2012 tedy 25 137 x 0,09. Pro rok 2014 platí 2 340 Kč měsíčně.
- Procentní výměra se odvíjí od množství let, za které bylo odvedeno důchodové pojištění a dosažených příjmů. Stanoví se individuálně procentní sazbou, která činí 1,5 % z výpočtového základu podle získané doby pojištění.

Výpočtový základ je určen osobním vyměřovacím základem, což je dle zákona o důchodovém pojištění měsíční průměr úhrnu ročních vyměřovacích základů pojištěnce za rozhodné období neboli průměrný měsíční důchod přepočítaný na současnou hodnotu pomocí koeficientů přepočtu. Osobní vyměřovací základ je redukován, z čehož vyplývá, že jsou omezeny zápočty vyšších příjmů z důvodu solidárnosti důchodového systému (Česká správa sociálního zabezpečení, 2014).

Nově jsou jednoznačným způsobem v zákoně stanoveny pravidla ohledně výše redukčních hranic za účelem zjištění výpočtového základu. Redukční hranice nejsou nastaveny přímo v zákoně, ale odvíjejí se od průměrné mzdy (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2011). Důvod tohoto je zřejmý zabránit samovolnému rozhodování vlády o redukčních hranicích bez zákonných měřítek

Malou důchodovou reformou byla zavedena třetí redukční hranice, přičemž výše této hranice představuje čtyřnásobek průměrné mzdy. V období od 30. 9. 2011 do 31. 12. 2014 je výše redukčních hranic určení výpočtového základu stanovena takto:

- první redukční hranice tvoří 44 % průměrné mzdy
- druhá redukční hranice tvoří 116 % průměrné mzdy
- třetí redukční hranice tvoří 400 % průměrné mzdy

Změny procentní velikosti zápočtů částek osobního vyměřovacího základu v rámci jednotlivých redukčních hranic:

Období od 30. 9. 2011 do 31. 12. 2011

- zápočet do první redukční hranice ze 100 %

- započet nad první do druhé redukční hranice z 29 % (před změnou 30 %)
- započet nad druhou do třetí redukční hranice z 13 % (před změnou 10 %)
- započet nad třetí redukční hranici z 10 %

Období od 1. 1. 2012 do 31.12 2014

- započet do první redukční hranice ze 100 % (r. 2012 – 2014)
- započet nad první do druhé redukční hranice z 28 % (2012), 27% (2013), 26 % (2014)
- započet nad druhou do třetí redukční hranice z 16 % (2012), 19 % (2013), 22 % (2014)
- započet nad třetí redukční hranici z 8 % (2012), 6 % (2013), 3 % (2014)

V období po roce 2014 dochází ke snížení počtu redukčních hranic na dvě, a to:

- první redukční hranice tvoří 44 % průměrné mzdy, započet ze 100 %
- druhá redukční hranice tvoří 400 % průměrné mzdy, započet z 26 %

Na základě výše uvedených změn od posledního čtvrtletí roku 2011 do roku 2014 existují tři redukční hranice, jejichž výše se v závislosti na průměrné mzdě stanovené nařízením vlády každý rok mění, stejně tak jako velikost procentních zápočtů v jednotlivých úrovních (Česká správa sociálního zabezpečení, 2011).

3.1.4.3 Rozhodné období a prodlužování důchodového věku

Za rozhodné období pro stanovení výpočtu důchodu potažmo pro stanovení osobního vyměřovacího základu se bere v úvahu období začínající rokem následujícím po dosažení věku 18 let a končící kalendářním rokem bezprostředně předcházejícím roku, kdy má být přiznán důchod. Do rozhodného období se však nezahrnují roky předcházející roku 1986. Nově již také není rozhodné období omezeno pouze na 30 let, ale je celoživotní (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2011).

Co se týče parametrických úprav, jako zásadní se jeví pozvolné zvyšování věku odchodu do důchodu i po dosažení věku 65 let. To souvisí se zvyšující se předpokládanou délkou dožití a snahou udržet konstantní délku života strávenou v důchodu. Tato změna se týká narozených po roce 1965, kteří mají nárok na starobní důchod právě dosažením věku 65 let. Tempo zvyšování důchodů je potom rozdílné u mužů a žen. Zatímco mužům se bude zvyšovat věk odchodu do důchodu o 2 měsíce ročně, u žen je to již 4 měsíce za každý rok. To je dáno snahou o postupné sjednocení věku odchodu do důchodu u mužů a žen a toto vyrovnání by mělo nastat u občanů narozených v roce 1977. Poté by již měl věk odchodu do důchodu růst u obou pohlaví stejně a to 2 měsíce za rok (Česká správa sociálního zabezpečení, 2014).

3.1.4.4 Valorizace důchodů

Další významnou změnou malé důchodové reformy je změna algoritmu výpočtu valorizace důchodů. Nově nebude valorizace přímo závislá na rozhodnutí vlády a nebude tedy tak snadno podléhat politickým tlakům mimovládních stran. Zvyšování důchodů bude navázáno na růst indexu spotřebitelských cen a jedné třetině růstu reálných mezd, jak jsou sledovány Českým statistickým úřadem. V prvním roce platnosti změn malé důchodové reformy se základní výměra starobního důchodu v roce 2012 zvýšila o 40 Kč měsíčně na 2270 Kč a procentní výměra taktéž vzrostla o 1,6% (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2011).

Závěrem této kapitoly lze konstatovat, že výše popsané změny jsou na první pohled poměrně komplikované. Nicméně ve svém důsledku mají sloužit k posílení principu zásluhovosti v důchodovém systému. Tento detailní popis dává základ výpočtům prováděným v další části této práce, kde bude celý postup na modelovém příkladu zřejmější.

3.2 Potřeba důchodové reformy a její důvody

Obecně lze říci, že jedním z nejdůležitějších důvodů pro nutnost reformovat penzijní systém v kterékoli zemi je demografický vývoj jejího obyvatelstva. Z časového hlediska lze dle Rabušiče (1997) populační vývoj považovat za dlouhodobý proces, který je determinován nejen věkovou strukturou obyvatel, ale i faktory jako jsou porodnost, úmrtnost nebo migrace, a dále také faktory ekonomickými a sociálními.

3.2.1 Demografický vývoj

V této kapitole se podíváme na demografickou prognózu obyvatelstva v České republice a na určující faktory jako jsou mimo jiné porodnost, úmrtnost a s tím spojená očekávaná délka dožití a migrace. Tyto faktory nejsou důležité pouze jako ukazatele vývoje obyvatelstva, ale jsou naprosto klíčové pro odborné, ale i politické diskuze o penzijním systému a jeho budoucí podobě.

3.2.1.1 Porodnost

Po vzniku samostatné České republiky došlo ke změnám v reprodukčním chování obyvatelstva a pohledu na rodičovství obecně. Díky těmto změnám vycházejících zejména ze sociálních, ekonomických a hodnotových postojů již delší časové období není v ČR zajištěna prostá reprodukce obyvatel. Zejména úroveň plodnosti a porodnosti zaznamenaly po pádu režimu velký propad, což do budoucna potvrzuje fakt ohledně relativního stárnutí populace. Zatímco v šedesátých letech minulého století byla úhrnná míra plodnosti 2 děti a díky populační politice dokonce vzrostla na 2,5 dítěte v roce 1973, v devadesátých letech již klesla k hranici 1,16. Tato úroveň nezajišťuje prostou reprodukci obyvatel (Rada, 2012).

Pro vysvětlení tohoto jevu klesající porodnosti v 90 letech existují v zásadě dva názory. V prvním případě je počet živě narozených dětí ovlivněn tzv. pozitiv-

ními faktory, které souvisí se zadržovanou plodností čili odkládáním narození prvního dítěte do vyššího věku rodičky. Toto vychází ze zodpovědnějšího přístupu mladých k otázce zakládání rodiny, nemalou roli také hrají široké možnosti cestování a přístupu ke vzdělání a informacím v porovnání s předrevolučními léty.

Druhý názor vychází z tzv. negativních faktorů, které se vyznačují nerealizovanou plodností, tedy situací, kdy mladí lidé odmítají zakládat rodiny z ekonomických důvodů, zejména kvůli špatným výchozím podmínkám souvisejících s omezeným přístupem k vlastnímu bydlení apod. (Roubíček, 1997).

Snižující se počet nově narozených dětí, vlivem lepší zdravotní péči a životnímu stylu způsobujícímu změny ve věkové struktuře obyvatel dochází ke zvyšování střední délky života a tím ke stárnutí celkové populace (Šimková, 2012).

Podle Bucina a Kučery (2010) a jejich modelu populačního vývoje do roku 2070 prognózy ukazují, že počty narozených osob budou nižší než počty osob zemřelých a tento rostoucí trend úbytku obyvatelstva bude stále posilovat.

3.2.1.2 Délka dožití a struktura populace

Dalším významným faktorem podílejícím se na zhoršující se demografické prognóze v ČR je prodlužující se délka dožití mužů a žen. Zatímco v roce 2012 byla naděje dožití u mužů 75 let a u žen necelých 81 let, zlepšující se životní úroveň a dostupná zdravotní péče zvýší tyto hodnoty v roce 2030 na 79 let respektive 85 let. Ve spojení s nízkou mírou porodnosti potom tedy dochází k postupnému oslabování mladších, ekonomicky aktivních, věkových skupin na úkor těch starších čerpajících důchody.

Pří pohledu na graf struktury populace v ČR z roku 2010 vidíme jednoznačný trend oslabování věkové skupiny 15-64 a nárůstu ve věkové skupině 65+. Pokles porodnosti se potom projevuje v úbytku ve věkové skupině do 14 let.

Obr. 1 Struktura populace obyvatel v České republice v roce 2010 a 2060

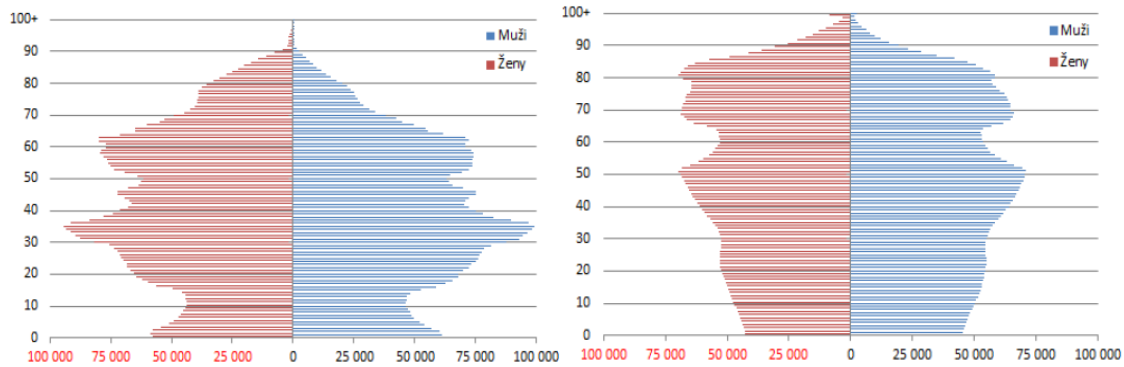

Zdroj: EUROPOP, 2011.

S tímto vývojem je úzce spjatá míra závislosti, která vyjadřuje podíl počtu osob starších 65 let na počtu lidí ve věku 15-64 let. V současné době se tento ukazatel pohybuje na hranici 5, tedy na jednoho ekonomicky neaktivního občana připadá

téměř 5 ekonomicky aktivních, v roce 2060 by se tento ukazatel měl dle prognóz pohybovat na úrovni 2 ekonomicky aktivních. Snižující se množství přispěvovatelů do systému důchodového pojištění a na druhé straně zvyšující se podíl jeho uživatelů, což je další z problému se kterými se musí důchodová reforma vypořádat (Šimková, 2012).

3.2.1.3 Migrace

Jistou možností jak zvrátit nepříznivý demografický vývoj, konkrétně nízkou porodnost a stárnutí populace, je pozitivní saldo migrace. V dlouhodobé prognóze ČSÚ do roku 2100 vidíme, že bude docházet k mírnému nárůstu tohoto salda, avšak hodnoty vykazují pro tři varianty prognózy relativně velký rozptyl z důvodu špatné prognózovatelnosti tohoto ukazatele. Je však více než pravděpodobné, že bez nějakých nepředvídatelných zásadních změn migrační politiky ČR, nedojde k tak masivní migraci do země, která by vykompenzovala ostatní vlivy stárnutí populace.

Projekce pravidelně publikované Českým statistickým úřadem ve svých posledních iteracích z let 2009 a následně 2013, která je prognózována až do roku 2100, stojí na stejných trendech výše zmíněných demografických ukazatelů a to: stagnace či mírný růst plodnosti, snižování hladiny úmrtnosti a v neposlední řadě kladné migrační saldo. Přehled vývoje těchto charakteristik ve vybraných letech je uveden v následující tabulce.

Tab. 4 Demografické projekce v ČR

Rok	Úhrnná plodnost			Naděje dožití (muži / ženy)			Saldo migrace		
	nízká	střed	vysoká	nízká	střední	vysoká	nízká	střed	vysoká
2012	1,45	1,45	1,45	75,0 / 80,9	75,0 / 80,9	75,0 / 80,9	10 293	10 293	10 293
2015	1,45	1,45	1,45	75,6 / 81,4	75,8 / 81,6	75,9 / 81,8	-996	8 934	18 864
2030	1,45	1,50	1,52	78,2 / 83,8	79,5 / 85,1	80,6 / 86,1	2 226	11 659	21 110
2050	1,45	1,56	1,61	81,1 / 86,2	83,0 / 88,0	84,6 / 89,3	5 571	14 384	23 291
2100	1,45	1,56	1,61	84,2 / 88,8	86,6 / 91,1	88,4 / 92,9	10 350	17 671	25 400

Zdroj: Český statistický úřad, 2013 – Prognóza 2013.

Závěrem z výše uvedeného textu vyplývá, že stárnutí populace má ten vliv, že zvyšuje počet osob v důchodovém věku, zatímco se postupně snižuji počty osob v předproduktivním a produktivním věku. Tento přirozený vývoj bude částečně kompenzován migrací, avšak jen po určitou dobu, z toho důvodu v budoucnu počet obyvatel České republiky nepochybně poklesne pod úroveň současného stavu. Z hlediska zdrojů pracovních sil bude ekonomická výkonnost slábnout a naopak ta část populace, která zcela jistě poroste, bude skupina obyvatel ve věku 65 let a více. Tento stále se zvyšující trend způsobuje problémy zejména ve sféře dostupné zdravotnické péče a současného penzijního systému, které je třeba neprodleně řešit (Burcin a Kučera, 2010).

Z hlediska důchodového systému jsou patrné snahy státu situaci řešit prostřednictvím neustále se zvyšující hranice věku pro odchod do penze, což je souladu s rostoucí předpokládanou délkou dožití. Cílem těchto opatření je zajistit finanční stabilitu důchodového systému a zvýšit okruh přispěvovatelů do systému namísto zvětšujícího se počtu lidí pobírajících starobní důchod.

Nicméně pouze tato strategie není dlouhodobě udržitelná. Průběžné financování důchodů je stabilní a účinné za předpokladu, že se poměr mezi počtem osob připívajících do systému a osob čerpajících prostředky nezhoršuje. Je tedy na místě hlubší reforma důchodového systému.

3.3 Důchodová reforma a její podstata

S ohledem na výše uvedené skutečnosti je potřeba důchodové reformy neodkladnou záležitostí. Vláda předchozími opatřeními pomocí parametrických úprav uskutečnila některé změny, které však řeší problematiku nedostatečných důchodů pouze dočasně.

Dle Schneidera (2012) pouze parametrické změny nevyřeší největší problém penzijního systému, při zachování současného výplatního poměru hrozí kumulace deficitů a řešením toho je snížení náhradového poměru ve všech věkových skupinách. Je tedy nutné připravit se na výraznější změnu v konstrukci důchodového systému v České republice. V opačném případě by na základě studie Cerge EI (2012) by se mohly státem vyplácené důchody v příštích třiceti letech pohybovat v rozmezí 6500-7500 Kč měsíčně, což by s rostoucími životními náklady nemuselo stačit na pokrytí základních lidských potřeb a zajištění odpovídající životní úrovně.

Parametrické změny, které nastaly v rámci již zmiňované malé důchodové reformy, pomohly posílit princip zásluhovosti v penzijním systému, avšak bez výraznější transformace ve způsobu financování nejsou dostatečné. Jak uvádí Dobešová (2012) pro posílení finanční stability penzijního systému by se dalo uvažovat například o zvýšení odváděných příspěvků na sociální zabezpečení. Takto získané peníze na penzijním účtu ovšem přinesou negativní dopad z hlediska poklesu úspor a spotřeby ekonomicky aktivních osob jakožto kompenzace za zvýšené odvody.

Zvýšení věku odchodu do penze, jejíž hranice se neustále posouvá, také není optimálním řešením z hlediska dlouhodobé udržitelnosti. Zaměstnáváním lidí ve vyšším věku se jeví jako problematické ze dvou důvodů. Zaprvé nedostatečného množství pracovních míst, které by mohly vykonávat mladší ročníky a za druhé věkovou hranici odchodu do důchodu neustále posouvat výš. Všechny tyto možnosti zatěžují oblast veřejných financí a situaci dlouhodobě nevyřeší.

S přihlédnutím k tomu, že populace soustavně stárne, snižuje se počet ekonomicky aktivních osob a finanční zdroje na výplatu důchodu stárnoucí populace se budou v systému průběžného financování důchodu průběžně snižovat, přistoupila vláda k řešení otázky důchodové reformy.

Dále se podle Dobešové na základě výše zmíněných skutečností nejedná o snadný úkol nalézt harmonii mezi uspokojením cílu společnosti a individuálně

každého jedince, tak aby byl dosažen soulad maximalizace zájmů společnosti a současně maximalizace zájmu jednotlivce. Jak je z mikroekonomických základů známo, každý racionální spotřebitel usiluje o dosažení maximalizace svého užitku při vzdání se minima. Zájem společnosti je dosažení adekvátního ekonomického zajištění občanů odpovídající principu sociální solidarity.

Není snadné optimálně zajistit naplnění těchto cílů:

- vysokou reálnou hodnotu důchodů,
- nízký důchodový věk,
- nízkou míru zdanění a odvodů na sociální zabezpečení,
- vysokou míru občanské odpovědnosti,
- snížení redistribuce (mezi zaměstnanci a OSVČ, mezi sociálními vrstvami, mezi generacemi apod.),
- dosáhnout sociální spravedlnosti (mezi muži a ženami, mezi generacemi apod.).

V případě preference jednoho z výše uvedených aspektů nastane zhoršení ostatních.

Na tyto výzvy zareagovala vláda připravením důchodové reformy, která provedla zásadnější změnu českého důchodového systému vytvořením tzv. II. pilíře. Toto nové nastavení systému je podrobněji popsáno v následující kapitole.

3.3.1 Vytvoření kapitalizačního pilíře

Kapitalizační pilíř v penzijním systému České republiky vznikl 1. 1. 2013 a je označován jako tzv. II. důchodový pilíř. Jedná se o zcela novou formu spoření na důchod, který je zakotven v zákoně č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření. V dalším textu se budu zabývat detailnějším popisem tohoto zákona a předpisů s ním souvisejícím.

Smyslem tohoto důchodového spoření je spoluúčast spotřebitele na zhodnocení části svých finančních prostředků odvedených z hrubé mzdy spravovaných soukromými penzijními společnostmi s využitím investičních strategií.

Mezi charakteristicky II. pilíře můžeme zařadit následující (Rytířová, 2013):

- fondový způsob financování,
- princip ekvivalence,
- individuální důchodový účet každého účastníka,
- investování a zhodnocení vložených prostředků,
- příspěvkový systém,
- výplata formou náhrady příjmů,
- dobrovolný vstup.

Základní charakteristický znak předmětného pilíře představuje fondový způsob financování, kdy ve formě kolektivního investování jsou peněžní prostředky pod správou penzijní společnosti investovány a zhodnocovány v prostředí kapitálových trhů.

Každý účastník vlastní individuální účet a veškeré prostředky, které si naspoří, jsou mu následně vyplaceny, z čehož vyplývá, že se svými příspěvky nepodílí na důchodech ostatních účastníků penzijního systému, jak je tomu v případě I. pilíře. Správcem naspořených finančních prostředků jsou penzijní společnosti, nicméně účastník je jejich majitelem po celou dobu spoření. Penzijní společnost povinně každému klientovi vede důchodový účet. Každý účastník na svém důchodovém účtu přehled svých prostředků a zhodnocení ve formě důchodových jednotek, které představují podíl na majetku v důchodovém fondu. Po skončení období spoření, které nastává minimálně dosažením důchodového věku, mu jsou nakonec také peníze vyplaceny formou dávek. Je zde tedy naprosto **dominantní prvek ekvivalence** v porovnání se solidárním základním pilířem důchodového systému.

Vstup do II. pilíře je dobrovolný, jedná se o dobrovolný finanční produkt na bázi důchodového spoření. Účastníkem je fyzická osoba starší 18 let, která odvádí důchodové pojištění do 1. pilíře a současně uzavřela s penzijní společností smlouvu o penzijním spoření nejpozději do konce kalendářního roku, ve kterém dosáhne 35 let. Pro zájemce starší 35 let, tedy 35 let je dosaženo dříve než 1. 1. 2013, bylo možné vstoupit do II. pilíře do 30. 6. 2013. Případně do 6 měsíců ode dne, od kterého byl poprvé od 1. 1. 2013 poplatníkem důchodového pojištění.

Do základního průběžného penzijního pilíře je v současné době odváděno 28 % z hrubé mzdy účastníka, případně z vyměřovacího základu u OSVČ, z těchto prostředků jsou občanům vypláceny starobní důchody. Vstupem do kapitalizačního pilíře je spotřebiteli odváděno 25 % z hrubé mzdy do I. pilíře a zbývající 3 % jsou vyvedena do II. pilíře a spotřebitel navíc ještě navyšuje odvod o další 2 % z hrubé mzdy. Čili do II. pilíře je odváděno spotřebitelem dohromady 5 % z hrubé mzdy, což je vlastně sazba pojistného. Jedná se o kombinaci tzv. opt-out systému (vyvedení 3 % z I. pilíře) a opt-in systému (vložení 2 % z vlastních úspor) (Schneider, 2012). Z toho vyplývá, že výše pojistného je pevně svázána s příjmy. S tím, že tyto prostředky se dále zhodnocují dle vybrané investiční strategie, kterou si spotřebitel zvolí. Zaměstnavatel se, v porovnání s I. a III. pilířem na spoření ve II. pilíři, spotřebiteli nijak neparticipuje.

Tyto prostředky odvedené do II. pilíře slouží stejně tak jako prostředky odvedené do základního pilíře jako náhrada příjmů ve stáří, v případě invalidity či úmrtí živitele. Nejsou tedy vypláceny najednou, ale formou postupné výplaty. V tomto ohledu se liší od tzv. III. pilíře, doplňkového důchodového spoření, který připouští možnost vybrat veškeré prostředky najednou.

Účast na spoření ve II. pilíři je dobrovolná. Vzniká prostřednictvím uzavření smlouvy o důchodovém spoření mezi spotřebitelem s penzijní společnosti a zejména následnou registrací předmětné smlouvy v Centrálním registru smluv. Registrace je úkon, na základě kterého teprve fyzické osobě vzniká účast ve II. pilíři.

Ukončení účasti v II. pilíři není možné. Jedná se o nevratný krok, kdy si každý jedinec musí zvážit míru odpovědnosti, která z rozhodnutí účastnit se spoření ve II. pilíři plyne. Klient může od uzavřené smlouvy odstoupit, stihle-li to do termínu registrace a po domluvě s penzijní společností bez zbytečného odkladu. Po jejím

zaregistrování již tato možnost zaniká a z II. pilíře již vystoupit nelze, klient má pouze možnost změny dané penzijní společnosti. Jedním z důvodů, který bývá zmiňován v souvislosti s nemožností vystoupit z II. pilíře je snaha minimalizovat finanční a administrativní náklady asociované s migrací spotřebitelů z a do systému (Rytířová, 2013).

Následná výplata prostředků, po odchodu do penze, je vyplácena měsíčně životní pojišťovnou následujícími způsoby:

- formou doživotního starobního důchodu, tako výplata končí úmrtím pojištěnce,
- formou doživotního starobního důchodu po dobu 3 let se sjednanou výplatou pozůstalostního důchodu,
- formou starobního důchodu na dobu 20 let, v případě úmrtí pojištěnce prostředky podléhají dědickému řízení.

V případě úmrtí pojištěnce veškeré zbylé prostředky naspořené v pilíři jsou předmětem dědického řízení.

Penzijní společnosti pracují ve II. pilíři s finančními prostředky účastníků v rámci důchodových fondů. V rámci těchto fondů nashromážděné prostředky obhospodařují. Od 1. ledna 2013 proběhly v oblasti původních důchodových fondů změny, které je nutné si ve stručnosti objasnit.

Velkou úlohu ve vztahu k II. i současně III. pilíři mají nově vzniklé penzijní společnosti. Jedná se o soukromé společnosti s povolením vytvářet důchodové fondy, jejichž úkolem je spravovat peněžní prostředky klientů účastnících se jak důchodového spoření, tak i doplňkového penzijního spoření. Činnost penzijních společností je zákonem regulovaná spadající pod dozor České národní banky.

S platností od 1. ledna 2013 došlo k transformaci původních penzijních fondů, které do roku 2012 poskytovali produkt penzijního připojištění se státním příspěvkem na penzijní společnosti. Z dřívějších penzijních fondů vznikly transformované fondy penzijního připojištění spadající pod III. pilíř a tyto jsou spravované již zmíněnými penzijními společnostmi spolu s důchodovými fondy vytvořenými pro II. pilíř a fondy účastnickými, které jsou součástí III. pilíře a budou obsahem následující kapitoly. Hlubší analýza penzijních společností není obsahem této diplomové práce, pro bližší informace odkazuji na stránky Ministerstva finanční ČR.

V současné době působí v rámci České republiky 10 penzijních společností, avšak vliv intenzivní regulace činnosti a nízký zájmem o účast na důchodovém spoření zapříčil, že licence k poskytování důchodových fondů byla v roce 2013 udělena pouze 6 penzijním společnostem. V současné době na trhu fungují následující (Asociace penzijních společností, 2013):

1. Allianz penzijní společnost,
2. Penzijní společnost České pojišťovny[9],
3. Penzijní společnost České spořitelny,

[9] Raiffeisen penzijní společnost byla sloučena v červnu 2014 s penzijní společností České pojišťovny

4. Penzijní společnost Komerční banky,
5. ČSOB Penzijní společnost.

Spotřebitel si může v rámci penzijní společnosti provozující důchodové spoření zvolit z několika variant důchodových fondů. Těmito fondy ze zákona jsou:

- důchodový fond státních dluhopisů,
- konzervativní důchodový fond,
- vyvážení důchodový fond,
- dynamický důchodový fond.

Ze zákona č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření vyplývá, že důchodovým fondem se rozumí soubor majetku, který náleží všem účastníkům důchodového spoření, a to v takovém poměru v jakém je výše jejich naspořených prostředků. Penzijní společnost odpovídá za důchodový fond a náleží jí veškerá práva a povinnost, avšak majetek důchodového fondu není součástí majetku penzijní společnosti, z důvodu ochrany vložených prostředků před „vytunelováním".

Každý z důchodových fondů obsahuje kritéria z hlediska způsobu investování, možných rizik a ostatní srozumitelné informace nezbytné pro správné rozhodování účastníků o důchodových fondech. Tyto informace zveřejňuje a obnovuje každá z penzijních společností v rámci svých webových stránek. Spotřebitel může zvolit strategii spoření spočívající v rozdělení prostředků do více důchodových fondů nebo mít veškeré prostředky pouze v jediném fondu.

Zákon v § 50 stanovuje jednotlivým důchodovým fondům pravidla pro investování, na základě kterých je zakázáno investovat do investičních cenných papírů vydaných penzijní společností, kterou je obhospodařován nebo osobou, která patří do stejného koncernu jako penzijní společnost. Ostatní pravidla investování vychází z míry přípustného rizika jednotlivých fondů.

Očekávaný výnos z kapitalizačního pilíře závisí zejména na volbě investičního fondu a investičních bariérách s tímto fondem spojených. Zatímco investiční bariéry jsou u všech penzijních společností pro konkrétní typ fondu totožné, způsoby investování jsou u daných fondů v kompetenci penzijních společností. A spotřebitelé pochopitelně požadují co nejvyšší zhodnocení. Dá se očekávat, že díky konkurenčnímu prostředí na trhu bude vyvíjen na penzijní společnosti tlak z hlediska dosahování co nejvyššího zhodnocení vložených prostředků. S tím úzce souvisí i skutečnost, že spotřebitelé mohou v rámci II. pilíře volně přecházet mezi penzijními společnostmi v případě, že se stávající společností nejsou spokojeni.

Jednotlivé penzijní společnosti si mohou účtovat odměnu za obhospodařování majetku v penzijních fondech. Dále si společnost může účtovat poplatek za připsané zhodnocení u všech typů strategií vyjma dluhopisové až do výše deseti procent připsaného zhodnocení. Tento poplatek je však možné účtovat pouze v případě, že připsané zhodnocení v daném roce je vyšší než nejvyšší průměrné roční zhodnocení v předcházejících letech.

V následujících subkapitolách se podrobněji podíváme na možnosti, které spotřebitelů nabízí II. pilíř v rámci dostupných investičních strategií. Klasifikaci jed-

notlivých investičních instrumentů a zařazení do jednotlivých rizikových skupin jsem brala dle známých ratingových agentur Standard & Poor´s a Moody´s.

3.3.1.1 Důchodový fond státních dluhopisů

Z důvodu přísné regulace a povaze instrumentů, do kterých může tento typ fondů efektivně investovat, se jedná o nejméně rizikový a zároveň nejvíce bezpečný. Předmětem investic jsou výhradně české státní dluhopisy a pokladniční poukázky.

Dalšími možnostmi investic jsou dluhopisy zemí OECD a EU, za podmínky, že musí splňovat ratingová kritéria nejméně A^+, dle klasifikace ratingové agentury S&P (případně A1, dle ratingové agentury Moody´s). Potom také dluhopisy mezinárodních finančních institucí, jejichž emitentem je Evropská centrální banka, Evropská investiční banka, Světová banka, Mezinárodní měnový fond apod., jejíž závazky jsou zaručeny jejími členskými státy. Výše ratingu u těchto dluhopisů obvykle není přiřazována. Dále může investovat na peněžním trhu do nástrojů, které vydala Česká republika nebo Česká národní banka, eventuálně do termínovaných vkladů nebo vkladů, se kterými je možno volně nakládat u regulované banky.

Ze zákona musí důchodový fond státních dluhopisů investovat alespoň 90 % majetku do investičních nástrojů, kterými jsou dluhopisy a pokladniční poukázky, přičemž maximálně 30 % této hodnoty může být investováno do dluhopisů OECD a mezinárodních finančních institucí. Zbývajících minimálně 60 % tedy musí být investováno do výhradně českých dluhopisů či pokladničních poukázek.

10 % hodnoty majetku předmětného fondu je určeno k řízení likvidity, měnového a úrokového rizika.

Vzhledem k nízké rizikovosti investičních nástrojů je v případě důchodového fondu státních dluhopisů odměnou současně velmi nízký očekávaný výnos (viz. Tabulka 13).

Aby došlo k dostatečnému zajištění likvidity portfolia, využívá penzijních společnost takových finančních instrumentů, u nichž je doba splatnosti nižší než pět let. Důchodový fond používá instrumenty sloužící k zajištění celého majetku fondu proti měnovému riziku. Avšak tyto zajišťovací instrumenty mohou být využívány výhradně k zajištění měnového a úrokového rizika.

Poplatek penzijní společnosti za obhospodařování majetku v důchodovém fondu státních dluhopisů dosahuje maximální výše 0,3 % průměrné roční hodnoty majetku zmíněného fondu.

3.3.1.2 Konzervativní důchodový fond

Konzervativní fond, jak již název napovídá, se v rámci investiční strategie zaměřuje na aktiva s nízkým rizikem, avšak v porovnání s předchozím fondem státních dluhopisů, mu zákon dovoluje investovat do širšího portfolia. Struktura konzervativního fondu je sestavena tak, aby sloužil především pro uchování

a zhodnocení prostředků, které se do fondu převádí posledních pět let před vznikem nároku na pobírání starobního důchodu. Požadavky na investování jsou nastaveny s cílem udržet co nejstabilnější hodnotu a zajišťoval potřebnou míru likvidity pro následnou výplatu dávek v penzi.

Konzervativní fond investuje do tuzemských dluhopisů, zahraničních dluhopisů, nástrojů peněžního trhu (pokladniční poukázky), jejichž emitenty jsou členské státy Evropské unie, členské státy Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (OECD), centrální banky, mezinárodní finanční instituce, nečlenské země Evropské unie a zemí OECD, které splňují požadavky na rating.

Dále investuje do vkladů, se kterými je možné volně nakládat, termínovaných vkladů se lhůtou splatnosti do 2 let a cenných papírů vydaných podílovým fondem, který splňuje zákonné podmínky.

Investiční limity konzervativního důchodového fondu na základě zákona umožňují investovat maximálně 30 % hodnoty majetku do dluhopisů, peněžních pokladničních poukázek a podílových listů zemí mimo OECD. Zbývajících 70 % jsou určeny na nákup dluhopisů, nástrojů peněžního trhu ČR, zemí OECD, mezinárodních finančních institucí a pro řízení měnového a úrokového rizika.

Z hlediska ratingového hodnocení musí dluhopisy docílit stejného ratingu jako v případě fondu státních dluhopisů, v případě peněžních pokladničních poukázek dosahuje rating dle hodnocení agentury S&P maximálního možného hodnocení A-1, v případě ratingové agentury Moody´s se jedná o rating P-1.

Aby byl zachován faktor nízké rizikovosti konzervativního fondu je podmínkou omezení používat derivátové a repo operace, a to výhradně k řízení měnového a úrokového rizika a podmínku zabezpečit plně majetek vůči měnovému riziku.

Výše poplatku jako odměna penzijní společnosti tvoří v případě konzervativního důchodového fondu za obhospodařování prostředků nejvýše 0,4 % průměrné roční hodnoty majetků zmíněného fondu.

3.3.1.3 Vyvážený důchodový fond

Vyvážený důchodový fond má možnost k investicím využít stejné investiční instrumenty a vklady, jako je tomu v případě konzervativního důchodového fondu. Kromě toho však může investovat také do akcií v tuzemsku a obdobných cenných papírů zakládající majetkovou účast v podnicích obchodované na burzách v ČR, v zemích EU a na regulovaných trzích mimo EU. Podmínkou pro obchodování titulů na regulovaných trzích mimo EU je jejich registrace v seznamu České národní banky.

Investiční limity jsou u vyváženého fondu nastaveny tak, že maximálně 40 % svého majetku investuje do akcií nebo majetkových cenných papírů, investičních fondů zabývajících se investicemi do akcií, případně do cenných papírů, jejichž cena je odvozena od akciových trhů. Zbylých alespoň 60 % hodnoty majetku fondu je investováno analogicky jako v případě předchozích typů fondů do tuzemských dluhopisů a peněžních pokladničních poukázek, dluhopisů zemí EU

a mezinárodních finančních institucí, států OECD a případně dluhopisů třetích zemí.

Co se týče požadavků na rating, zde není zákon tak přísný jako v případě konzervativního důchodového fondu. U dlouhodobých závazků je vyžadován rating spadající mezi 7 nejlepších kategorií u renomovaných ratingových agentur zmíněných výše. Co se krátkodobých závazků týče, zde jsou zákonem povoleny všechny stupně vyjma nejnižšího.

Zajištění majetku vyváženého důchodového fondu proti měnovému riziku musí dosahovat výše 75 %, což je změna oproti předcházejícím dvěma fondům, kde bylo vyžadováno 100 % zajištění.

Odměna penzijní společnosti za obhospodařování majetku činí v případě vyváženého fondu maximálně 0,5 % průměrné roční hodnoty majetku fondu.

3.3.1.4 Dynamický důchodový fond

Dynamický důchodový fond je ze všech variant investičních strategií daných zákonem nejagresivnější. Složením investičního portfolia se velmi podobá vyváženému důchodovému fondu, avšak objem hodnoty majetku fondu určené do investic do akcií tvoří až 80 %. Opět se jedná o akcie a jiné majetkové cenné papíry obchodované na trzích v ČR, zemích EU a regulovaných trzích v zemích mimo EU. Zbývajících minimálně 20 % majetku je opět určeno k investicím do dluhopisů a pokladničních poukázek ze stejných trhů jako v případě předcházejícího vyváženého důchodového fondu.

Zákonné požadavky na ratingové hodnocení jednotlivých investičních titulů jsou u tohoto druhu fondu nejbenevolentnější. Z pohledu dlouhodobých závazků je vyžadován rating spadající do maximálně 9 nejlepších ratingových skupin udělených ratingovými agenturami Moody´s a S&P. Jedná se tedy o minimální rating BBB dle S&P, respektive Baa2 dle hodnocení agentury Moody´s. U peněžních pokladničních poukázek je to potom hodnocení A-3 dle S&P a hodnocení P-3 dle Moody´s.

Penzijní společnost si za obhospodařování majetku může ze zákona nárokovat poplatek v maximální výši 0,6 % z průměrné roční hodnoty majetku fondu.

Vzhledem ke skladbě portfolia tohoto fondu se jedná o potenciálně nejvýnosnější druh fondu.

3.3.2 Investiční autopilot

V rámci II. pilíře důchodové reformy funguje institut tzv. investičního autopilota. Jedná se v podstatě o další, zákonem daný, bezpečnostní prvek, který mám chránit spotřebitele a jeho dlouhodobě spořené prostředky před fluktuacemi na kapitálových trzích. Institut investičního autopilota je ukotven v zákoně č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření a to konkrétně v § 11 o investičních strategiích.

Účastník volí v rámci smlouvy o důchodovém spoření jednu z investičních strategií, které byly popsány výše. V průběhu svého spoření má možnost strategii

změnit. Jednou z povinností penzijní společnosti je nabídnou spotřebiteli takovou investiční strategii, která je v souladu s jeho věkem a tedy investičním horizontem.

Penzijní společnosti je povinna v případě, že spotřebitel toto výslovně neodmítne zajistit převod jeho naspořených prostředku v rámci investičních strategií z rizikovějších do méně rizikových a to následujícím způsobem:

- 10 let před dosažením důchodového věku umístit prostředky do vyváženého nebo konzervativního důchodového fondu,
- 9 let před dosažením důchodového věku umístit prostředky do vyváženého nebo konzervativního důchodového fondu s tím, že alespoň 20 % hodnoty prostředku musí být uloženy v konzervativním důchodovém fondu,
- 8 let před dosažením důchodového věku umístit prostředky do vyváženého nebo konzervativního důchodového fondu s tím, že alespoň 40 % hodnoty prostředku musí být uloženy v konzervativním důchodovém fondu,
- 7 let před dosažením důchodového věku umístit prostředky do vyváženého nebo konzervativního důchodového fondu s tím, že alespoň 60 % hodnoty prostředku musí být uloženy v konzervativním důchodovém fondu,
- 6 let před dosažením důchodového věku umístit prostředky do vyváženého nebo konzervativního důchodového fondu s tím, že alespoň 80 % hodnoty prostředku musí být uloženy v konzervativním důchodovém fondu,
- 5 let před dosažením důchodového věku umístit zcela prostředky spotřebitele do konzervativního důchodového fondu.

3.3.3 Doplňkové penzijní spoření

Penzijní připojištění se státním příspěvkem bylo součástí penzijního systému již od roku 1994. Důchodovou reformou v roce 2013 byly změněny podmínky sjednávání smluv, výplaty prostředků, velikost státních příspěvků a v neposlední řadě i samotný název produktu.

Od 1. ledna 2013 došlo k přejmenování produktu „penzijní připojištění“ a nově vzniklo „doplňkové penzijní spoření“. Jedná se o **dobrovolnou státními příspěvky podporovanou formu spoření občanů na důchod** podle zákona č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření. Tento produkt je považován tedy za III. pilíř současného penzijního systému. Vznikl společně s důchodovým spořením v rámci II. pilíře prostřednictvím druhé etapy reformy penzijního systému.

Mezi charakteristiky III. pilíře můžeme zařadit následující atributy (Rytířová, 2013):

- fondový způsob financování,
- princip ekvivalence,
- individuální účet každého účastníka,

- příspěvkový systém,
- dobrovolný vstup i výstup z pilíře.

3.3.3.1 Transformace penzijního připojištění

Původní penzijní připojištění se státním příspěvkem bylo možné uzavírat do listopadu roku 2012. V rámci těchto smluv bylo účastníkům garantováno nezáporné zhodnocení. Penzijní fond naspořené prostředky investoval v souladu s dikcí zákona a účastníkům náleželo zhodnocení investic. Povinností účastníků penzijního spoření bylo platit penzijnímu fondu finanční příspěvky, přičemž výše příspěvků je dobrovolná v horizontu od 100 Kč měsíčně a výše. Na výši těchto příspěvků potom přímo závisela výše obdrženého státního příspěvku.

Nevýhodou tohoto systému byla, z důvodu volby méně rizikových investičních aktiv a vysoké opatrnosti při investování, výše výnosu téměř na hranici inflace. Tento fakt můžeme přičíst na vrub zákonem daným požadavkem nezáporného zhodnocení. Zde je dobré také zmínit, že majetek účastníků nebyl oddělen od majetku penzijního fondu, jak se tomu stalo po roce 2013. Příspěvky spotřebitelů účastnících se penzijního připojištění tak mohly být potenciálně ohroženy v případě nesprávného hospodaření penzijního fondu (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2010).

K 1. lednu 2013 proběhla změna v podobě transformace penzijních fondů na tzv. **transformované fondy**, do kterých byly převedeny původní smlouvy, a nebylo již možné uzavírat nové. Zároveň vznikly tzv. účastnické fondy určené novým klientům. Původní III. pilíř penzijního připojištění je od této chvíle označován jako **doplňkové penzijní spoření** (Důchodová reforma, 2012).

Pro klienty původního penzijního připojištění to znamenalo, že veškeré smlouvy a jejich naspořené prostředky v penzijním fondu byly k tomuto datu převedeny do tzv. transformovaného fondu. Původní penzijní fondy získali od České národní banky povolení, které jim na základě svých předložených transformačních projektů umožňovalo činnost penzijní společnosti. Majetek účastníků penzijního připojištění byl tímto oddělen od majetku penzijní společnosti, které nyní vykonávají pouze správu a dohled nad aktivy klientů umístěných v transformovaných fondech (Rytířová, 2013).

Původní účastníci penzijního připojištění, kteří uzavřeli smlouvu o penzijním připojištění do 30. 11. 2012, byli automaticky převedeni do transformovaných fondů za původních nezměněných podmínek. Tedy zůstal jim zachován objem naspořených prostředků, nezáporné zhodnocení, nárok na státní příspěvek i možnost daňového zvýhodnění, pravidla pro připisování zhodnocení i možnost čerpat naspořené prostředky po 15 letech spoření.

Od ledna 2013 došlo pro všechny účastníky III. pilíře ke zvýšení hranice pro nárok na státní příspěvek. Z původní minimální výše příspěvku účastníka v hodnotě 100 Kč měsíčně na současných 300 Kč měsíčně. Zvýšila se však také hodnota poskytovaných státních příspěvků.

Účel této změny tkví podle názoru Rytířové (2013) především v motivaci účastníků k vyšším úložkám, jelikož účastníci obvykle spoří pouze nízké pří-

spěvky a výše dávek v důchodu je potom téměř zanedbatelná, čímž je smysl doplňkového penzijního spoření s cílem zajistit se na stáří minimální.

Nové stanovení výše státního příspěvku je následující:

- měsíční příspěvek účastníka v rozsahu 300 – 999 Kč ve výši 90 Kč a současně 20 % z částky, jež přesahuje 300 Kč, a
- měsíční příspěvek účastníka ve výši 1000 Kč a více ve výši 230 Kč.

Tab. 5 Výše státní podpory ve III. pilíři od 1. 1. 2013

Měsíční příspěvek účastníka v Kč	100	200	300	400	500	600	700	800	900	1000 a více
Měsíční státní příspěvek v Kč	0	0	90	110	130	150	170	190	210	230

Zdroj: Finance. cz, 2012, vlastní úprava.

3.3.3.2 Účastnické fondy

Účastník transformovaného fondu má možnost přestoupit v rámci III. pilíře do tzv. účastnických fondů, které byly se zahájením důchodové reformy jinak určeny nově příchozím klientům. Tento přestup je možný v rámci stávající penzijní společnosti a je třeba zvážit veškerá pro a proti, jelikož již tento krok nelze vrátit.

Pojištěncem se stává fyzická osoba starší 18 let, která s penzijní společností uzavřela smlouvu o doplňkovém penzijním spoření. Jak již bylo zmíněno účast je dobrovolná a stejně tak může pojištěnec z pilíře vystoupit, a to vypovězením smlouvy.

Stejně jako v případě kapitalizačního pilíře, úmrtím pojištěnce jsou prostředky předmětem dědictví, případně je dostane osoba určená spotřebitelem. V případě předčasně ukončené smlouvy, může spotřebitel přijít o výhody penzijního spoření. Pokud spotřebiteli nevznikne řádně nárok na přiznání dávek, dochází k zpětnému vrácení státních příspěvků stejně, tak to má i daňové dopady, proto je nutné ukončení účasti pořádně zvážit. Dále nastává ukončení v případě naprostého využití doplňkového penzijního spoření buď jednorázovým vyrovnáním veškerých naspořených prostředků, ukončením výplaty penze na určenou dobu nebo převodem prostředků životní pojišťovně.

Účastnické fondy jsou spravovány penzijními společnostmi, které musí splňovat zákonem stanovené podmínky stejně jako je tomu v případě II. pilíře a pojednáno o nich bylo v kapitole 3.3.1. V rámci III. pilíře je předmětem jejich činností zejména shromažďovat příspěvky účastníků, zaměstnavatelů a příspěvky od státu s cílem tyto prostředky vhodně rozmístit v účastnických fondech, dále

obhospodařovat majetek těchto fondů a vyplácet dávek doplňkového penzijního spoření.

V současné době je dle Ministerstva financí ČR (2014) v rámci III. pilíře oprávněno k činnosti těchto 9 penzijních společností:

- Allianz penzijní společnost,
- AXA penzijní společnost,
- Conseq penzijní společnost,
- Penzijní společnost České spořitelny,
- ČSOB penzijní společnost,
- ING penzijní společnost,
- KB penzijní společnost,
- Penzijní společnost České pojišťovny,
- Raiffeisen penzijní společnost.

Každý účastník má evidovány své uložené prostředky sestávající se z vlastních příspěvků, státních příspěvků, případně příspěvků zaměstnavatele na svém individuálním penzijním účtu. Tento účet má na starost penzijní společnost a umísťuje tyto prostředky podle klientovy zvolené strategie do účastnických fondů. V těchto účastnických fondech jsou peníze obhospodařovány a zhodnocovány, klientovi je následně připsáno dosažené zhodnocení ve prospěch jeho penzijního účtu. Princip je tedy obdobný jako v případě již popsaného důchodového spoření ve II. pilíři.

Co se týče nezáporného zhodnocení, v případě doplňkového penzijního spoření již není garantován nezáporný výnos. Může tedy docházet ke krátkodobým poklesům hodnoty investovaných prostředků. Nicméně v dlouhodobém horizontu lze předpokládat kladný výnos, s ohledem na zvolené investiční instrumenty. Výše potenciálního výnosu závisí, stejně jako v případě II. pilíře, na zvoleném typu fondu a jeho investiční strategii.

Ze zákona č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření je povinností penzijních společností založit a spravovat **povinný konzervativní fond**, vedle nějž potom mohou spravovat další tzv. **účastnické fondy**.

Hlavním **smyslem povinného konzervativní fondu je uchování hodnoty** prostředků, které jsou použity na výplatu dávek a zajištění jejich **vysoké likvidity** vhodným investováním do instrumentů s nízkou mírou rizika. Naspořené prostředky spotřebitele jsou do konzervativního fondu převedeny alespoň 5 let před vznikem nároku na výplatu důchodu, za předpokladu, že jsou splněny podmínky délky trvání spoření nejméně 60 měsíců a spotřebitel dosáhl důchodového věku. Jedná se v podstatě o určitou analogii s investičním autopilotem, který byl zaveden v rámci II. pilíře.

Na druhé straně **primárním cílem účastnických fondů** je **zhodnocování prostředků účastníků**, což se odráží v širší škále možných investičních strategií a rizikovějších aktiv.

3.4 Důchodové systémy v okolních státech

V mnohých okolních státech již proběhly obdobné penzijní reformy a zde nabízím krátký pohled na slovenský a německý penzijní systém se zaměřením na druhý pilíř.

3.4.1 Slovensko

Tak jako je nutná reforma penzijního systému v České republice, jejímž hlavním předpokladem je úbytek populace a prognózy demografického vývoje do budoucna nepředpokládají optimistický průběh i na Slovensku byla reforma z hlediska demografické křivky nevyhnutelným krokem.

Například na základě projekce Evropské unie (2011), která prognózuje vývoj populace pro období mezi lety 2010 a 2060, vyplývá, že v těchto letech vzroste počet obyvatel starších 65 let 2,7 krát než je současný stav. Zároveň také poklesne celkový počet obyvatel až o 5,6 %. To by samozřejmě znamenalo velký tlak na slovenský důchodový systém. Jelikož počty ekonomicky aktivních obyvatel klesají, důchodová reforma na Slovensku stejně jako v České republice se jevila jako nevyhnutelná. V opačném případě by buď starobní důchody vyplácené z průběžného pilíře musely výrazně poklesnout, nebo výše odvodů na důchodové pojištění by se musela naopak dramaticky zvýšit.

Slovenská republika zavedla změny v oblasti penzijního systému již v roce 2005. Kromě nepříznivého demografického vývoje byla jedním z problémů původního penzijního systému také značná nespravedlnost ve výplatě důchodových dávek. Čili byl dominantní princip solidarity a lidé odvádějící vyšší pojistné nedostali adekvátně k tomu vyšší důchody, což se projevovalo nepříznivě na jejich životní úrovni. Od 1. ledna roku 2005 stojí slovenský důchodový systém nově na 3 pilířích (Dôchodky, 2012).

Stejně jako v České republice byl původní systém postaven na průběžném financování. První důchodový pilíř spadá pod činnost sociální pojišťovny, jejíž působení je v oblasti zabezpečování důchodového a nemocenského pojištění občanům z titulu veřejnoprávní instituce. Funguje zde celkem pět typů sociálního pojištění, jež vstoupilo v platnost již od 1. ledna 2004 zákonem o sociálním pojištění a důchodové pojištění je jedním z nich (Sociálná poisťovna, 2014).

Od roku 2004 byla jako jeden z předreformních kroků uvedena změna ve výpočtu starobního důchodu a s tím související započet pracovní doby k výpočtu dávek starobního důchodu. Pokud občan odváděl na důchodovém pojištění alespoň 15 let a současně dosáhl důchodového věku, splnil podmínky zakládající nárok na výplatu starobního důchodu. Jako rok zahájení pro výpočet důchodu byl stanoven rok 1984, v porovnání s Českou republikou, kde mluvíme o roku 1986. Současně byla také sjednocena pro muže i ženy hranice odchodu do penze na 62 let (Investujeme, 2010). Vzhledem k demografickému vývoji i rostoucímu trendu stárnutí populace, z čehož plyne úbytek přispěvovatelů na důchodové pojištění lze předpokládat, že se do budoucna věk odchodu do důchodu zvýší.

Výpočet starobního důchodu z 1. pilíře je součinem tří proměnných. Vzorec pro výpočet je tedy následující: POMB x ODP x ADH = měsíční důchod.

Jednou z proměnných je počet let, kdy byl spotřebitel plátcem důchodového pojištění, dále tzv. aktuální důchodová hodnota (ADH), která je dána každoročně, upravována výší růstu mezd a je stanovena sociální pojišťovnou a konečně tzv. průměrný osobní bod (POMB), což je číslo, které vyjadřuje průměrnou dobu, kdy měl spotřebitel mzdu vyšší než je průměrná mzda v ekonomice.

Druhý pilíř důchodového systému vstoupil v platnost od 1. ledna 2005 a v porovnání s prvním pilířem se jedná se o fondově definovaný pilíř. Účastníci II. pilíře mají možnost odvádět do nově vzniklého pilíře 9 % z hrubé mzdy z původně 18 % odváděných do prvního pilíře. Sociální pojišťovně tedy do státního pilíře bude odvedeno pouze 9 % z hrubé mzdy a zbytek se budou spotřebitelé spořit na soukromý účet a postupně se zajistí na důchod vlastními silami za pomoci důchodových fondů druhého pilíře (Investujeme, 2010).

Účast ve II. pilíři je ze zákona povinná pro osoby mladší 16 let a zároveň občané, kterým zbývalo do odchodu do důchodu méně než 10 let, byl vstup do pilíře zamezen. Možnost dobrovolně si vybrat, zda do druhého pilíře vstoupí a budou odvádět část hrubé mzdy do státního i soukromého pilíře, měli občané starší (k 1. lednu 2005) 16 let (Švarc, 2005). Toto rozhodnutí však museli učinit nejpozději do šesti měsíců od vzniku pilíře s výjimkou těch, kteří byli v této době bez zaměstnání nebo studenti.

V oblasti II. pilíře bylo na trhu zprvu osm, časem počet klesl na šest, tzv. důchodových správcovských společností známé jako DSS, které mají pod svojí správou penzijní fondy. Účastník odvádí polovinu odvodů z hrubé mzdy na svůj individuálního penzijní účet a tyto prostředky jsou následně investovány a zhodnocovány podle strategie, kterou si spotřebitel zvolí v rámci důchodových fondů (Dôchodky, 2012).

Spotřebitelé vybírali ze zákona mezi 3 fondy (dluhopisový, smíšený a růstový) s odlišnou investiční strategií. U dluhopisového fondu se portfolio skládá ze 100 % dluhopisů a pokladničních poukázek, v případě smíšeného fondu se investuje alespoň 50 % do dluhopisů a pokladničních poukázek, nejvýše 50 % do akcií a v případě fondu růstového investuje až 80 % do akcií.

Stejně jako v České republice podléhají DSS regulaci, ke svému fungování musí splnit určité podmínky a spotřebitel za obhospodařování svých prostředků platí zákonem stanovený poplatek. Garantem celého systému DSS je stát.

V době zavedení II. pilíře penzijního systému byl zaznamenán ze strany občanů velký zájem a do pilíře vstoupilo za 2 roky fungování téměř 70 % pracujících obyvatel[10]. Díky velkému zájmu o nový pilíř v průběhu let 2006 až 2010 řešila vláda jak se vyrovnat s navyšujícím se deficitem, který byl způsoben odlivem prostředků ze státního pilíře.

[10] podle údajů Slovenského statistického úřadu (2011) činil počet pracujících obyvatel v roce 2007 2 357 300, z toho 1 558 650 (Národní banka Slovenska, 2007) občanů se účastnilo II. pilíře, což činí 66 %

Kromě negativní podpory ze strany médií a vlády byly zavedeny parametrické změny systému. Tato změna spočívala v otevření systému v roce 2008 s možností z něj vystoupit, což předtím nebylo možné (Schneider, 2012). Stejně tak se systém změnil v otázce povinnosti. V případě, že občan v období do šesti měsíců od první platby na odvodech důchodového pojištění nevstoupí do II. pilíře bude účastníkem pouze I. průběžného pilíře. Systém bude nadále dobrovolný a občané se mohou rozhodnout, zda do něj vstoupí až do 35 let.

Výraznou změnou prošel také požadavek na ziskovost jednotlivých fondů, na základě kterého musely fondy vykazovat zisk každých šest měsíců, v opačném případě musely vyrovnat případnou ztrátu z investic z vlastního kapitálu. Tato změna měla za následek, že fondy investovaly výhradně do nejkonzervativnějších aktiv, jako jsou například vládní dluhopisy a pokladniční poukázky a potenciální výnos pro spotřebitele byl tedy tímto krokem značně omezen. Dále by prodloužen investiční horizont, což je doba, po kterou je nutné spořit v systému před výplatou důchodu, z původních 10 let na 15 let.

Další kolo změn se odehrálo v letech 2010 až 2012. V tomto období byl znovu ustanoven povinný vstup do pilíře s možností do dvou let od vstupu z něho úplně vystoupit. V neposlední řadě prošla změnou výše odvodu do II. pilíře z původních 9 % odváděných z hrubé mzdy na 4 % s možností, že si účastníci mohou přidat další 2 % z vlastních příjmů. Dále byl upraven požadavek na ziskovost fondů z předchozích šesti měsíců na šedesát s tím, že fondy nemusí ztráty hradit ze svého a nakonec byla vrácena zpět podmínka investičního horizontu na původních 10 let. A v neposlední řadě prošly změnou i samotné důchodové fondy. Z původních tří důchodových fondů vznikly čtyři – konzervativní, vyvážený, akciový a indexový fond, přičemž změnu prošlo i investiční portfolio (Ministerstvo práce, sociálních věcí a rodiny, 2011).

Vývojem změn penzijního systému po roce 2012 studie autorů Výzkumného ústavu práce a sociálních věcí (2013). V roce 2012 byla připravována tzv. anuitná novela, která upravuje způsob vyplácení důchodu osobám spořícím ve 2. pilíři s účinností od ledna 2015. Dle této novely by se měl důchod z II. pilíře vyplácet spotřebiteli i v případě, že není splněna podmínka desetileté účasti na důchodovém spoření. Dle původní úpravy by při nesplnění této podmínky dosáhl pouze na snížený důchod z prvního pilíře a naspořené prostředky z důchodového spoření by připadly jeho dědicům. Dále novela upravuje způsob výplaty důchodu z II. pilíře tím, že zavádí konkrétní varianty a to buď doživotního důchodu v konstantní výši, nebo formou doživotního důchodu, u které se částka měsíční platby bude zvyšovat každý rok.

Další možností jak se spotřebitel může zajistit na důchod je III. pilíř, u kterého je možnost vstupu dobrovolná a nepodléhá tolik politickým vlivům.

Možnosti spořit si na penzi jsou buď prostřednictvím tzv. doplňkového důchodového spoření, nebo může využít také životní pojištění či spoření formou účelových investic. Výhodou je zejména podpora ze strany státu a možnost daňových odpisů, které mohou spotřebiteli přinést značnou úsporu (Investujeme, 2010).

Vzhledem k častým změnám ve směřování důchodové politiky došlo k mnohým změnám podmínek související se II. pilířem důchodového systému a je otázkou, zda současná podoba pilířem není nastavena se záměrem ho co nejvíce znevýhodnit potenciálním spotřebitelům a je zde patrná analogie se situací v České republice a snaha omezit vyvádění prostředků z prvního průběžného pilíře.

3.4.2 Německo

Německý penzijní systém stejně jako v případě České republiky funguje na principu tří pilířů (Guardiancich, 2010), avšak obsahově tyto systémy nejsou zcela totožné. První pilíř představuje státní důchodové pojištění, druhý pilíř tvoří zaměstnanecké penzijní pojištění a třetí pilíř reprezentuje soukromého kapitálového pojištění.

Vývoj systému sociálního pojištění v Německu je podle Potůčka (1995) datován až do 19. století a nemalým podílem se na jeho vzniku podepsal německý kancléř Otto von Bismarck. S jeho přispěním byl sestaven legislativní rámec zabývající se nemocenským a úrazovým pojištěním. V průběhu let se legislativa rozšířila o pojištění na stáří, pro případ invalidity, nezaměstnanosti, v současné době jeho součást tvoří také pojištění pro péči v případě bezmocnosti.

Na základě studie Výzkumného ústavu práce a sociálních věcí (2011) zabývající se zaměstnaneckými schématy důchodového pojištění lze německý penzijní systém, zejména jeho druhý pilíř, v porovnání s českým odlišit, a to právě z hlediska předmětného zaměstnaneckého penzijního pojištění.

Studie definuje **zaměstnanecké penzijní pojištění**, jak již název napovídá, jako **dodatečné pojištění financované zaměstnavatelem**. **Tato forma pojištění** pro zaměstnance **je** stejně jako II. pilíř v ČR **dobrovolná**, **na principu fondového financování** a **spravována soukromými společnostmi**. Stejně tak má podporovat občany ke spoření na stáří z vlastní iniciativy jako alternativa k nahrazování nebo zvýšení dávek, které jsou vypláceny prostřednictvím státního důchodového pojištění, které představuje I. pilíř. Tento způsob zajištění na důchod má mimo jiné v Německu dlouhou tradici.

První pilíř je nastaven obdobně jako v ČR. Je to průběžně financovaný dávkově definovaným systémem. Tento systém je povinný pro veškeré zaměstnance starší 16 let. Tito všichni musí do systému povinně odvádět důchodové pojištění společně ještě se zemědělci a státními úředníky, dobrovolně mohou přispívat osoby s nižšími příjmy či pracovním úvazkem, na které se vztahuje výjimka. Příspěvky do I. pilíře tedy odvádí výše zmíněné pojištěné osoby, zaměstnavatelé i stát.

Třetí pilíře je pak tvořen dobrovolným spořením každého jedince, nejčastěji pak jako kapitálové životní pojištění.

Od důchodové reformy v roce 2001, která měla primárně za cíl zvýšit počet účastníků v dobrovolném II. a III. pilíři, je tento systém státní motivace založen na tzv. duálním modelu. To znamená, že se dělí na dvě složky, a to přímou státní podporu spoření, kdy každý, kdo platí do veřejného nebo soukromého důchodového systému příspěvky má ze zákona nárok na přímou státní podporu a daňově odčita-

telné speciální položky, které umožňují účastníkovi soukromého spoření daňové zvýhodnění (Gloetzer, 2004).

Každý zaměstnavatel musí svým zaměstnancům nabídnout účast alespoň v jednom z existujících zaměstnaneckých penzijních pojištění (penzijních schémat). Jednotlivá schémata se odlišují podle způsobu jejich financování. Dělí se na těchto 5 typů financování (Musilová, Šlapák, Holub, 2011):

1. Přímý příslib – mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem existuje dohoda o výplatě penze v budoucnu. Financování je založeno na příspěvcích placených jak za strany zaměstnance, tak zaměstnavatele. Není státem regulován ani kontrolován. Zaměstnavatel má povinnost zřídit rezervní fond pro krytí penzijních závazků, ze kterého také prostředky investuje. Zaměstnavatel je v tomto schématu přímo zodpovědný za výplatu dávek.
2. Podpůrný fond – nezávislý fond spravující firmám zaměstnanecké pojištění. Na rozdíl od předchozího není povinností zaměstnavatele zřizovat rezervní fond, avšak prostředky nutné k zajištění penzijních závazků jsou poskytovány ve prospěch podpůrného fondu. Opět nepodléhá státní regulaci.
3. Přímé pojištění – zaměstnavatel uzavírá zaměstnancům životní pojistku. Nakládat s prostředky z této pojistky má právo pouze zaměstnanec případně jeho dědici.
4. Penzijní pokladna – právně nezávislý penzijní fond zřízený zaměstnavatelem. Jeho činnosti je kontrolována a je vykonáván dozor nad správou jeho aktiv. Financování probíhá formou příspěvků zaměstnavatele i zaměstnanců, které jsou daňově uznatelné a osvobozeny od plateb na sociální zabezpečení. Vyplácené dávky závisí na velikosti odváděných příspěvků do fondu a je zde garantováno zhodnocení vložených prostředků.
5. Penzijní fond – kombinace spojení výhod z penzijních pokladen a případných výnosů v rámci investovaných prostředků u investičních fondů. Podléhá kontrole ze strany Ministerstva financí.

V případě zaměstnaneckého pojištění podléhá ručení za veškeré závazky vůči zaměstnancům na vrub zaměstnavatele. Převažují dávkově definované systémy s pravidelnými úložkami zaměstnance. Tyto příspěvky jsou daňově uznatelné a neodvádí se z nich příspěvek na sociální zabezpečení. Výše odváděných příspěvků i následná výplata dávek je u každého penzijního plánu jiná v závislosti na jeho podmínkách. Výplata dávek zahrnuje starobní, invalidní a pozůstalostní penzi ve formě pravidelně se opakující platby, nikoli jednorázového výplaty (tato je možná pouze u přímého pojištění), případně formou uživatelského práva či licence. Forma výplaty je tedy buď doživotní penze, nebo formou výplatního plánu s nastavenými splátkami (Musilová a kol., 2011).

V České republice není v současné době vytvořen legislativní rámec pro fungování soukromého zaměstnaneckého penzijního fondu. Podle Musilové (2010)

jsou zaměstnanecká penzijní pojištění jednou z možností jak motivovat zaměstnance zajistit se na stáří alespoň částečně z vlastních zdrojů. Zatímco stát se zavedením této formy pojištění v rámci druhého pilíře snaží vyřešit otázku neudržitelnosti průběžného penzijního systému v důsledku stárnutí populace. Jako jednu z výhod tohoto typu pojištění také uvádí motivaci zaměstnanců ke zkvalitňování své práce a nízkou fluktuaci v rámci firem poskytující tento druh pojištění.

4 Vlastní práce

V této části práce se budu zabývat otázkou pro které skupiny obyvatel je výhodný vstup do II. pilíře, který do českého důchodového systém zavedla velká důchodová reforma z roku 2013, který jsme si podrobněji vysvětlili v kapitole 3.3.

Na úvod si shrneme prvky českého sociálního systému, se kterým budu v této kapitole pracovat.

Sociální zabezpečení v České republice se dělí na tři základní složky (Česká správa sociálního zabezpečení, 2014):

1. pojistné na nemocenské pojištění 2,3 %;
2. pojistné na důchodové pojištění činí 21,5 %;
3. příspěvek na státní politiku zaměstnanosti činí 1,2 %.

Pojistné na sociální zabezpečení má ze zákona povinnost odvádět jak zaměstnavatel za své zaměstnance, tak také zaměstnanec odvádí určitý procentní podíl ze své hrubé mzdy. Pro úplnost v případě osoby samostatně výdělečně činné je jedná o procentní podíl z vyměřovacího základu. Pro účely diplomové práce se zabývám výlučně důchodovým pojištěním, které tvoří na odvodech do I. pilíře celkem 28 %. Tato částka je tvořena povinným odvodem zaměstnavatele ve výši 21,5 % a odvodem zaměstnance ve výši 6,5 % hrubé mzdy. Podstatou II. pilíře je, že zaměstnanec místo odvodu povinného odvodu 6,5 % tuto platbu rozdělí na 3,5 % odváděných do základního I. pilíře a zbývající 3 % dobrovolně odvádí do II. pilíře důchodového spoření. K této částce však musí povinně přidat ještě 2 % z hrubé mzdy ze svého. Celkem tedy odvod do druhého pilíře činí 5 % hrubé mzdy spotřebitele.

Varianty a sazby pojistného na sociální zabezpečení shrnuje následující tabulka. Předmětem našeho dalšího zkoumání je zvýrazněná část tabulky.

Tab. 6 Sazby pojistného na důchodové zabezpečení a důchodové spoření

Pojištěnec	Nemocenské pojištění (%)	Důchodové pojištění - I. pilíř (%)	Důchodové spoření – II. pilíř (%)	Příspěvek na st. polit. zaměstnan. (%)	Celkem (%)
Zaměstnavatel	2,3	21,5	-	1,2	25
Zaměstnanec I. pilíř	-	6,5	-	-	6,5
Zaměstnanec I. a II. pilíř	-	3,5	3	-	6,5
OSVČ I. pilíř	-	28	-	-	28
OSVČ I. a II. pilíř	-	25	3	-	28

Zdroj: Česká správa sociálního zabezpečení, 2014, vlastní úprava.

Nyní je vhodné si definovat pojem „**výhodnost vstupu do II. pilíře pro spotřebitele**“. Vzhledem k faktu, že pojištěnec původně odváděl 6,5 % do průběžného pilíře a nyní na důchodovém pojištění odvádí 3,5 %, je spotřebiteli adekvátně krácen důchod z prvního pilíře. V rámci II. pilíře důchodového spoření se mu však tyto 3 % procenta zhodnocují díky zvolené investiční strategii. Celý rozhodovací proces, před kterým spotřebitel při svém rozhodování stojí, bychom mohli popsat následovně: **spotřebitel porovnává, zda mu zhodnocení tří procent vyvedených z I. pilíře zajistí vyšší starobní důchod, než by byla hodnota důchodu v případě ponechání těchto tří procent pouze v systému průběžném**. Jinými slovy, zda se tři procenta vyvedená do 2. pilíře zúročí v tomto pilíři efektivněji nežli v případě ponechání v základním průběžném pilíři.

Proto v rámci této práce a v souladu se stanoveným cílem rozumíme pod pojmem výhodnost přestupu do II. pilíře takovou situaci, kdy je důchod plynoucí z kombinace I. a II. pilíře spotřebiteli vyšší nežli důchod plynoucí pouze z pilíře I. Toho můžeme formalizovaně zapsat následovně:

$$D^{i}_{PAYG} - \Delta D^{i}_{PAYG} + D^{i}_{FDC} > D^{I}_{PAYG}$$

kde D^{i}_{PAYG} je důchod vyplácený spotřebiteli i z I. průběžně financovaného pilíře, ΔD^{i}_{PAYG} je snížení důchodu z I. pilíře spotřebitele i při vstupu do II. fondově finan-

covaného pilíře, D_{FDC}^{i} je důchod vyplácený spotřebiteli i z II. fondově financovaného pilíře (FDC - funded pension scheme)[11].

V následujících kapitolách se nejprve věnuji důkladnému popisu celé úlohy a postupu výpočtu, který jsem zvolila včetně popisu problémů, které jsou s touto úlohou spojeny. Nedílnou součástí bude také podrobný popis omezujících podmínek, které bylo nutno přijmout a zakomponovat do výpočtů, aby byla celá úloha kalkulovatelná. Na závěr této kapitoly budou prezentovány zjištěné výsledky s komentářem. Situaci porovnání naspořených plných 5 % v II. pilíři a porovnání se sníženým důchodem z I. pilíře také prezentována v kapitole 4.3 Výsledky modelu.

4.1 Omezující podmínky výpočtu

Než se dostaneme k samotnému řešení úlohy výhodnosti vstupu spotřebitele do II. pilíře, je vhodné si nejprve představit omezující podmínky, které jsou v celé úloze zakomponovány a na nichž jsou výpočty postaveny. Tyto podmínky vlastně vymezují mantinely platnosti řešení úlohy.

1. V první řadě uvažuji **ekonomicky racionálně se chovajícího spotřebitele**, který preferuje dosažení co nejvyšší hladiny užitku. V naší úloze to znamená, že bude preferovat vyšší budoucí důchod před nižším při stejných počátečních nákladech. Jinými slovy si vybere vstup do takového pilíře, který mu zajistí vyšší důchod po dosažení důchodového věku. Počátečními náklady jsou myšleny odvody do jednotlivých důchodových pilířů a týká se jich následující omezující podmínka.
2. V úloze **nepředpokládám politická rizika** ve smyslu neočekávaných budoucích reforem celého systému a dále **nepočítám se spotřebitelovou averzí k riziku**.
3. Důležitým předpokladem, který je třeba mít na zřeteli, je výše plateb, které spotřebitel odvádí do obou předmětných důchodových pilířů. Již zmiňovaná 2 % z hrubé mzdy, které si spotřebitel musí na důchodové spoření přidat ze svého, s ohledem na vzájemnou porovnatelnost obou plateb, dále neuvažuji. **Budoucí výši vypláceného důchodu, který bude plynout ze tří procent hrubé mzdy odváděných do I. pilíře porovnáváme s důchodem, který by spotřebiteli plynul ze stejné částky avšak odváděné do druhého pilíře.** K tomuto bodu se ještě vrátíme v rámci kapitoly pojednávající o postupu výpočtu.
4. Dále v průběhu ekonomicky aktivního života spotřebitele **nepředpokládám růst jeho hrubé mzdy**. Při výpočtech ji považuji za konstantní po celou dobu účasti na důchodovém pojištění potažmo spoření. To znamená, že i **odvody do těchto dvou pilířů jsou konstantní**.

[11] V rovnici Jahoda a Špalek (2009) používají neostrou nerovnost, avšak pro účely diplomové práce navrhuji použití ostré nerovnosti. Domnívám se, že spotřebitel není motivován vstoupit do II. pilíře v případě, že dostane stejný důchod jako v I. pilíři.

5. Dalším předpokladem je **omezení typu vypláceného důchodu** ze systému. Jak již bylo v teoretické části práce vysvětleno, z prvního i druhého pilíře důchodového systému jsou vypláceny nejen starobní důchody, ale také invalidní, pozůstalostní (vdovské a vdovecké) a sirotčí důchody. V dalším textu se však **omezím pouze na posouzení vlivu druhého pilíře na výplatu starobního důchodu**. Ostatní druhy důchodů nejsou předmětem dalšího zkoumání. Pokud bychom tento předpoklad opustili, celá úloha by se tímto velice komplikovala a množství potřebných výpočtů by neúnosně narostlo.
6. Vzhledem k určitým zákonem daným rozdílům při výpočtech důchodů u mužů a žen se **omezím v úloze pouze na spotřebitele muže**. Tato omezující podmínka by se dala vypustit a výpočty modifikovat i na ženy. Bylo by však nutné změnit věk odchodu do starobního důchodu, který je u žen navázán na počet dětí, což u mužů není.
7. Během ekonomicky aktivního života spotřebitele **neuvažuji nezaměstnanost obecně**. Předpokládám tedy, že jedinec po dokončení vzdělání ihned nastupuje do ekonomicky produktivní činnosti a stává se účastníkem důchodového pojištění. V případě změny zaměstnání k tomuto dochází okamžitě bez přerušení pracovní činnosti. V rozhodném období, které vstupuje do výpočtu vyměřovacího základu starobního důchodu, tedy nevznikají vyloučená období. Toto bude následně vysvětlenu u příslušného výpočtu.
8. V současné době jsou známy parametry nutné pro výpočet důchodu z I. pilíře až do roku 2015. Pro výpočet důchodů přiznávaných mezi léty 2016-2021 jsem použila stejné parametry, se kterými pracuje ČSSZ. Jelikož v rámci úlohy uvažuji výplatu důchodů z prvního pilíře i po tomto roce, **použila jsem pro výpočet důchodu v následujícím období (roky 2022 a dále) stejných parametrů, jako budou platné v roce 2021**.
9. V průběhu let účasti spotřebitele v rámci důchodového systému je uvažován **růst průměrné mzdy v ekonomice**. Na což jsou navázány některé parametry při výpočtu starobního důchodu v rámci I. pilíře. Při mých výpočtech jsem uvažovala **dvou procentní míru růstu průměrné mzdy do budoucna po roce 2021.**
10. Předpokládám hypotetický **vstup spotřebitele do 2. pilíře k datu vzniku 1. 1. 2013.** Od tohoto data se spotřebiteli zhodnocují peníze v rámci zvolené investiční strategie.
11. V úloze počítáme s ročníky, jejichž důchody budou vyplácenými v budoucnu po roce 2015. Pro výplaty v těchto obdobích samozřejmě ještě nemám k dispozici příslušnou legislativu. **Veškeré výpočty jsou však prováděny v souladu s legislativou platnou v roce 2014.** Implicitně také **předpokládám, že nebude docházet k zásadním změnám v konstrukci výpočtu důchodu z I. pilíře po roce 2015**.
12. V rámci spoření v II. důchodovém pilíři **uvažuji plně informovaného spotřebitele,** který je poučený o možných výkyvech na kapitálových trzích a je-

jich potenciálně nepříznivých dopadech na naspořené prostředky v tomto pilíři. Tento spotřebitel nevyužívá zákonem dané možnosti automatického převodu naspořených prostředků směrem do méně rizikových investičních strategií v určených časových intervalech před koncem spořící fáze – tzv. autopilota.

13. V neposlední řadě počítáme s nominálními veličinami a neuvažujeme vliv inflace na budoucí vyplácené důchody. To však není pro moji úlohu rozhodující, jelikož neposuzuji výši budoucích důchodů z hlediska kupní síly těchto peněz ani udržení životní úrovně budoucích důchodců. Pouze komparuji dvě nominální veličiny ve stejném okamžiku v čase.

V dalším postupu vycházím z výše uvedených omezujících podmínek. Některé z nich jsou poměrně silné a jejich odstranění by vedlo k nutnosti dramatických zásahů do výpočtu nebo dokonce ke změně přístupu k celé analýze. Za takovou lze například považovat podmínku omezení pouze na starobní důchody nebo změny v budoucí kalkulaci důchodů z I. pilíře. Na druhé straně jsou také méně silné podmínky, jejichž nezahrnutím do problému by byly nutné pouze parametrické či méně komplexní změny ve výpočtech (např. podmínka č. 6).

4.2 Postup výpočtu a řešení

Následující kapitola je věnovaná podrobnému vysvětlení postupu výpočtu, který jsem zvolila pro řešení definovaného problému. Celou úlohu jsem modelovala pro potřebitele s datem narození od roku 1951, což je, první ročník narození s možností vstupu do II. pilíře, až do roku narození 1995, který je naopak nejmladším ročníkem, který mohl do II. pilíře vstoupit. Rozsah hrubých mezd spotřebitelů jsem zvolila od 8 000 Kč měsíčně výše po 1000 Kč inkrementech. V tabulkách prezentovaných níže je vždy vyobrazený vybraný vzorek spotřebitelů pro demonstraci výpočtů.

4.2.1 Parametry determinující spotřebitele

Nejprve začnu definováním spotřebitele. Na základě omezujících podmínek 3, 5 a 6 z předcházející kapitoly je spotřebitel potom determinován dvěma parametry: **rokem narozením a výší hrubé mzdy**, která jak jsem již definovala je v průběhu jeho života neměnná.

Se spotřebitelem úzce souvisí další z parametrů a tím je věk odchodu do důchodu. Vzhledem k tomu, že jsou uvažováni pouze muži a dle současné legislativy (Česká správa sociálního zabezpečení, 2014) je prodloužen věk odchodu do důchodu s každým ročníkem o 2 měsíce. Kompletní výčet odchodů do důchodu jednotlivých ročníků narození je přílohou této práce.

Dalším parametrem důležitým pro další výpočty výše důchodu je určení průměrného věku, ve kterém jednotlivé ročníky ukončily své vzdělávání, a nastoupili do ekonomicky aktivního života. To je samozřejmě u každého spotřebitele individuální, avšak pro moje potřeby bylo nutné zjistit celonárodní průměr. V tomto pří-

padě jsem vycházela z dostupných statistik Českého statistického úřadu ze sčítání obyvatel z roku 2011. V rámci této statistiky je k dispozici vzdělanostní struktura obyvatel podle jejich věku. Na základě této statistiky jsem si rozdělila obyvatelstvo do skupin dle nejvyššího dosaženého vzdělání a dosaženého věku v roce 2011.

Rozdělení do skupiny je následující a předpokládaný věk, kdy bylo tohoto vzdělání dosaženo je následující:

- základní vzdělání – věk 15 let;
- střední bez maturity, vyučení - věk 18 let;
- střední s maturitou, nástavbové studium – věk 19 let;
- vyšší odborné, bakalářské vzdělání – věk 22 let;
- vysokoškolské magisterské vzdělání – věk 24 let.

Rozdělením obyvatel do těchto skupin jsem získala váhy pro výpočet průměrného věku nástupu do zaměstnání. Dobu jsem vypočetla jako vážený průměr věku ukončení vzdělávání, kde váhy jsou absolutní četnosti v jednotlivých skupinách.

Dobu strávenou v zaměstnání, což je další strávený parametr, jsem následně získala rozdílem doby odchodu do důchodu a již vypočteným průměrným věkem nástupu do zaměstnání.

Věková struktura používaná ve výpočtech začíná rokem narození 1951. Jak již bylo zmíněno, toto je první ročník, který se teoreticky mohl k 1. 1. 2013 přihlásit k důchodovému spoření. V roce 2013 bylo ročníku 1951 62 let, přičemž věk odchodu do důchodu je pro tento ročník stanoven na 62 let a 8 měsíců. Teoreticky se tedy mohl účastnit druhého pilíře, i když po velmi krátkou dobu. Jako druhou hraniční hodnotu jsem zvolila ročník 1995, který je naopak nejmladším ročníkem, který mohl vstoupit v roce 2013 do II. pilíře.

Tab. 7 Vybrané ročníky a jejich věk nástupu do zaměstnání a doba strávena pojištěním

Ročník	1951	1961	1971	1981	1991	1995
Průměrný věk nástupu do zaměstnání (vypočtený/ roky)	18,4	18,8	19,1	19,1	19,3	19,4
Doba strávená v zaměstnání (roky)	44,3	45,5	46,9	48,6	50,0	50,6

Rozpětí hrubých příjmů spotřebitele jsem zvolila od hranice 8 000 Kč, což byla hranice minimální mzdy k 1. 1. 2013. Následně 1. 8. 2013 došlo k růstu minimální mzdy na 8 500 Kč.

Nyní se budeme zabývat výpočtem starobního důchodu z I. pilíře.

4.2.2 Výpočet starobního důchodu z I. pilíře

Nejprve je nutné říci, že budu v této kapitole popisovat výpočet nesníženého starobního důchodu vypláceného z I. průběžného pilíře. Tím se myslí situace, kdy odvody na důchodovém pojištění spotřebitele jsou v "plné" výši 28 %.

V předcházející kapitole jsme si vysvětlili dobu odchodu do důchodu a vypočetli dobu strávenou v pojištění, čili dva důležité parametry pro výpočet důchodu již máme.

Výše starobního důchodu vyplácená z prvního pilíře se skládá ze dvou složek. Jedná se o základní výměru a procentní. Důchod je prostým součtem těchto dvou složek: Důchod = základní výměra + procentní výměra.

Základní výměru je stanovena vyhláškou vždy ve výši **9 % z průměrné mzdy daného roku** a je stejná pro všechny spotřebitele bez ohledu na výši hrubého příjmu. Naproti tomu výpočet procentní výměry je nepoměrně komplikovanější.

Pro získání procentní výměry důchodu musíme vyjít z tzv. **vyměřovacího základu**, což je v podstatě **roční hrubý příjem spotřebitele**. Tento příjem je nutné spočítat za jednotlivé roky tzv. rozhodného období.

Rozhodným obdobím jsou myšleny ty **roky**, ke kterým se přihlíží při výpočtu důchodu. Je stanoveno na období **od roku 1986 až do roku předcházejícího roku přiznání důchodu (T-1)** a platí již pro důchody přiznané v roce 2004.

Vypočtené vyměřovací základy v jednotlivých letech (tedy od roku 1986 dále) je nutné násobit příslušným **koeficientem nárůstu** v každém roce. Tyto koeficienty jsou pro každý rok **stanoveny vyhláškou** a jsou v jednotlivých letech rozdílné. Jejich smyslem je přepočítat historické příjmy na úroveň roku T-1. Z toho vyplývá, že koeficient nárůstu je v posledním roce T-1 roven jedné. **Tímto jsme získali roční vyměřovací základy** pro jednotlivé roky rozhodného období.

$$Roční\ vyměřovací\ základ_t = vyměřovací\ základ_t * koeficient\ nárůstu_t$$

Prostým součtem ročních vyměřovacích základů za celé rozhodné období dostaneme **úhrn ročních vyměřovacích základů**. Tento úhrn následně podělíme počtem dní v rozhodném období (od roku 1986 do roku T-1) čímž dostaneme přepočtený průměrný denní hrubý příjem spotřebitele. Tento denní příjem je pak nutné zpětně přepočíst na průměrný měsíční příjem a to vynásobením průměrným počtem dní v měsíci. Tímto získáme **osobní vyměřovací základ**.

$$Osobní\ vyměřovací\ základ = \frac{\sum_{t=1986}^{t-1} \text{roční vyměřovací základ}_t}{počet\ dní\ v\ letech\ od\ 1986\ do\ (T-1)} * 365/12$$

Například pro výpočet osobního vyměřovacího základu pro výplatu důchodu v roce 2013 pro hrubou měsíční mzdu 8000 Kč by byl výpočet následující:

Tab. 8 Výpočet úhrnu ročních vyměřovacích základů

Rok	Vyměřovací základ = roční hrubá mzda	Koeficient nárůstu	Roční vyměřovací základ
1986	96 000	8,7326	838 330
1987	96 000	8,5537	821 155
1988	96 000	8,363	802 848
1989	96 000	8,1651	783 850
1990	96 000	7,8769	756 182
1991	96 000	6,8258	655 277
1992	96 000	5,5735	535 056
1993	96 000	4,4496	427 162
1994	96 000	3,7534	360 326
1995	96 000	3,1673	304 061
1996	96 000	2,675	256 800
1997	96 000	2,4199	232 310
1998	96 000	2,2136	212 506
1999	96 000	2,0453	196 349
2000	96 000	1,9187	184 195
2001	96 000	1,768	169 728
2002	96 000	1,6475	158 160
2003	96 000	1,5435	148 176
2004	96 000	1,4475	138 960
2005	96 000	1,3761	132 106
2006	96 000	1,2909	123 926
2007	96 000	1,2024	115 430
2008	96 000	1,1118	106 733
2009	96 000	1,0744	103 142
2010	96 000	1,0553	101 309
2011	96 000	1,0315	99 024
2012	96 000	1	96 000
Úhrn ročních vyměřovacích základů	2 784 000		**8 859 101**

Takto získaný úhrn ročních vyměřovacích základů dosadíme do vzorce pro výpočet osobního vyměřovacího základu:

$$Osobní\ vyměřovací\ základ_{2013} = \frac{8\,859\,101}{9\,862} * \frac{365}{12} = 27\,324\ \text{Kč}$$

Nyní přichází na řadu využití **redukčních hranic**, o kterých bylo blíže pojednáno v kapitole 3.1.4.2. Pro připomenutí uvádím, že osobní vyměřovací základ nevstupuje do výpočtu procentní výměry důchodu celý, ale je krácen právě prostřednictvím těchto redukčních hranic. Ty jsou zadány administrativně a jsou pro naše sledované období v různých letech odlišné. Jejich přehled včetně procenta, kterým je třeba krátit osobní vyměřovací základ, shrnuje tabulka níže.

Tab. 9 Redukční hranice pro určení výše výpočtového základu

	2013	2014	2015 a dále
Výše zápočtu do I. hranice v %	100	100	100
I. redukční hranice	11 389	11 415	11 709
Výše zápočtu mezi I. - II. hranicí v %	27	26	26
II. redukční hranice	30 026	30 093	106 444
Výše zápočtu mezi II. -III. hranicí v %	19	22	0
III. redukční hranice	103 536	103 768	Zrušena
Výše zápočtu nad III. hranici	6	3	0

Zdroj: Česká správa sociálního zabezpečení, 2011, vlastní úprava.

Po pohledu do tabulky bych čtenáře upozornila na výraznou změnu, která nastane v roce 2015. Tehdy dojde ke zrušení III. redukční hranice[12] a navíc bude zrušen 6 % respektive 3 % zápočet osobního vyměřovacího základu nad tuto hranici. To jinými slovy znamená, že osobní vyměřovací základ nad hranici 106 444 Kč již nebude ve starobním důchodu z I. pilíře nijak zohledněn.

Na vypočtený osobní vyměřovací základ ve výši 27 324 Kč aplikuji redukční hranice platné v roce 2013. Jelikož osobní vyměřovací základ nepřesahuje 30 026 Kč, budou započítány pouze 2 redukční hranice.

1. I. redukční hranice je započítána v plné výši tedy 11 389 Kč,
2. II. redukční hranice je započítána ve výši 27 % z částky 27 324 – 11 389 = 15 935 * 0.27 = 15 692 Kč.

Redukcí osobního vyměřovacího základu získáme výpočtový základ, který již přímo vstupuje do výpočtu procentní výměry starobního důchodu a to tak, že je násobený sazbou 1,5 % za každý rok, kdy byl spotřebitel účasten důchodového pojištění. Výpočet je tedy následující:

$$\boldsymbol{Procentní\ výměra\ důchodu = výpočtový\ základ * 0,015 * n}$$

kde n je počet let v důchodovém pojištění.

Procentní výměra důchodu tedy pro spotřebitele narozeného v roce 1951, který se účastnil důchodového pojištění v délce 44, 3 roku činí 10 423 Kč.

[12] Z pohledu absolutní výše redukční hranice dojde k faktickému zrušení II. redukční hranice a k posunutí III. na její místo.

Celková výše starobního důchodu potom je, jak již bylo popsáno výše, prostým **součtem procentní výměry a základní výměry**.

Základní výměra pro rok 2013 je 2 330 Kč měsíčně. Celkový starobní důchod plynoucí z I. pilíře u spotřebitele narozeného v roce 1951 a hrubou měsíční mzdou 8 000 Kč činí 12 753 Kč měsíčně.

Následující tabulka zobrazuje starobní důchody u vybraných spotřebitelů:

Tab. 10 Vypočtené starobní důchody vyplácené z prvního pilíře u vybraných skupin spotřebitelů dle roku narození a hrubého měsíčního příjmu

Hrubá mzda	1951	1961	1971	1981	1991
8 000	12753	13947	14907	16059	17333
15 000	15914	18015	19101	20400	21805
20 000	18069	20921	22097	23500	24999
30 000	22380	26732	25093	29701	31387
40 000	23834	30011	31468	33199	34991
60 000	26556	30011	31468	33199	34991

Celý proces výpočtu je díky různým parametrickým úpravám v průběhu let značně nepřehledný a komplikovaný. V řešeném problému výhodnosti pro spotřebitele bylo nutné zjistit výši důchodu z I. pilíře pro roky 2013, 2014 a 2015 a dále a v každém jednotlivém roku dodržet aktuálně platnou legislativu a zakomponovat do výpočtu veškeré novelizace a změny.

4.2.3 Snížený důchod z I. pilíře

V předcházející kapitole jsme si podrobně popsali postup výpočtu starobního důchodu plynoucí z I. pilíře v případě, že spotřebitel celou délku svého ekonomicky aktivního života odvádí do tohoto pilíře plných 6,5 % ze své hrubé mzdy, a nevyužije možnosti přestoupit do II. pilíře. Nyní, s odkazem na předpoklad, že spotřebitel vstoupil do druhého pilíře k 1. 1. 2013, je nutné zjistit, o jakou částku mu bude krácen důchod z prvního pilíře, kde spořil do roku 2013 plných 6,5 % a do roku 2013 pouze 3,5 %.

Tab. 11 Odvody do I. a II. pilíře při různých velikostech hrubé mzdy za rok 2013

Hrubá mzda	Odvod I. pilíř 6,5 %	Odvod I. pilíř 3,5 %	Odvod II. pilíř 3 %
8000	520	280	240
10 000	650	350	300
12 000	780	420	360
14 000	910	490	420
16 000	1040	560	480
18 000	1170	630	540
20 000	1300	700	600
22 000	1430	770	660
24 000	1560	840	720
26 000	1690	910	780
28 000	1820	980	840
30 000	1950	1050	900
32 000	2080	1120	960
34 000	2210	1190	1020
36 000	2340	1260	1080
38 000	2470	1330	1140
40 000	2600	1400	1200
103 000	6695	3605	3090
104 000	6730	3624	3106
105 000	6730	3624	3106

Odvody do penzijního systému jsou také zastropovány, stropem je třetí redukční hranice pro zjištění výpočtového základu viz. 4.2.2. To znamená, že v roce 2013 od výše hrubého příjmu 104 000 Kč již nedochází ke změně odvodů v jednotlivých sloupcích. Tento strop se dále v letech mění, takže výše příjmů v hodnotě 104 000 Kč je odlišná pro roky 2014 a 2015 stejně jako se v těchto letech mění jejich redukční hranice.

Vyvedením (opt-outem) 3 % hrubé mzdy z prvního pilíře dochází ke krácení starobního důchodu vypláceného z I. pilíře a to tím způsobem, že procentní výměra důchodu je za každý rok účasti v II. pilíři krácena o 0, 3 %. Pokud je spotřebitel účasten v obou pilířích po stejné časové období, procentní výměra důchodu se počítá následovně:

$$\boldsymbol{Procentní\ výměra\ důchodu = výpočtový\ základ * 0,012 * n}$$

kde n je počet let účasti v I. a II. pilíři.

Vidíme tedy, že pokud bude spotřebitel zároveň spořit v I. i II. pilíři po celou dobu přispívání do I. pilíře, vstupuje výpočtový základ do procentní výměry starobního důchodu z prvního pilíře místo 1,5 % právě 1,2 % za každý rok[13].

Tab. 12 Srovnání důchodů vyplácených v roce 2013 z I. pilíře při odvodech 6,5 % a 3,5 % v celých Kč

Rok narození	Hrubá mzda	Důchod z I. pilíře při odvodech 6,5 %	Doba strávená pouze v I. pilíři	Důchod z I. pilíře při odvodech 3,5%	Snížení důchodu v I. pilíři	Doba strávená v I. pilíři	Doba strávená v II. pilíři
1951	8 000	12 753	44,3	12 722	31	43,6	0,7
	25 000	20 225		20 171	54		
	60 000	26 556		26 484	73		
1961	8 000	13 947	45,5	13 343	603	33,2	12,3
	25 000	23 827		22 688	1 139		
	60 000	30 011		28 537	1 474		
1971	8 000	14 907	46,9	13 733	1 174	22,9	24
	25 000	25 093		22 877	2 216		
	60 000	31 468		28 600	2 868		
1981	8 000	16 059	48,6	14 314	1 745	12,9	35,7
	25 000	26 601		23 307	3 293		
	60 000	33 199		28 937	4 263		

Tabulka zobrazuje různé výše starobního důchodu vyplácené z I. pilíře pro různé věkové skupiny spotřebitelů a tři úrovně hrubé mzdy. S tím, jak budou různé ročníky narození odcházet do důchodu v pozdějším věku, mění se i délka strávená v zaměstnání (4. sloupec tabulky) a roky účasti v II. pilíři. (poslední sloupec tabulky).

[13] § 34 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění

4.2.4 Spoření a výplata důchodů z II. pilíře

Po výpočtu starobního důchodu vypláceného z prvního pilíře v plné i snížené variante je nyní nutné spočítat, kolik si spotřebitel během účasti v II. pilíři naspoří za tuto dobu prostředků a jaký měsíční důchod si z těchto prostředků může nechat vyplácet.

Z předcházejícího textu již víme, že účastí v II. pilíři zde spotřebitel spoří 3 % své hrubé mzdy, které jsou do tohoto pilíře vyvedeny z průběžného pilíře. K této částce si spotřebitel dále přidává další 2 % hrubé mzdy ze svého. Celkem tedy spoří 5 % hrubé mzdy měsíčně. Jelikož jsou ukládány částky v průběhu úrokového období do konce n-tého úrokového období, jedná se o kombinaci krátkodobého a dlouhodobého spoření. K výpočtu naspořené částky jsem využila následující vzorec pro polhůtní spoření:

$$S = m * x * \left(1 + \frac{m-1}{2*m} * i\right) * \frac{(1+i)^n - 1)}{i}$$ [14]

kde m je počet úložek v rámci úrokového období, x je velikost úložky čili procento z hrubé mzdy, *i* je úroková sazba, *n* je počet úrokových období a výraz $\frac{(1+i)^n-1)}{i}$ je střadatel.

Po vypočtení naspořené částky je třeba zjistit, jak vysoký měsíční důchod tato částka spotřebiteli zajistí. V zásadě existují tři varianty výplaty důchodu z II. pilíře, které si může spotřebitel zvolit. Ze zákona lze zvolit z následujících možností:[15]

- doživotní starobní důchod,
- doživotní starobní důchod s pozůstalostní výplatou důchodu po dobu tří let od úmrtí, nebo
- starobní důchod vyplácený po dobu 20 let.

Pro řešení úlohy jsem zvolila poslední variantu výplaty důchodu po dobu 20 let od odchodu do penze. K výpočtu vypláceného důchodu, což je v podstatě pravidelná měsíční anuitní platba je třeba využít umořovatel:

$$a = S * \frac{i}{1-v^n}$$ [16]

kde S je výše naspořené částky v II. pilíři, *i* je úroková sazba použitá na úročení zůstatku na důchodovém účtu, *v* je diskontní faktor a *n* je doba vyplácení v letech.

Výplata důchodu probíhá tím způsobem, že peníze jsou z fondu převedeny do spotřebitelem zvolené životní pojišťovny, kde si spotřebitel stanoví režim výplaty. Vzhledem k faktu, že prostředky jsou uloženy na účtu pojišťovny a je z nich důchod vyplácen, v našem případě, po dobu 20 let, vyvstává otázka, jakým způsobem je

---

[14] RADOVÁ, J. *Finanční matematika pro každého*. 5. zcela přeprac. vyd. Praha: Grada, 2005, s. 102. ISBN 80-247-1230-X.

[15] Zákon č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření.

[16] RADOVÁ, J. *Finanční matematika pro každého*. 5. zcela přeprac. vyd. Praha: Grada, 2005, s. 130. ISBN 80-247-1230-X

tento zůstatek úročen. Prostředky již nejsou předmětem investic na kapitálovém trhu. Jelikož jsou peníze umístěny u životní pojišťovny a tato fáze výplaty je svou podstatou velmi podobná životnímu pojištění, zvolila jsem pro toto úročení technickou úrokovou míru[17]. Tu každoročně stanovuje ve Věstníku Česká národní banka a pro rok 2013 činila 1,9 % p. a.[18]

Naspořená částka v druhém pilíři samozřejmě významně závisí na zhodnocení, které nabízí jednotlivé fondy a na délce spoření.

4.2.5 Zhodnocení v rámci investičních strategií II. pilíře

Výše připsaného zhodnocení v rámci jednotlivých investičních strategií, které II. pilíř důchodového spoření nabízí, je jedním z rozhodujících faktorů, který ovlivňuje výhodnost přestupu do tohoto pilíře. Je však extrémně nesnadné predikovat výši zhodnocení spotřebitelových prostředků do budoucna a není předmětem této práce. Pro výpočty v rámci této práce jsem využila informací o dosažených výsledcích penzijních fondů, které byly zveřejněny dle jejich informační povinnosti v roce 2014.

Následující tabulka ukazuje výši připsaného zhodnocení u jednotlivých investičních strategií a jednotlivých penzijních společností za rok 2013 a dále také výši očekávaného zhodnocení jednotlivých investičních strategií publikovanou Ministerstvem práce a sociálních věcí[19].

---

[17] Technická úroková míra je definována zákonem č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví jako „zaručený podíl na výnosech z finančního umístění v životním pojištění."

[18] Věstník ČNB. *Úřední sdělení České národní banky ze dne 15. ledna 2013, kterým se zveřejňuje maximální výše technické úrokové míry* [online]. 2013 [cit. 2014-12-23]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/legislativa/vestnik/2013/download/v _2013_02_2 0213560.pdf>

[19] Kalkulačka k důchodové reformě [online]. 2013 [cit. 2014-12-23]. Dostupné z: <http://duchodovakalkulacka.mpsv.cz/www/?rok_narozeni=1951&pohlavi=1&mzda=96000&vynos=2&save=Vypo%C4%8D%C3%ADtat&_form_=calc>

Tab. 13 Připsané zhodnocení v roce 2013 u vybraných penzijních společností, poplatková politika a odhad MPSV budoucího očekávaného výnosu nabízených investičních strategií

Penzijní společnost	Dynamický fond	Vyvážený fond	Konzervativní fond	Fond státních dluhopisů
Komerční Banka	2,2	1,6	0,9	0,8
Česká pojišťovna+Raiffeisen bank	3,1	2,2	1,4	0,5
ČSOB	1,3	1,3	1,2	1,2
Aritmetický průměr	2,2	1,7	1,7	0,8
Poplatek za obhospodařování v %	0,6	0,5	0,4	0,3
Maximální poplatek za připsané zhodnocení v %	10	10	10	0
Odhad Ministerstva práce a sociálních věcí v %	5-7	4-7	3-4	2-3

Zdroj: Penzijní společnosti, Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2014, vlastní úprava.

Pro úplnost dodávám, že v tabulce nejsou uvedeny všechny penzijní společnosti poskytující důchodové spoření. Je to z toho důvodu, že ne všechny společnosti otevřely své důchodové fondy již od začátku roku 2013. Nezahrnula jsem do výběru například Penzijní společnost České spořitelny a Allianz. Jejich penzijní fondy započaly svoji činnost až v půlce roku 2013 a proto by jejich dosažené výsledky zkreslovaly celkový obrázek na výnosnost ostatních fondů.

Dále je k tabulce nutné poznamenat, že žádná z penzijních společností v roce 2013 neúčtovala poplatek za obhospodařování ani poplatek za připsané zhodnocení, jejichž výše je v tabulce uvedena. Je však oprávněné se domnívat, že v dalších letech budou tyto poplatky klientům účtovány v souladu s legislativou pravidelně, což budoucí zhodnocení pochopitelně o tyto hodnoty sníží.

V další části použiji pro výpočty jak odhad MPSV (průměr z rozpětí), tak i průměrnou výnosnost penzijních fondů dosaženou v roce 2013. Na závěr této kapitoly přikládám tabulky shrnující možné naspořené částky v rámci jednotlivých investičních strategií II. pilíře opět pro vybrané ročníky narození a vybrané hrubé

mzdy. Dále jsou uvedeny výše možných vyplácených důchodů z těchto částek a také je uvedena hodnota, o kterou se spotřebiteli krátí důchod z I. průběžného pilíře. Jednoduchým porovnáním s vyplácenou částkou z II. pilíře je vidět, zda by byl přestup pro daného spotřebitele výhodný či nikoliv.

Tab. 14 Shrnutí naspořených částek u vybraných spotřebitelů v rámci investičních strategií II. pilíře při očekávaném zhodnocení dle MPSV v celých Kč.

Rok narození	Hrubá mzda	Naspořená částka				Doba strávená v II. pilíři v letech
		Dynamický fond (6,0 %)	Vyvážený fond (5,5 %)	Konzervativní fond (3,5 %)	Fond státních dluhopisů (2,5 %)	
1951	8 000	1 954	1 951	1953	1 934	0,7
	25 000	6 106	6 097	6 062	6044	
	60 000	14 655	14 663	14 548	14 505	
1961	8 000	52 420	50 664	44 340	41 555	12,3
	25 000	163 811	158 325	138 563	129 859	
	60 000	393 147	379 979	332 550	311 660	
1971	8 000	153 868	143 065	108 085	94 577	24
	25 000	480 837	447 079	337 767	295 553	
	60 000	1 154 008	1 072 989	810 640	709 328	
1981	8 000	357 803	318 338	203 921	165 534	35,7
	25 000	1 118 136	994 806	637 253	517 295	
	60 000	2 683 525	2 387 534	1 529 407	1 241 508	

Z tabulky je jasně patrné, že délka účasti ve II. pilíři zásadně ovlivňuje výši naspořených prostředků. U ročníku 1951 vidíme nízké naspořené částky bez ohledu na zvolenou investiční strategii. Je to dáno právě velmi krátkou dobou spoření v II. pilíři pouze kolem 8 měsíců. Poté již dochází u tohoto ročníku narození k výplatě starobního důchodu z I. i II. pilíře. U dalších ročníků, s rostoucí délkou spoření, dochází k růstu významu zvolené investiční strategie a jejího potenciálního výnosu.

Následující tabulka v návaznosti na předchozí demonstruje výši vypláceného důchodu z naspořených prostředků v II. pilíři po dobu 20 let od odchodu do penze u stejných kategorií spotřebitelů. Tuto výši porovnává s částkou, o kterou je krácen důchod z I. pilíře. Tam kde převyšuje důchod z II. pilíře toto snížení je důchod zvýrazněn.

Tab. 15 Shrnutí vyplácených důchodů z II. pilíře u vybraných spotřebitelů a srovnání se sníženým důchodem z I. pilíře v celých Kč

Rok narození	Hrubá mzda	Vyplácený důchod z II. pilíře po dobu 20 let				Snížení důchodu z I. pilíře
		Dynamický fond (6,0 %)	Vyvážený fond (5,5 %)	Konzervativní fond (3,5 %)	Fond státních dluhopisů (2,5 %)	
1951	8 000	10	10	10	10	261
	25 000	31	31	30	30	494
	60 000	73	73	73	73	637
1961	8 000	263	254	222	208	603
	25 000	821	793	694	651	1 139
	60 000	**1 970**	**1 904**	**1 667**	**1 536**	1 474
1971	8 000	771	717	542	474	1 174
	25 000	**2 410**	**2 241**	1 693	1 481	2 216
	60 000	**5 783**	**5 377**	**4 063**	**3 555**	2 868
1981	8 000	**1 793**	1 595	1 022	830	1 745
	25 000	**5 604**	**4 986**	3 194	2 592	3 293
	60 000	**13 449**	**11 965**	**7 665**	**6 222**	4 263

4.3 Výsledky modelu

V této kapitole představuji veškeré vypočtené výsledky. Pro očekávanou výnosnost jednotlivých fondů jsem použila průměr z hodnot dle Ministerstva práce a sociálních věcí, které jsou uvedeny v tabulce č. 13. Prezentuji zde grafy znázorňující minimální výši hrubé mzdy pro každý ročník narození z daného rozsahu, pro kterou minimálně je výhodný přestup do II. pilíře při spoření 3 % hrubé mzdy v tomto pilíři. Dále ke každému grafu přikládám tabulku vypočtených hodnot. Stejný přehled následuje v případě spoření 3 + 2 % a identického zhodnocení v důchodových fondech. V příloze potom pro zajímavost přikládám již pouze výsledky v případě, že by důchodové fondy dosahovaly v budoucnu stejné průměrné výnosnosti, jako v roce svého vzniku 2013.

4.3.1 Spoření 3 % z hrubé mzdy

V této kapitole jsou uvedeny výsledky výpočtu výhodnosti přestupu do II. pilíře důchodového spoření. Zde beru v úvahu pouze 3 % vyvedená ze základního pilíře do soukromého důchodového spoření. Následující grafy znázorňují pro každý ročník narození minimální výši hrubé mzdy spotřebitele, od které je přestup pro spotřebitele výhodný. Přesně vypočtené hodnoty jsou vždy uvedené v tabulce za grafem.

4.3.1.1 Dynamický důchodový fond (6%)

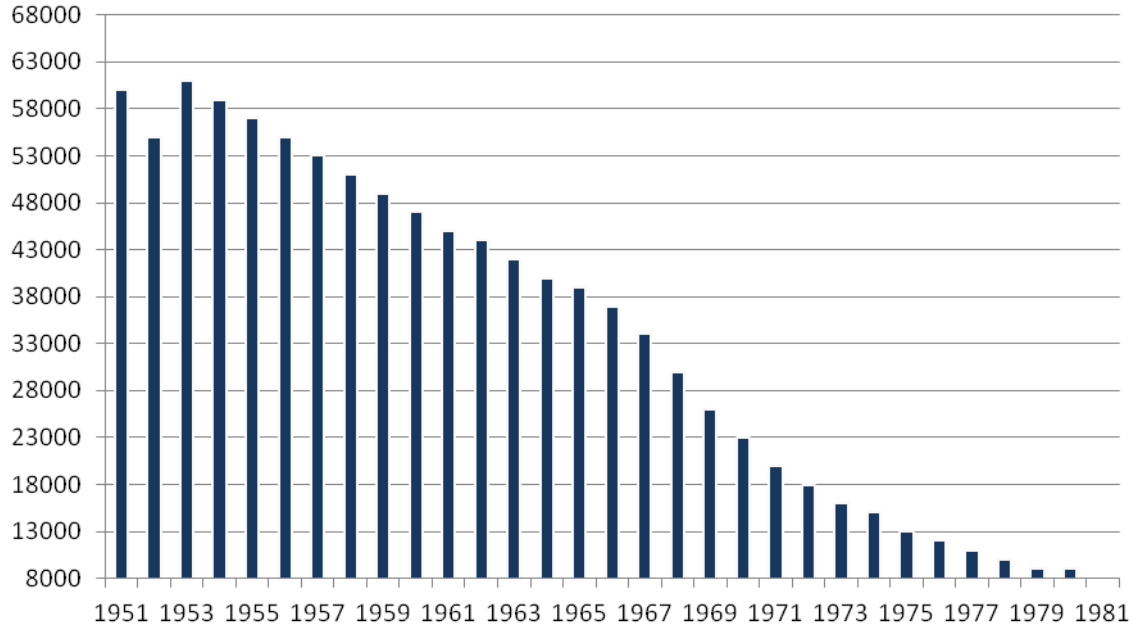

Obr. 2 Minimální výše hrubé mzdy nutné pro přestup do II. pilíře v rámci dynamického důchodového fondu pro různé věkové skupiny spotřebitelů

Dynamický důchodový fond, jak již z názvu vyplývá, nabízí nejvyšší očekávané zhodnocení díky širší paletě investičních instrumentů, než mají k dispozici ostatní fondy. I při průměrném očekávaném zhodnocení 6 % je však vstup do tohoto penzijního fondu pro starší ročníky výhodný až od velmi vysokých hrubých mezd kolem 60 000 Kč měsíčně. To je dáno velmi krátkou dobou účasti v II. pilíři. Výše hrubé mzdy zajišťující výhodný přestup s posunem po časové ose doprava pozvolna klesá. Pro ročníky 1981 a dále bude přestup do II. pilíře výhodný již při hrubé mzdě pouze ve výši 8 000 Kč, což bylo mnou stanovené minimum.

Patrný pokles mezi léty 1951 – 1953 je dán změnou ve výpočtu starobního důchodu z I. pilíře, která se vztahuje pouze na důchody přiznané v roce 2014 a týká se to změny redukčních hranic. Pro ročníky 1953 a dále již nedochází k parametrickým změnám ve způsobu výpočtu starobního důchodu z I. pilíře.

Viditelná nerovnost v klesajícím trendu mezi léty 1964 – 1967 je způsobeno změnou ve výpočtu přepočítávacích koeficientů sloužících pro přepočet vyměřovacích základů z minulých let na současnou hodnotu. V inkriminovaných letech tyto parametry rostou o 2 %, což je očekávaný růst nominální mzdy v ekonomice.

Tab. 16 Minimální výše hrubé mzdy pro výhodný přestup do II. pilíře v rámci dynamického fondu

Rok narození	Hrubá mzda	Rok narození	Hrubá mzda	Rok narození	Hrubá mzda
1951	60 000	1966	37 000	1981	8 000
1952	55 000	1967	34 000	1982	8 000
1953	61 000	1968	30 000	1983	8 000
1954	59 000	1969	26 000	1984	8 000
1955	57 000	1970	23 000	1985	8 000
1956	55 000	1971	20 000	1986	8 000
1957	53 000	1972	18 000	1987	8 000
1958	51 000	1973	16 000	1988	8 000
1959	49 000	1974	15 000	1989	8 000
1960	47 000	1975	13 000	1990	8 000
1961	45 000	1976	12 000	1991	8 000
1962	44 000	1977	11 000	1992	8 000
1963	42 000	1978	10 000	1993	8 000
1964	40 000	1979	9 000	1994	8 000
1965	39 000	1980	9 000	1995	8 000

4.3.1.2 Vyvážený důchodový fond (5,5 %)

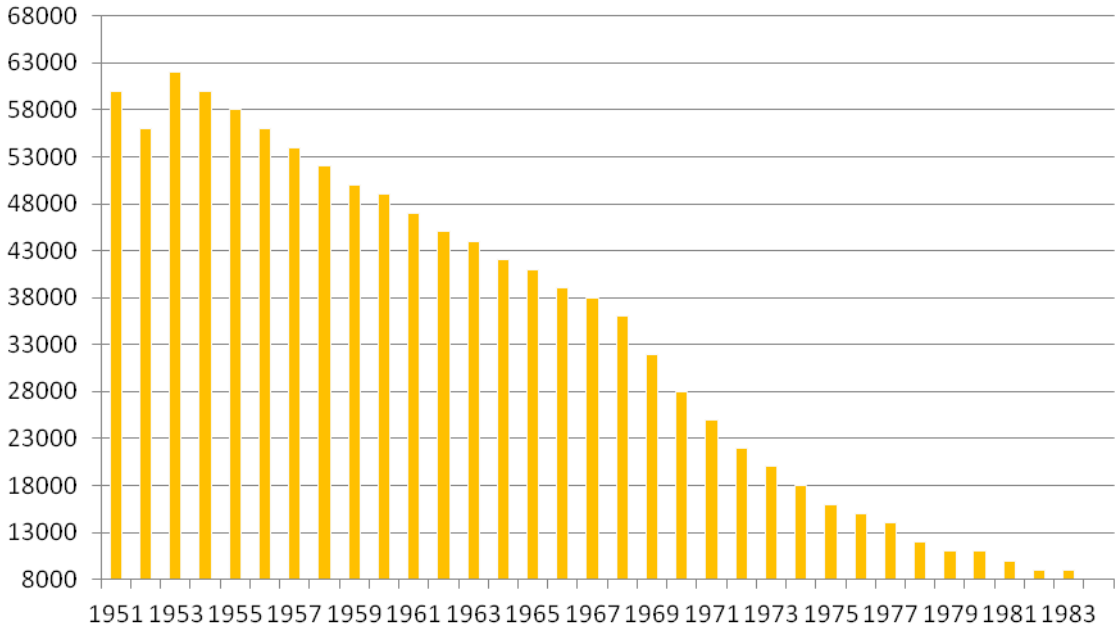

Obr. 3 Minimální výše hrubé mzdy nutné pro přestup do II. pilíře v rámci vyváženého důchodového fondu pro různé věkové skupiny spotřebitelů

U vyváženého důchodového fondu je průběh grafu velmi podobný jako v předcházejícím případě u dynamického fondu. To je dáno tím, že se očekávaná výnosnost liší o 0,5 p. b. a tím také dochází k růstu minimální hrubé mzdy zajišťující výhodnost přestupu pro spotřebitele. Z grafu vidíme, že pro rok 1981 minimální mzda potřebná pro výhodný přestup v hodnotě 10 000 Kč, zatímco pro 1984 a dále je přestup výhodný již při hrubé mzdě 8 000 Kč. Opět je patrná změna ve výpočtu důchodu v roce 1952 a nerovnost mezi léty 1964 až 1967.

Tab. 17 Minimální výše hrubé mzdy pro přestup do II. pilíře v rámci vyváženého fondu

Rok narození	Hrubá mzda	Rok narození	Hrubá mzda	Rok narození	Hrubá mzda
1951	60 000	1966	39 000	1981	10 000
1952	56 000	1967	38 000	1982	9 000
1953	62 000	1968	36 000	1983	9 000
1954	60 000	1969	32 000	1984	8 000
1955	58 000	1970	28 000	1985	8 000
1956	56 000	1971	25 000	1986	8 000
1957	54 000	1972	22 000	1987	8 000
1958	52 000	1973	20 000	1988	8 000
1959	50 000	1974	18 000	1989	8 000
1960	49 000	1975	16 000	1990	8 000
1961	47 000	1976	15 000	1991	8 000
1962	45 000	1977	14 000	1992	8 000
1963	44 000	1978	12 000	1993	8 000
1964	42 000	1979	11 000	1994	8 000
1965	41 000	1980	11 000	1995	8 000

4.3.1.3 Konzervativní důchodový fond (3,5 %)

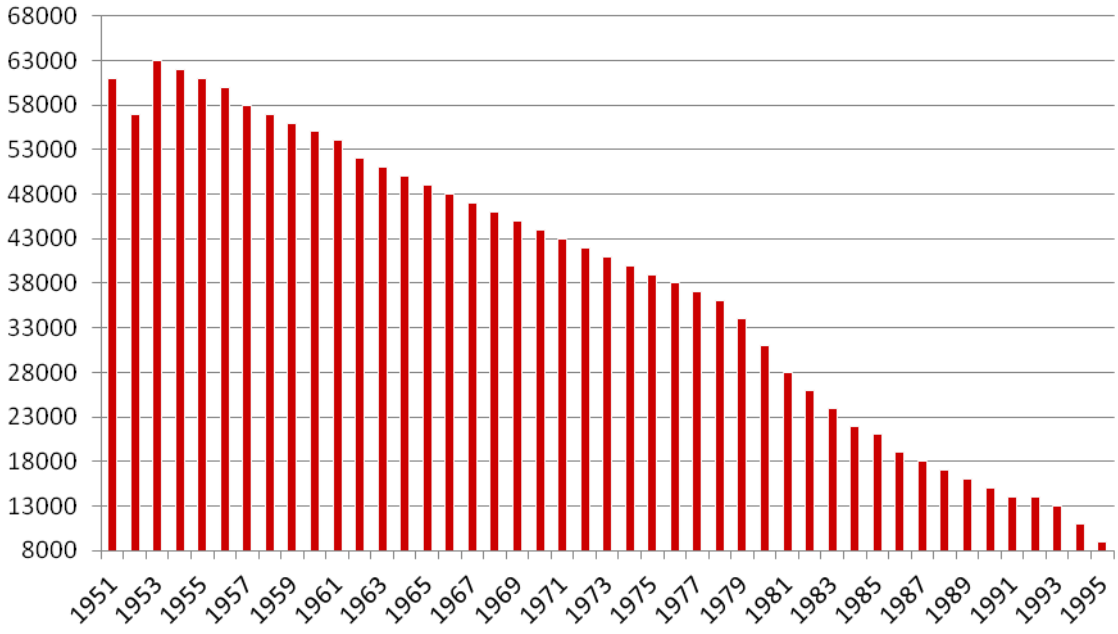

Obr. 4 Minimální výše hrubé mzdy nutné pro přestup do II. pilíře v rámci konzervativního důchodového fondu pro různé věkové skupiny spotřebitelů

S opětovným poklesem očekávaného výnosu v konzervativním důchodovém fondu dochází ke zvyšování hrubé mzdy, se kterou se přestup vyplatí. Pro nejstarší ročníky je opět potřeba dosáhnou hrubé mzdy vyšší než 60 000 Kč měsíčně. Ve sledovaném období se nedostaneme na hranici minimální mzdy 8 000 i pro poslední sledovaný rok 1995 výhodné pro přestup minimální hrubá mzda 9 000 Kč měsíčně. Na začátku sledovaného období je opět patrná změna v metodice výpočtu.

Tab. 18 Minimální výše hrubé mzdy pro přestup do II. pilíře v rámci konzervativního fondu

Rok narození	Hrubá mzda	Rok narození	Hrubá mzda	Rok narození	Hrubá mzda
1951	61 000	1966	48 000	1981	28 000
1952	57 000	1967	47 000	1982	26 000
1953	63 000	1968	46 000	1983	24 000
1954	62 000	1969	45 000	1984	22 000
1955	61 000	1970	44 000	1985	21 000
1956	60 000	1971	43 000	1986	19 000
1957	58 000	1972	42 000	1987	18 000
1958	57 000	1973	41 000	1988	17 000
1959	56 000	1974	40 000	1989	16 000
1960	55 000	1975	39 000	1990	15 000
1961	54 000	1976	38 000	1991	14 000
1962	52 000	1977	37 000	1992	14 000
1963	51 000	1978	36 000	1993	13 000
1964	50 000	1979	34 000	1994	11 000
1965	49 000	1980	31 000	1995	9 000

4.3.1.4 Fond státních dluhopisů (2,5 %)

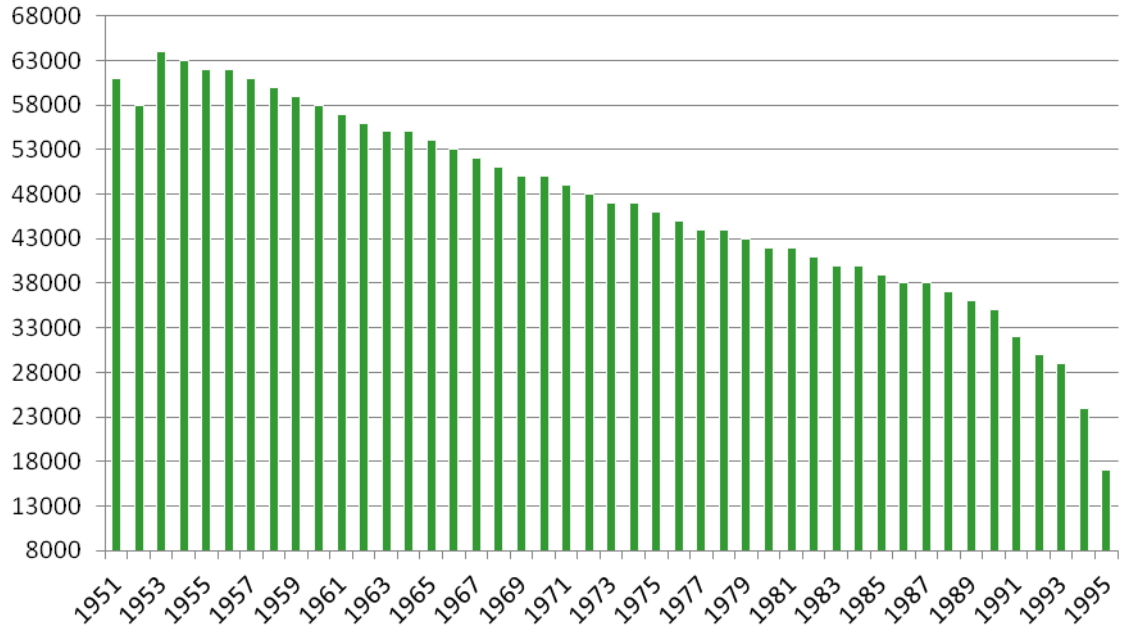

Obr. 5 Minimální výše hrubé mzdy nutné pro přestup do II. pilíře v rámci fondu státních dluhopisů pro různé věkové skupiny spotřebitelů

U fondu státních dluhopisů, který nabízí nejnižší očekávané zhodnocení z důchodových fondů je dle očekávání situace nejméně výhodná. Celkově požadovaná hrubá mzda klesá z důchodových fondů nejpomaleji. I pro ročník 1995, který v důchodovém systému stráví nejvíce let, je výhodné přestoupit do důchodového spoření až dosáhnutím hranice hrubé mzdy minimálně 17 000 Kč.

Tab. 19 Minimální výše hrubé mzdy pro přestup do II. pilíře v rámci fondu státních dluhopisů

Rok narození	Hrubá mzda	Rok narození	Hrubá mzda	Rok narození	Hrubá mzda
1951	61 000	1966	53 000	1981	42 000
1952	58 000	1967	52 000	1982	41 000
1953	64 000	1968	51 000	1983	40 000
1954	63 000	1969	50 000	1984	40 000
1955	62 000	1970	50 000	1985	39 000
1956	62 000	1971	49 000	1986	38 000
1957	61 000	1972	48 000	1987	38 000
1958	60 000	1973	47 000	1988	37 000
1959	59 000	1974	47 000	1989	36 000
1960	58 000	1975	46 000	1990	35 000
1961	57 000	1976	45 000	1991	32 000
1962	56 000	1977	44 000	1992	30 000
1963	55 000	1978	44 000	1993	29 000
1964	55 000	1979	43 000	1994	24 000
1965	54 000	1980	42 000	1995	17 000

Z výše uvedených grafů vyplývá, že čím starší ročník narození přispívá na důchodové spoření, tím vyšší hodnoty hrubé mzdy je potřeba dosáhnout, aby byl přestup výhodný. Z tohoto důvodu je v zákoně o důchodovém spoření zakotvena podmínka dosažení věku maximálně 35 let pro vstup do II. pilíře.

Čím vyššího zhodnocení vybraný důchodový fond dosahuje, tím je potřeba nižší hranice hrubé mzdy pro výhodný přestup spotřebitele. Nejvýhodnější situace nastává pro spotřebitele, s co nejvyšším počtem let strávených v penzijním spoření v kombinaci v kombinaci s fondem s nejvyšším očekávaným zhodnocením.

4.3.2 Spoření 5 % z hrubé mzdy

V předcházející kapitole jsem zjistila, pro hranice hrubé mzdy je přestup do II. pilíře výhodný, nyní, pro dokreslení reality, provedu obdobný výpočet minimální úrovně hrubé mzdy, avšak tentokrát již s realističtějším předpokladem odvodů plných 5 % do II pilíře. Ostatní parametry jako délka účasti v systému a očekávané zhodnocení v jednotlivých fondech zůstává nezměněno. V souladu se závěry předcházející kapitoly lze tedy očekávat analogický průběh grafů, avšak na nižších hladinách hrubé mzdy.

4.3.2.1 Dynamický důchodový fond (6%)

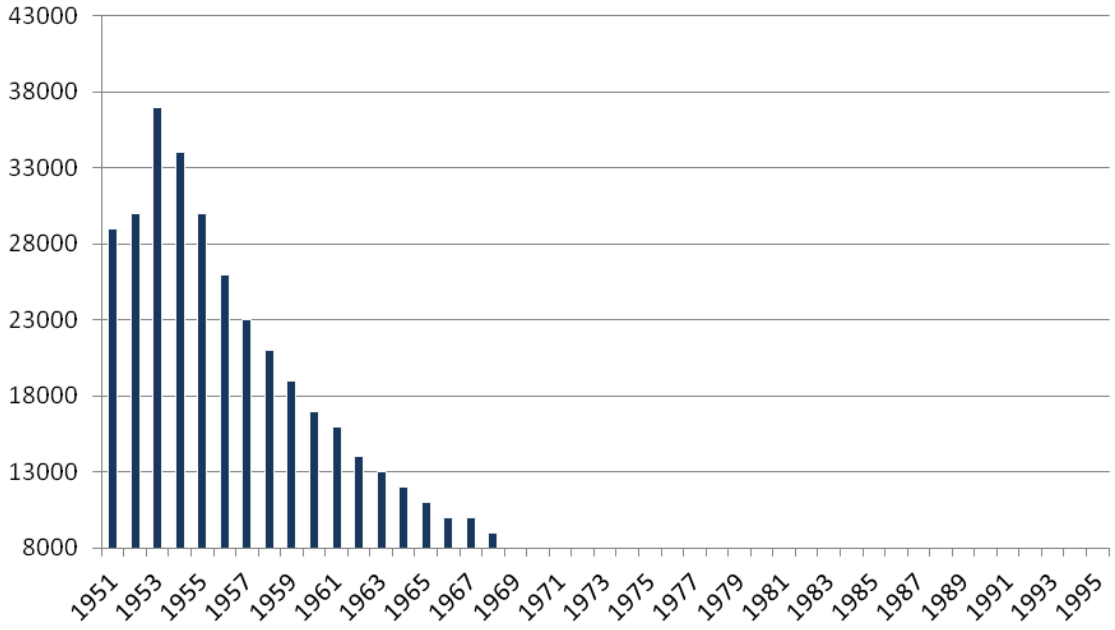

Obr. 6 Minimální výše hrubé mzdy nutné pro přestup do II. pilíře v rámci fondu dynamického fondu pro různé věkové skupiny spotřebitelů v případě odvodů plných 5 %.

Tab. 20 Minimální výše hrubé mzdy pro přestup do II. pilíře v rámci dynamického fondu při odvodech 5 %

Rok narození	Hrubá mzda	Rok narození	Hrubá mzda	Rok narození	Hrubá mzda
1951	29000	1966	10000	1981	8000
1952	30000	1967	10000	1982	8000
1953	37000	1968	9000	1983	8000
1954	34000	1969	8000	1984	8000
1955	30000	1970	8000	1985	8000
1956	26000	1971	8000	1986	8000
1957	23000	1972	8000	1987	8000
1958	21000	1973	8000	1988	8000
1959	19000	1974	8000	1989	8000
1960	17000	1975	8000	1990	8000
1961	16000	1976	8000	1991	8000
1962	14000	1977	8000	1992	8000
1963	13000	1978	8000	1993	8000
1964	12000	1979	8000	1994	8000
1965	11000	1980	8000	1995	8000

4.3.2.2 Vyvážený důchodový fond (5,5 %)

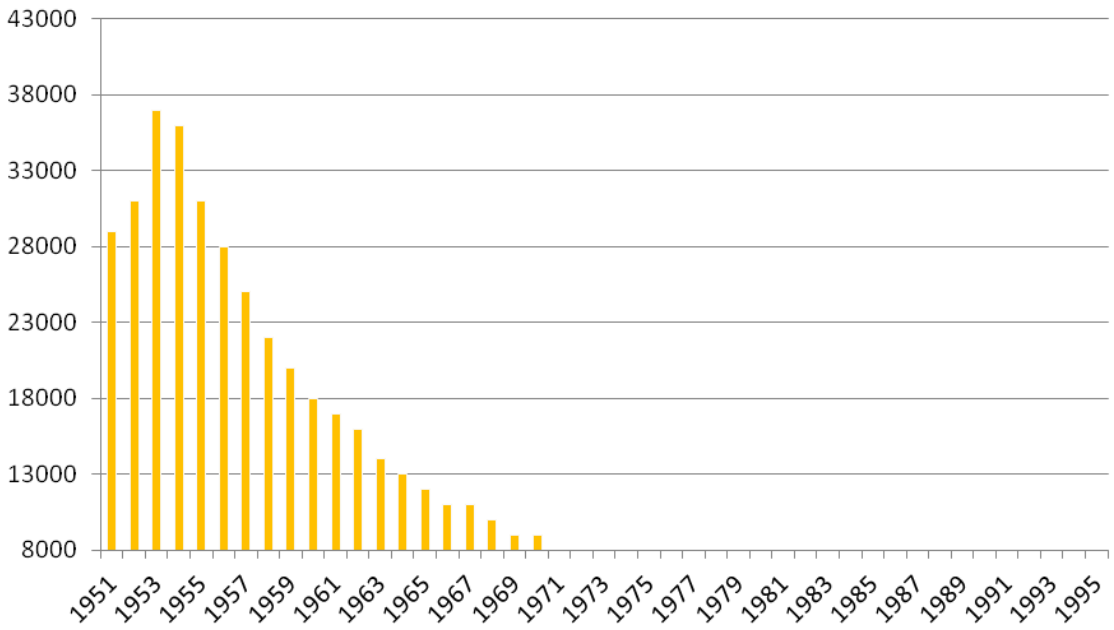

Obr. 7 Minimální výše hrubé mzdy nutné pro přestup do II. pilíře v rámci vyváženého fondu pro různé věkové skupiny spotřebitelů v případě odvodů plných 5 %.

Tab. 21 Minimální výše hrubé mzdy pro přestup do II. pilíře v rámci vyváženého fondu při odvodech 5 %

Rok narození	Hrubá mzda	Rok narození	Hrubá mzda	Rok narození	Hrubá mzda
1951	29000	1966	11000	1981	8000
1952	31000	1967	11000	1982	8000
1953	37000	1968	10000	1983	8000
1954	36000	1969	9000	1984	8000
1955	31000	1970	9000	1985	8000
1956	28000	1971	8000	1986	8000
1957	25000	1972	8000	1987	8000
1958	22000	1973	8000	1988	8000
1959	20000	1974	8000	1989	8000
1960	18000	1975	8000	1990	8000
1961	17000	1976	8000	1991	8000
1962	16000	1977	8000	1992	8000
1963	14000	1978	8000	1993	8000
1964	13000	1979	8000	1994	8000
1965	12000	1980	8000	1995	8000

4.3.2.3 Konzervativní důchodový fond (3,5 %)

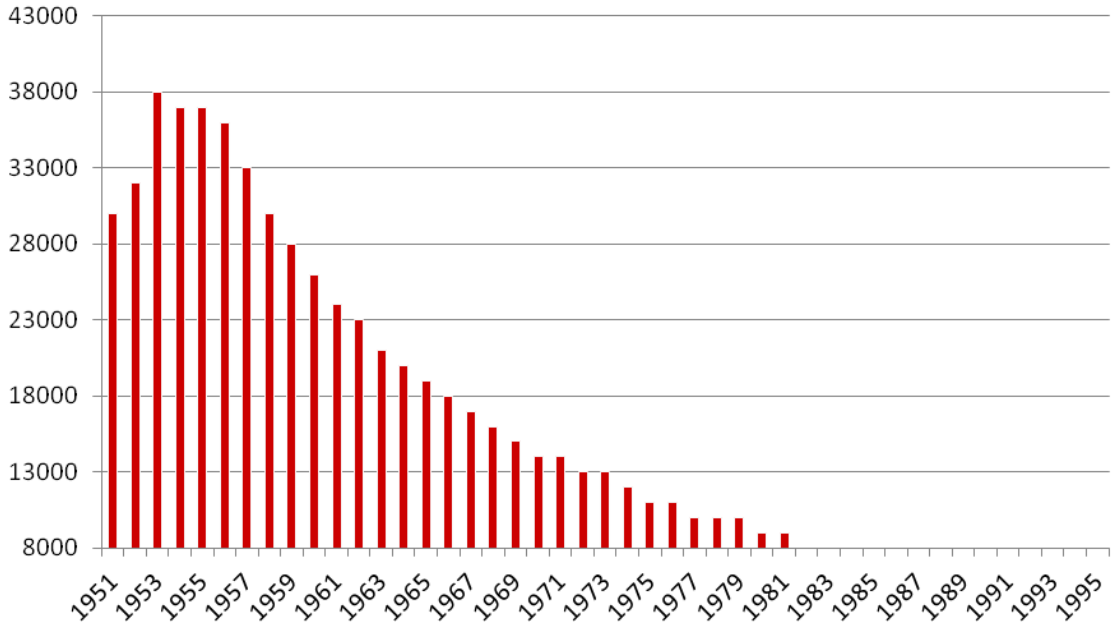

Obr. 8 Minimální výše hrubé mzdy nutné pro přestup do II. pilíře v rámci konzervativního fondu pro různé věkové skupiny spotřebitelů v případě odvodů plných 5 %.

Tab. 22 Minimální výše hrubé mzdy pro přestup do II. pilíře v rámci konzervativního fondu při odvodech 5 %

Rok narození	Hrubá mzda	Rok narození	Hrubá mzda	Rok narození	Hrubá mzda
1951	30000	1966	18000	1981	9000
1952	32000	1967	17000	1982	8000
1953	38000	1968	16000	1983	8000
1954	37000	1969	15000	1984	8000
1955	37000	1970	14000	1985	8000
1956	36000	1971	14000	1986	8000
1957	33000	1972	13000	1987	8000
1958	30000	1973	13000	1988	8000
1959	28000	1974	12000	1989	8000
1960	26000	1975	11000	1990	8000
1961	24000	1976	11000	1991	8000
1962	23000	1977	10000	1992	8000
1963	21000	1978	10000	1993	8000
1964	20000	1979	10000	1994	8000
1965	19000	1980	9000	1995	8000

4.3.2.4 Fond státních dluhopisů (2,5 %)

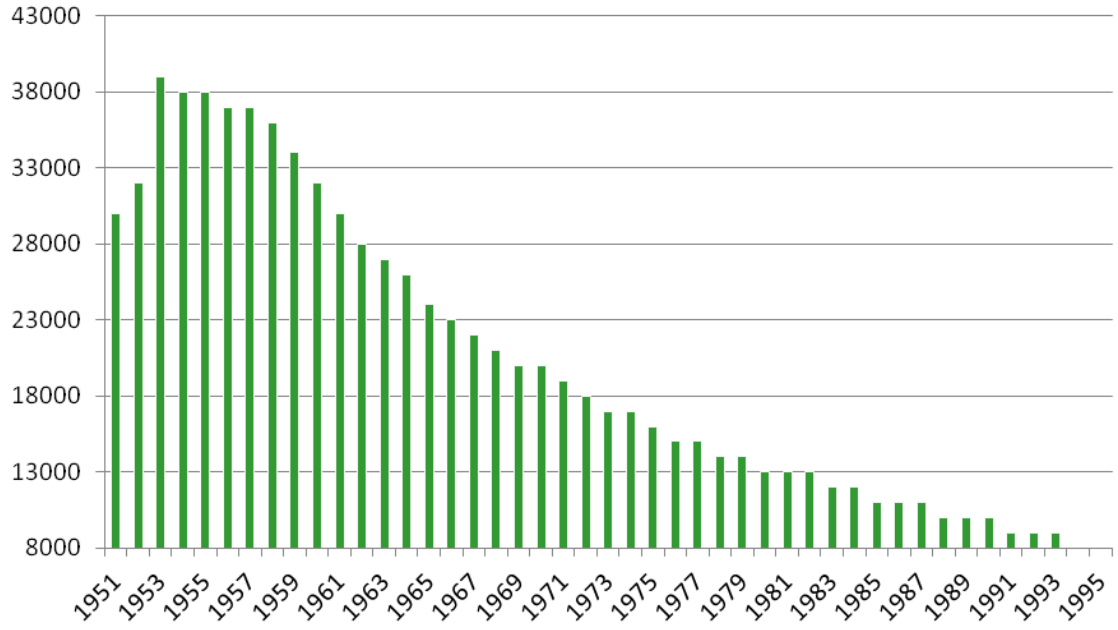

Obr. 9 Minimální výše hrubé mzdy nutné pro přestup do II. pilíře v rámci fondu státních dluhopisů pro různé věkové skupiny spotřebitelů v případě odvodů plných 5 %.

Tab. 23 Minimální výše hrubé mzdy pro přestup do II. pilíře v rámci fondu státních dluhopisů při odvodech 5 %

Rok narození	Hrubá mzda	Rok narození	Hrubá mzda	Rok narození	Hrubá mzda
1951	30000	1966	23000	1981	13000
1952	32000	1967	22000	1982	13000
1953	39000	1968	21000	1983	12000
1954	38000	1969	20000	1984	12000
1955	38000	1970	20000	1985	11000
1956	37000	1971	19000	1986	11000
1957	37000	1972	18000	1987	11000
1958	36000	1973	17000	1988	10000
1959	34000	1974	17000	1989	10000
1960	32000	1975	16000	1990	10000
1961	30000	1976	15000	1991	9000
1962	28000	1977	15000	1992	9000
1963	27000	1978	14000	1993	9000
1964	26000	1979	14000	1994	8000
1965	24000	1980	13000	1995	8000

Při modelování úložky ve výši 5 % z hrubé mzdy spotřebitele dostaneme v grafech výši hrubé mzdy, pro kterou platí, že důchod plynoucí z kombinace I. a II. pilíře je vyšší než důchod pouze z I. pilíře. Je vidět zásadní pokles potřebné hrubé mzdy. Nejvyšší hodnota u ročníků s velmi krátkou účastí v II. pilíři klesla z předcházejících 60 000 Kč měsíčně na hodnoty kolem 38 000Kč. Na opačném spektru je situace obdobná a na hranici minimální modelované mzdy 8 000 Kč se dostávají i spotřebitelé narození v 70. a 80. letech. Dokonce i ve fondu státních dluhopisů s nejnižším očekávaným výnosem této hranice dosáhnou ročníky 1994 a mladší.

4.4 Citlivost zjištěných výsledků na změnu úrokové míry

V grafu níže je prezentována citlivost naměřených výsledků, tedy hrubých mezd spotřebitele zajišťujících výhodný přestup do II. pilíře, na výnosnost zvolené investiční strategie v rámci spoření ve II. pilíři. Vycházím ze situace zvoleného vyváženého penzijního fondu s očekávaným zhodnocením ve výši 5,5 % (žlutá křivka grafu). Modrá a zelená křivka znázorňují průběh pro přestup výhodné hrubé mzdy v případě zvýšení respektive snížení výnosnosti investiční strategie o 1 p. b. Ostatní parametry zůstávají konstantní.

Z grafu je patrný výrazný vliv výsledného zhodnocení investiční strategie na naměřené výsledky. Při vyšším zhodnocení je výhodné i pro starší ročníky, s kratší celkovou dobou spoření, přestoupit do II. pilíře. U velmi krátkých dob spoření ročníků narozených v 50. letech tento rozdíl není příliš patrný, ale s postupujícím časem se prohlubuje. Maximálního rozdílu je dosaženo v 70. letech, kdy rozdíl ve mzdách dosahuje až 60 % oproti výchozí situaci.

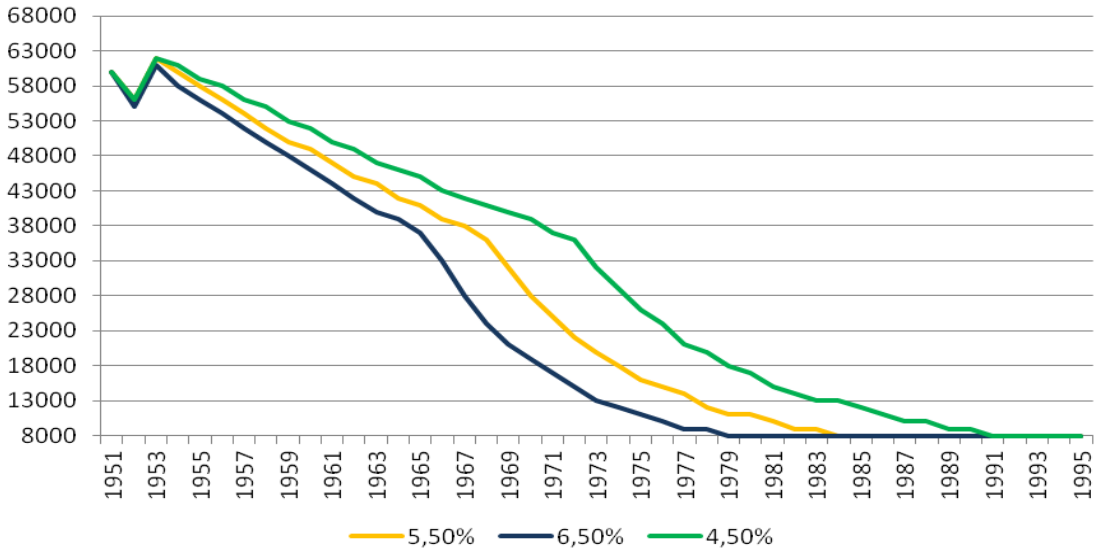

Obr. 10 Citlivost vyváženého důchodového fondu na změnu úrokové míry

Pro jiné hladiny výnosnosti důchodových fondů jsou výsledky velmi obdobné s maximálními rozdíly kolem 60 % a i způsob modelování je analogický. Proto další grafy nepřikládám.

5 Diskuse

Zajištění na stáří a s tím spojené nastavení penzijního systému a nutnost jeho reforem je velmi komplexní problematika, na kterou lze pohlížet mnoha lišícími se pohledy. Vzhledem k tomu, že každý jedinec je individuální osobnost s vlastními preferencemi a časový horizont změn v systému je velmi dlouhý, nelze jednoznačně určit nejvýhodnější variantu, která by vyhovovala všem.

Při řešení otázky nastavení penzijního systému vidíme vedle čistě racionálních ekonomických argumentů také silný vliv politické orientace a politických postojů jednotlivých zákonodárců - policymakerů. Zatímco pravicoví představitelé upřednostňují individuální odpovědnost každého jedince k zajištění se na stáří, levicově zaměření politici naopak prosazují posilování principu solidarity skrze průběžný systém a jakékoli oslabení tohoto I. pilíře kategoricky odmítají. To se projevilo v České republice nejprve přijetím tzv. velké důchodové reformy a zavedením II. kapitalizačního pilíře Nečasovou vládou v roce 2013, aby následně v dalším roce, při změně vládnoucí garnitury bylo ohlášeno zrušení tohoto pilíře. Předpokládaným rokem zrušení II. pilíře je rok 2016.

V práci jsme se však zaměřovala na posouzení zejména ekonomických faktorů, které vedly k této důchodové reformě a které stojí v jejím pozadí a to z pohledu těch, kterých se týká nejvíce, jednotlivých spotřebitelů - stakeholderů. Základním kamenem důchodové reformy bylo zavedení nové možnosti spoření na stáří v rámci kapitalizačního pilíře. Spotřebitel byl postaven před rozhodnutí, zda vstoupit do tohoto nově vytvořeného pilíře, vyvádět do něj 3 % ze stávajícího průběžného pilíře a přidávat k tomu další 2 % ze svých příjmů avšak bez možnosti ze systému v budoucnu vystoupit. Je to tedy závazek po celou dobu jeho ekonomicky aktivního života. Nabízí se zde otázka, zda je spotřebitel vůbec ochoten si spořit další dodatečná 2 % ze svých příjmů či nikoli. Zde vstupují do role právě zmiňované individuální preference spotřebitelů. Při pohledu na čísla počtu účastníků II. pilíře lze nabýt dojmu, že spotřebitelské preference jsou zcela odlišné. Do úvahy je však třeba brát i neúplný obraz, který o II. pilíři poskytují média, a komplikovanou politickou situaci v době přijetí této reformy, kdy nebyl nalezen vzájemný konsenzus.

Zajímavý je pohled do zahraničí, k našim blízkým sousedům do Slovenské republiky, kde byl po zavedení obdobného kapitalizačního pilíře zaznamenán velký zájem ze strany spotřebitelů o přestup do tohoto pilíře. Postupnými parametrickými úpravami však atraktivita tohoto pilíře klesala a to i díky změnám ve směřování tamější politické scény. Kapitalizační pilíř tedy nebyl zcela zrušen avšak je zde zřejmá snaha o posílení dominantního I. pilíře.

To, zda je přestup pro konkrétního spotřebitele ekonomicky výhodný či nikoli, jsem řešila pomocí numerického modelu v druhé části práce. Ze závěrů této kapitoly vyplývá, že je nutné rozlišovat dvě věci – výhodnost přestupu a výši celkového vypláceného důchodu. V případě, že je pro spotřebitele výhodné vstoupit do II. pilíře, bude i jeho důchod vyšší nežli důchod plynoucí pouze z průběžného pilíře. Obráceně to však neplatí. Podstatou výhodnosti pro spotřebitele je efektivnější zhod-

nocování odvedených 3 % z původního základního pilíře v pilíři kapitalizačním. Díky dodatečným 2 %, které je spotřebitel nucen si přidat ze svého navíc, je důchod z kombinace I. a II. pilíře vyšší, avšak ne vždy je toto i výhodnější. V takovýchto situacích by bylo pro spotřebitele efektivnější, kdyby ponechal veškeré odvody v I. průběžném pilíři a dodatečné 2 % by spořil jiným způsobem, například ve III. doplňkovém pilíři. Z provedených výpočtů dále vyplývá, že přestup do II. pilíře je výhodný v případě, že bude spotřebitel schopen spořit dlouhé časové období, tedy je vhodný zejména pro mladší ročníky narození. Toto je ostatně v souladu s podmínkou maximálního dosaženého věku 35 let při vstupu do II. pilíře, která je daná v zákoně. Pro starší ročníky by byl přestup výhodný pouze u velmi vysokých příjmů kolem 60 000 Kč měsíčně. Obecně mohu říci, že přestup do II. pilíře je výhodnější spotřebitelů s vyššími příjmy, jelikož díky redukci příjmů v prvním pilíři dochází k výraznému projevu principu solidarity a výše vypláceného důchodu z tohoto pilíře se v poměru k odvedenému pojistnému snižuje. V II. pilíři je výše dávky přímo úměrná naspořeným prostředkům.

Moje závěry ohledně výhodnosti přestupu do II. pilíře se v mnohých ohledech shodují se závěry studie Schneidera a Šatavy (2012), kteří řešili obdobnou úlohu v rámci think tanku IDEA Cerge Institutu. Dospěli k závěru, že nejvýhodnější efekt přestupu se projevuje u mladších ročníků a vysokých příjmových percentilů. Avšak nelze očekávat podstatné zlepšení finanční situace budoucích důchodců v případě, opatrného investování ze strany penzijních společností. Odhady budoucího výnosu ze strany vlády zůstávají, jak jsme si ukázali, dosud nenaplněny v porovnání s doposud realizovanými výnosy.

Zavedení druhého kapitalizačního pilíře přineslo zcela nový prvek do českého důchodového systému. Jeho pozitiva spatřuji především:

- v zajištění dalšího příjmu ve stáří a diversifikace zdrojů příjmů, spotřebitel tedy není závislý čistě na prvním průběžném pilíři a jeho nízké valorizaci;
- prostředky naspořené v rámci II. pilíře jsou ve vlastnictví přímo spotřebitele a v případě jeho předčasného úmrtí vstupují do dědictví;
- platba pojistného se odvádí pouze v případě odvodů do I. pilíře, je-li spotřebitel bez příjmů, nic do II. pilíře neodvádí;
- díky zákonem omezené výši poplatků představuje spoření v II. pilíře zajímavou alternativu k jiným formám investování (např. podílové fondy atd.).

Naopak mezi nevýhody kapitalizačního pilíře tak, jak je nastaven v České republice, bych zařadila:

- nemožnost vystoupit z důchodového spoření před dosažením věku odchodu do důchodu, což může od vstupu do systému odradit velkou část spotřebitelů;
- nemožnost měnit v průběhu života výši úložek dle aktuální situace spotřebitele jako např. ve III. pilíři;

- dlouhý horizont spoření spojený s nelikviditou naspořených prostředků jejichž výplata je možná až po dosažení nároku na výplatu starobního důchodu, nicméně to garantuje spotřebitelům prostředky určené na stáří a ne k okamžité spotřebě;
- díky relativně velkým restrikcím v možnostech investování jednotlivých investičních strategií je teoreticky zaručena vyšší bezpečnost spořených prostředků avšak v dlouhém horizontu to bude snižovat budoucí výkonnost fondů ve srovnání s jinými formami investování;
- systém je náchylný na politická rozhodnutí a drobné parametrické změny mohou celý pilíř kompletně destabilizovat.

Tento výčet jistě není zcela vyčerpávající, avšak demonstruje hlavní pozitiva a negativa, která v současném systému spatřuji. Je tak na rozhodnutí každého spotřebitele, po prostudování dostupných informací a dat, aby se rozhodnul o vlastním zajištění na stáří dle svých preferencí.

6 Závěr

V roce 2013 byla přijata nejrozsáhlejší reforma českého penzijního systému od vzniku III. pilíře, které mimo jiné dala vzniknout třípilířovému penzijnímu systému. Změny parametrů v rámci malé důchodové reformy a zavedení druhého kapitalizačního pilíře zvýšily komplexnost celého důchodového systému a zvýšily nároky na informovanost spotřebitelů.

Díky tomuto kroku má však dnešní spotřebitel více možností, jak si zajistit příjmy na stáří a nezůstat v důchodovém věku zcela závislý na státním starobním důchodu z prvního průběžného pilíře. Tyto důchody budou s velkou pravděpodobností díky nepříznivé demografické prognóze v budoucnu klesat a nemusí budoucím generacím důchodců zajistit adekvátní životní úroveň. Důsledkem reformy je mimo jiné nutnost zvýšené zodpovědnosti a zvýšené finanční gramotnosti ze strany spotřebitelů. Ti se v současné době musí rozhodovat mezi různými spořícími variantami složených z kombinací I., II. a III. pilíře.

Nový kapitalizační pilíř spotřebitelům umožňuje spořit si na stáří v rámci daných investičních strategií a posiluje tak individuální odpovědnost za své příjmy v důchodovém věku. Každý spotřebitel posuzuje situaci ohledně své penze a zajištění příjmů individuálně dle svých preferencí, avšak znalost systému a případných možností, které nabízí, se zcela jistě hodí všem.

Předložená publikace čtenáře seznamuje se změnami, které nastaly v souvislosti s reformou důchodového systému v roce 2013, jejímž výsledkem byl již zmiňovaný kapitalizační pilíř. Současně publikace nabízí prostřednictvím finančního modelu na široké škále příjmů a věkových kategorií spotřebitelů odpovědi na otázky spojené s výhodností přestupů z I. do II. pilíře, čímž by měla usnadnit jejich rozhodování.

Zásadní otázkou, na kterou nelze snadno nalézt jasnou odpověď, zůstává, zda důchodový systém v takové podobě, jako funguje nyní, bude existovat i nadále. Je však jisté, že v případě avizovaného zrušení II. pilíře v roce 2016 bude třeba dalších ať již parametrických nebo komplexnějších změn, které budou založeny na širším společenském a politickém konsenzu, a které zaručí dlouhodobou stabilitu důchodového systému. Bez těchto změn současný systém nebyl dlouhodobě udržitelný.

7 Literatura

7.1 Odborné publikace, studie a periodika

BEZDĚK, V. a kol. *Závěrečná zpráva.* [online]. 2005. [cit. 2014-11-12]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/2235/zaverecna_zprava.pdf>

BURCIN, B., KUČERA, T. *Prognóza populačního vývoje České republiky na období 2008-2070* [online]. Ministerstvo práce a sociálních věcí. 2010 [cit. 2014-12-26]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/8842/Prognoza_2010.pdf>

DOBEŠOVÁ, D. Důchodový systém v ČR. Národohospodářský obzor, Brno: ESF MU Brno, 2006, roč. 2006, č. 1, s. 27 - 36. ISSN 1213-2446.

GUARDIANCICH, I. *GERMANY Current pension system: first assessment of reform outcomes and output.* European Social Observatory: Country Report [online]. 2010 [cit. 2014-12-02]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/duchody-a-davky/penzijni-pripojisteni/abeceda-penzijniho-pripojisteni/statni-prispevek-penzijniho-pripojisteni/>

HOLUB, M. *ANALÝZA: Změny v zákoně o důchodovém pojištění účinné po 30. 9. 2011* [online]. 22. 07. 2011 [cit. 2014-12-22]. ISSN 1801-2914. Dostupné z: <http://www.demografie.info/?cz_detail_clanku=&artclID=770&>

JAHODA, R., ŠPALEK, J. *Pension Reform through Voluntary Opt-Out: The Czech Case.* Czech Journal of Economics and Finance, 59, 2009, no. 4. Brno: Faculty of Economics and Administration, Masaryk University.

KREBS, V. Solidarita a ekvivalence v sociálních systémech. [online]. 2009. [cit. 2014-12-13].Dostupné z: <http://kdem.vse.cz/resources/relik10/PDFucastnici/Krebs.pdf>

KREBS, V. Sociální politika. 4., přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: ASPI, 2007, s. 503. ISBN 978-807-3572-761.

LOUŽEK, M. Důchodová reforma - revoluce, nebo evoluce?. Praha: Občanský institut, 2008, 15 s. Bulletin (Občanský institut), č. 197. ISBN 978-808-6972-268.

MUSILOVÁ, Z. Výzkumný ústav práce a sociálních věcí. *Role lidského kapitálu v důchodovém systému* [online]. 2013 [cit. 2014-12-26]. Dostupné z: <http://www.vupsv.cz/sites/File/prispevky/duchodove_reformy-2013-12.pdf>

RABUŠIČ, L. 1997. „Jak rozumět populačním projekcím.“ Sociologický časopis / Czech Sociological Review 33 (3): 289-308. Dostupné z: < http://sreview.soc.cas.cz/uploads/1d1353c2893a3051d78d39cc1594dc0d8c0f0d7c_259_289RABUS.pdf>

PŘIB, J., VOŘÍŠEK, V. *Důchodové předpisy s komentářem*. 7. aktualiz. vyd. Olomouc: ANAG, 2012, 583 s. Práce, mzdy, pojištění. ISBN 978-807-2637-362.

POTŮČEK, M. Sociální politika. 1. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství, 1995. 142 s. ISBN 80-85850-01-X

RADOVÁ, J. *Finanční matematika pro každého*. 5. zcela přeprac. vyd. Praha: Grada, 2005, 286 s. ISBN 80-247-1230-X.

RYTÍŘOVÁ, L. *Důchodový systém v České republice*. 1. vyd. Olomouc: ANAG, 2013, 115 s. Práce, mzdy, pojištění. ISBN 978-80-7263-821-5.

ROUBÍČEK, V. Úvod do demografie. 1. vyd. Praha: CODEX Bohemia, 1997. 348 s. ISBN 80-85963-43-4.

SCHNEIDER, O. *Jaký důchod nás čeká?.* In IDEA CERGE EI. [online]. 5. 12. 2012 [2014-12-12]. Dostupné z:

<http://idea.cerge-ei.cz/documents/kratka_studie_2012_07.pdf>

SCHNEIDER, O. *Důchodové systémy v Evropě: reformují všichni*. IDEA Cerge EI [online]. 12. 8. 2011 [cit. 2015-01-01]. Dostupné z: http://idea.cerge-ei.cz/documents/kratka_studie_2011_06.pdf

SCHNEIDER, O. *Penzijní dluh:břímě mladých*. Institut pro demokracii a ekonomickou analýzu: Národohospodářský ústav AV ČR[online]. 24. 5. 2011 [cit. 2015-01-01]. Dostupné z:
<http://www.ceskereformy.cz/soubory/dokumenty/studie-2011-02-penze.pdf>

SCHNEIDER, O., ŠATAVA, J. *Český důchodový systém na rozcestí:Pro koho je výhodný přechod do druhého pilíře?* IDEA Cerge EI [online]. 4. 10. 2012 [cit. 2014-12-01]. Dostupné z: < http://idea.cerge-ei.cz/documents/studie_2012_04.pdf >

ŠIMKOVÁ, M. *Sametová revoluce z pohledu demografického vývoje – ztráta či zisk.* Praha VŠE KDEM. In: RELIK 2012 Reprodukce lidského kapitálu. Slaný : Melandrium, 2012. 1–11. ISBN 978-80-86175-82-9. Dostupné z: <http://kdem.vse.cz/resources/relik12/sbornik/download/pdf/63-Simkova-Martina-paper.pdf>

ŠLAPÁK, M., MUSILOVÁ, Z., HOLUB, M. *Zaměstnanecká schémata penzijního pojištění ve vybraných státech EU, Švýcarsku a USA*. 1. vyd. Praha: VÚPSV, 2011, 95, 6 s. ISBN 978-807-4160-875.

VOSTATEK, J. Česká důchodová reforma: a co dál? [online] Praha: Vysoká škola finanční a správní, o.p.s., 2012. Dostupné z:

<http://www.vsfs.cz/prilohy/konference/vostatek_duchodova_reforma_2012.pdf>

VOSTATEK, J. *II. soukromý důchodový pilíř je víc než ztracená příležitost* [online] Praha: Vysoká škola finanční a správní, o.p.s., 2013. Dostupné z:

<http://www.fontesrerum.cz/soubory/download/Vostatek_II._pilir_je_vice_nez_ztracena_prilezitost.pdf>

Výzkumný ústav práce a sociálních věcí. *Změny důchodových systémů ve vybraných zemích světa* [online]. 2013 [cit. 2014-12-26]. Dostupné z:

<http://www.vupsv.cz/sites/File/prispevky/duchodove_reformy-2013-12.pdf>

7.2 Internetové zdroje

AEGON. *Penzijní společnost Aegon bude Conseq* [online]. 2014 [cit. 2014-12-24]. Dostupné z:

<http://www.aegon.cz/Domu/o_nas/Novinky/Tiskove-zpravy/PS-Aegon-bude-Conseq/>

Asociace penzijních společností ČR. *Co je penzijní připojištění?* [online]. 2009 [cit. 2014-12-21]. Dostupné z: <http://www.apfcr.cz/cs/co-je-penzijni-pojisteni/>

Asociace penzijních společností ČR. Ekonomické ukazatele penzijních fondů APF ČR za rok 2012 [online]. 2009 [cit. 2014-12-21]. Dostupné z: <http://www.apfcr.cz/cs/vybrane-ekonomicke-ukazatele/ekonomicke-ukazatele-penzijnich-fondu-apf-cr-za-rok-2012.html>

Asociace penzijních společností. [online]. 2014 [cit. 2014-12-24]. Dostupné z: <http://www.apfcr.cz/>

Česká správa sociálního zabezpečení. *Výpočet pojistného* [online]. 2014 [cit. 2014-12-22]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/pojistne-na-socialni-zabezpeceni/vyse-a-platba-pojistneho/vypocet-pojistneho.htm>

Česká správa sociálního zabezpečení. Změny v důchodovém pojištění od 30. 9. 2011 [online]. 2011 [cit. 2014-12-22]. Dostupné z:

<http://www.cssz.cz/cz/duchodove-pojisteni/davky/zmeny-v-duchodovem-pojisteni-od-30-9-2011.htm>

Český statistický úřad. KRETSCHMEROVÁ, T. - ŠIMEK, M. Populační prognóza Česká republika do roku 2030 [online]. 2001 [cit. 2014-12-21]. Dostupné z:

<http://www.czso.cz/cz/cisla/1/18/archiv/ademogr/dem0003/projekce.htm>

Česká správa sociální zabezpečení. VOŘÍŠEK, Vladimír. *Malá důchodová reforma* [online]. 2011 [cit. 2014-12-22]. Dostupné z:

<http://www.cssz.cz/cz/casopis-narodni-pojisteni/archiv-vydanych-cisel/clanky/Mala_duchodova_reforma.htm>

Česká správa sociální zabezpečení. *Malá důchodová reforma v otázkách a odpovědích* [online]. 2011 [cit. 2014-12-22]. Dostupné z:

<http://www.cssz.cz/NR/rdonlyres/4AB9ABD7-D64A-457B-83B1-5DAD1D304BDD/0/CSSZ_letak_MDR_2011.pdf>

Česká správa sociálního zabezpečení. *Malá důchodová reforma v otázkách a odpovědích* [online]. 2011 [cit. 2014-12-22]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/duchodove-pojisteni/duchodova-refor-

ma/M%C3%A1la+d%C5%AFchodov%C3%A1+reforma+v+ot%C3%A1zk%C3%A1ch+a+odpov%C4%9Bd%C3%ADch.htm>

Česká správa sociálního zabezpečení. *Výpočet a výplata důchodu* [online]. 2013 [cit. 2014-12-22]. Dostupné z:

<http://www.cssz.cz/cz/duchodove-pojisteni/davky/vypocet-a-vyplata-duchodu/vypocet-a-vyplata-duchodu.htm>

Česká správa sociálního zabezpečení. *Od ledna 2013 se zvýší důchody a příplatky k důchodům* [online]. 2012 [cit. 2014-12-26]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/o-cssz/informace/media/tiskove-zpravy/tiskove-zpravy-2012/2012-12-10-od-ledna-2013-se-zvysi-duchody-a-priplatky-k-duchodum.htm>

Česká správa sociálního zabezpečení. *Starobní důchody* [online]. 2013 [cit. 2014-12-26]. Dostupné z:

<http://www.cssz.cz/cz/duchodove-pojisteni/davky/starobni-duchody.htm>

Dôchodky. com. *Dôchodky – dôchodkové sporenie* [online]. 2012 [cit. 2014-12-26]. Dostupné z: <http://dochodky.com/>

Český statistický úřad. *Obyvatelstvo podle Sčítání lidu, domů, bytů 2011: Obyvatelstvo ve věku 15 a více let podle nejvyššího ukončeného vzdělání, podle pohlaví, věku a podle národnosti* [online]. 2012 [cit. 2014-12-26]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/AA002CC76F/$File/OBCR603.pdf>

Českomoravská konfederace OS. *Stanovisko ČMKOS k návrhu státního rozpočtu a výhled české ekonomiky na rok 2013* [online]. 2012 [cit. 2014-12-26]. Dostupné z:

<file:///C:/Documents%20and%20Settings/Pavel/Dokumenty/Downloads/statni-rozpocet-2013-navrh-stanoviska-cmkos_64.pdf>

Český statistický úřad: Projekce obyvatelstva České republiky do roku 2065. *Projekce obyvatelstva České republiky (Projekce 2009)* [online]. 2009 [cit. 2014-12-26]. Dostupné z:

<http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/t/B60039E9C8/$File/402009u.pdf>

Český statistický úřad: Projekce obyvatelstva České republiky do roku 2100. *Projekce obyvatelstva České republiky (Projekce 2013)*[online]. 2013 [cit. 2014-12-26]. Dostupné z:

<http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/t/A6003061EE/$File/402013u.pdf>

Důchodová reforma. *III. pilíř českého důchodového systému – doplňkové penzijní spoření* [online]. 15. 5. 2012, akt. 14. 8. 2014 [cit. 2014-12-22]. Dostupné z: <http://www.duchodovareforma.cz/penzijni-pripojisteni/iii-pilir-ceskeho-duchodoveho-systemu-bude-doplnkove-penzijni-sporeni/>

Důchodová reforma. cz. *Důchodový systém* [online]. 2014 [cit. 2014-12-21]. Dostupné z: <http://www.duchodovareforma.cz/duchodovy-system/>

European Commission. *Population projections 2010-2060*. [online] 08. 06 2011. [cit. 2014-12-14]. Dostupné z: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=STAT/11/80&format=HTML&aged=1&language=EN&guiLanguage=en>

E15: Finance a bankovnictví. *Penzijní fondy ČP a Generali se sloučí* [online]. 2013 [cit. 2014-12-24]. Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/byznys/finance-a-bankovnictvi/penzijni-fondy-cp-a-generali-se-slouci-996945>

Finparada. *Zhodnocení prostředků účastníků penzijních fondů za rok 2012* [online]. 2013 [cit. 2014-12-21]. Dostupné z:

<http://www.finparada.cz/1519-Zhodnoceni-prostredku-ucastniku-penzijnich-fondu-za-rok-2012.aspx>

Finanční noviny: Ekonomický server ČTK. *Investice penzijního fondu* [online]. 2014 [cit. 2014-12-21]. Dostupné z:

<http://osobni-finance.financninoviny.cz/penzijni-pripojisteni/informace/penzijni-fond-pruvodce/investice/>

Finanční noviny: Ekonomický server ČTK. *Státní příspěvek penzijního připojištění* [online]. 2014 [cit. 2014-12-21]. Dostupné z:

<http://osobni-finance.financninoviny.cz/penzijni-pripojisteni/informace/penzijni-pripojisteni-pruvodce/statni-prispevek/>

Finance.cz. *Státní příspěvek* [online]. 2012 [cit. 2014-12-02]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/duchody-a-davky/penzijni-pripojisteni/abeceda-penzijniho-pripojisteni/statni-prispevek-penzijniho-pripojisteni/>

GLOETZER, O. *Riesterova reforma německého penzijního systému*. Marathon č. 55 [online]. 2004 [cit. 2014-12-02]. Dostupné z:

http://www.valencik.cz/marathon/04/mar040403.htm

Sociálná poisťovna. Základná charakteristika [online]. 2014 [cit. 2014-12-02]. Dostupné z: <http://www.socpoist.sk/charakteristika-a-cinnost/383s>

STREJC, Pavel. *Transformovaný, nebo účastnický fond?* Investujeme.cz. [online]. 2013 [cit. 2014-12-22]. Dostupné z:

<http://www.investujeme.cz/transformovany-nebo-ucastnicky-fond/>

Investujeme. CZ. *Malá důchodová reforma začala platit. Co všechno se mění* [online]. 2011 [cit. 2014-12-21]. Dostupné z: <http://www.investujeme.cz/mala-duchodova-reforma-zacala-platit-co-vsechno-se-meni/>

JENÍČEK, L. *Výnos ze spoření v rámci II. pilíře bude mít každý ve svých rukou.* Investujeme. cz [online]. 2002 [cit. 2014-12-02]. Dostupné z: <http://www.investujeme.cz/vynos-ze-sporeni-v-ramci-ii-pilire-bude-mit-kazdy-ve-svych-rukou/>

JERMÁŘ, P. *Penzijní fondy – výnosy 2013* [online]. 2014 [cit. 2014-12-22]. Dostupné z: <http://www.banky.cz/penzijni-fondy-vynosy-2013>

KB penzijní společnost. *Důchodový systém v ČR* [online]. 2014 [cit. 2014-12-21]. Dostupné z: <http://www.kbps.cz/jak-sporit-na-penzi/duchodovy-system-v-cr/>

KB penzijní společnost. *II.* pilíř [online]. 2014 [cit. 2014-12-21]. Dostupné z: <http://www.kbps.cz/ii-pilir/co-je-duchodove-sporeni/>

KB penzijní společnost: II. pilíř. *Důchodové fondy* [online]. 2014 [cit. 2014-12-22]. Dostupné z: <http://www.kbps.cz/ii-pilir/duchodove-fondy1/>

KB penzijní společnost. Náhradový poměr [online]. 2014 [cit. 2014-12-25]. Dostupné z:

<http://www.kbps.cz/jak-sporit-na-penzi/slovnicek-pojmu/nahradovy-pomer/>

KUTÁLEK, V. *Vyznejte se v důchodu: jak funguje první pilíř důchodového systému?.* [online]. 2013 [cit. 2014-12-18]. Dostupné z:

<http://www.mesec.cz/clanky/vyznejte-se-v-duchodu-jak-funguje-prvni-pilir/>

LABUDA, T. *Slovenský důchodový systém v kostce.* Investujeme. cz. [online]. 16. 6. 2010 [cit. 2015-01-01]. Dostupné z:

<http://www.investujeme.cz/slovensky-duchodovy-system-v-kostce/>

Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Důchodová reforma* [online]. 2011 [cit. 2014-12-20]. Dostupné z: <http://socialniporadce.mpsv.cz/cs/164>

Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Penzijní reforma je krok správným směrem [online].* 2013 [cit. 2014-12-20]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/15723>

Ministerstvo práce a sociálních věcí*. Reakce na prezentaci ČMKOS „6 lží Jaromíra Drábka"* [online]. 2011 [cit. 2014-12-21]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/10694>

Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Důchodové pojištění* [online]. 2014 [cit. 2014-12-21]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/3#ps>

Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Důchodové pojištění: Hlavní změny v důchodovém pojištění schválené v roce 2011* [online]. 2012 [cit. 2014-12-22]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/11111>

Ministerstvo práce a sociálních věcí: Kalkulačky*. Poznámky k důchodové kalkulačce* [online]. 2014 [cit. 2014-12-22]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/2435>

Ministerstvo práce a sociálních věcí: Práce a právo. *VYHLÁŠKA č. 286/2011 Sb.* [online]. 2011, aktual. 26. 11. 2014 [cit. 2014-12-22]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/ppropo.php?ID=v286_2011>

Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Garance v penzijním připojištění se státním příspěvkem* [online]. 2010 [cit. 2014-12-22]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/8903/Priloha_6.pdf>

Ministerstvo práce a sociálních věcí: Důchody. *Parametry pro výpočet důchodu v roce 2010 jsou známy* [online]. 2009 [cit. 2014-12-22]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/7755>

Ministerstvo financí České republiky: Penzijní společnosti. *Aktuálně působící penzijní společnosti v ČR - rok 2014* [online]. 2013, aktual. 9. 10. 2014 [cit. 2014-12-23]. Dostupné z:

<http://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/kontrola/penzijni-pripojisteni-doplnkove-sporeni/penzijni-spolecnosti/2014/penzijni-spolecnosti-rok-2014-16401>

Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Kalkulačka k důchodové reformě* [online]. 2013 [cit. 2014-12-23]. Dostupné z: <http://duchodovakalkulacka.mpsv.cz/www/>

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny. *III. pilier - doplnkové dôchodkové sporenie.* [online] 2. 11 2011. [cit. 2014-12-13] Dostupné z: <http://www.employment.gov.sk/iii.-pilier.html>

Ministerstvo práce a sociálních věcí: Důchodová reforma. *Proč je nutné provést důchodovou reformu* [online]. 2011 [cit. 2014-12-24]. Dostupné z:

<http://socialniporadce.mpsv.cz/cs/164>

Ministerstvo práce a sociálních věcí: Důchodová reforma. *Penzijní reforma je krok správným směrem* [online]. 2013 [cit. 2014-12-24]. Dostupné z:

<http://www.mpsv.cz/cs/15723>

Ministerstvo práce a sociálních věcí: Důchodové pojištění. *Statistika průměrné mzdy* [online]. 2006 [cit. 2014-12-25]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/2244>

Ministerstvo práce a sociálních věcí: Důchody. *Výši své penze budeme moci více ovlivňovat* [online]. 2007 [cit. 2014-12-26]. Dostupné z:

<http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/t/B60039E9C8/$File/402009u.pdf>

Ministerstvo financí České republiky. *Na větší propagaci reformy chybějí peníze, přesto se jí zúčastní přes milion osob* [online]. 2012 [cit. 2014-12-26]. Dostupné z:

<http://www.mfcr.cz/cs/aktualne/v-mediich/2012/2012-06-26-vmediich-3972-3972>

Ministerstvo práce a sociálních věcí. Doplňkové systémy – penzijní připojištění se státním příspěvkem [online]. 2010 [cit. 2014-12-30]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/8905/Priloha_8.pdf>

Ministerstvo financí České republiky: Publikace a manuály. *Manuál k důchodové reformě - souhrnná informace o změnách v důchodovém systému* [online]. 2013 [cit. 2014-12-24]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/regulace/penzijni-sluzby-a-systemy/duchodova-reforma/publikace-a-manualy>

Národní banka Slovenska. *Analýza slovenského finančného sektora za rok 2007*. [online]. 2008 [cit. 2014-12-03]. Dostupné z:
<http://www.nbs.sk/_img/Documents/_Dohlad/ORM/Analyzy/2007-2.PDF>

Penzijní společnost České spořitelny. *Co s dřívějším penzijním připojištěním* [online]. 2012 [cit. 2014-12-21]. Dostupné z:<http://www.pfcp.cz/vse-o-penzich/klient/co-s-drivejsim-penzijnim-pripojistenim.html>

Penzijní společnost České spořitelny. *III. Pilíř - Doplňkové penzijní spoření* [online]. 2012 [cit. 2014-12-21]. Dostupné z:<http://www.pfcp.cz/doplnkove-penzijni-sporeni/o-produktu.html>

Penzijní společnost České spořitelny. *II. Pilíř - Důchodové spoření* [online]. 2012 [cit. 2014-12-21]. Dostupné z: <http://www.pfcp.cz/duchodove-sporeni/o-produktu.html>

Penzijní společnost České pojišťovny. *Rozdíly mezi starým a novým penzijním připojištěním* [online]. 2012 [cit. 2014-12-21]. Dostupné z: <http://www.pfcp.cz/vse-o-penzich/klient/rozdily-mezi-starym-a-novym-penzijnim-pripojistenim.html>

Penzijní připojištění. *Výhody penzijního připojištění* [online]. 2012 [cit. 2014-12-21]. Dostupné z:<http://www.penzijnipripojisteni.cz/penzijni-pripojisteni/vyhody/#vyhody-zamestnavatel>

Penzijní společnost České pojišťovny. *Výhody doplňkového penzijního spoření pro zaměstnavatele* [online]. 2012 [cit. 2014-12-22]. Dostupné z: <http://www.pfcp.cz/o-nas/pro-zamestnavatele/vyhody.html>

Penzfondy.cz. *Srovnání penzijních fondů* [online]. 2012 [cit. 2014-12-22]. Dostupné z: <http://www.penzfondy.cz/>

RADA, J. *Český důchodový systém*. In Česká správa sociální zabezpečení [online]. 2012 [cit. 2014-12-22]. Dostupné z:
<http://www.mpsv.cz/files/clanky/11969/Analyza.pdf>

RANDLOVÁ, N. *Ústavní soud zrušil část zákona o důchodovém pojištění - výpočet důchodů se změní* [online]. 2010 [cit. 2014-12-22]. Dostupné z: <http://www.elaw.cz/judikatura/ustavni-soud-zrusil-cast-zakona-o-duchodovem-pojisteni-vypocet-duchodu-se-zmeni>

ŠVARC, D. *Důchodová reforma na Slovensku - inspirace pro ČR?* Měšec. cz. [online]. 26. 1 2005. [cit. 2014-12-1]. Dostupné z:
<http://www.mesec.cz/clanky/duchodova-reforma-na-slovensku-inspirace-pro-cr/>

TŮMA, Ondřej. *Zaměstnavatelé si můžou z daní odečíst vyšší příspěvky na penzijko a životní pojištění.* In. Finance. cz [online]. 2013 [cit. 2014-12-30]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/penzijni-pripojisteni/248729-zamestnavatele-si-muzou-z-dani-odecist-vyssi-prispevky-na-penzijko-a-zivotni-pojisteni-pridajivam>

TŮMA, O. *Druhý pilíř startuje. Jak se mu vede u sousedů?.* Penize.cz [online]. 2. 1. 2013 [cit. 2014-12-02]. Dostupné z:
<http://www.penize.cz/duchody/247524-druhy-pilir-startuje-jak-se-mu-vede-u-sousedu>

ODS. Desatero k důchodové reformě [online]. 2014 [cit. 2014-12-22]. Dostupné z: <http://www.ods.cz/clanek/17-desatero-k-duchodove-reforme>

Všeobecná zdravotní pojišťovna: Plátci. *OSVČ - průměrná mzda* [online]. 2014 [cit. 2014-12-22]. Dostupné z: <http://www.vzp.cz/platci/informace/povinnosti-platcu-metodika/osvc/osvc-prumerna-mzda>

Věstník ČNB. *Úřední sdělení České národní banky ze dne 15. ledna 2013, kterým se zveřejňuje maximální výše technické úrokové míry* [online]. 2013 [cit. 2014-12-23]. Dostupné z:
<htts://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/legislativa/vestnik/2013/download/v_2013_02_20213560.pdf>

7.3 Zákony a legislativa

Zákona č. 42/1994 Sb. o penzijním připojištění se státním příspěvkem ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření ve znění pozdějších předpisů

SBÍRKA PŘEDPISŮ ČESKÉ REPUBLIKY. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *VYHLÁŠKA ze dne 19. září 2013* [online]. 2013 [cit. 2014-12-22]. Dostupné z: <http://www.sbirka.cz/POSL4TYD/NOVE/13-296.htm>

Sbírka Zákonů Česká republika. *Nález Ústavního soudu ze dne 23. března 2010 ve věci návrhu na zrušení § 15 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění*. In: 135/2010. 2010, roč. 2010, č. 135, 49. Dostupné z:
<www.mvcr.cz/soubor/sb049-10-pdf.aspx>

Přílohy

A Věk odchodu do důchodu

Rok narození	Důchodový věk činí u					
	mužů	žen s počtem vychovaných dětí				
		0	1	2	3 - 4	5 a více
1936	60r+2m	57r	56r	55r	54r	53r
1937	60r+4m	57r	56r	55r	54r	53r
1938	60r+6m	57r	56r	55r	54r	53r
1939	60r+8m	57r+4m	56r	55r	54r	53r
1940	60r+10m	57r+8m	56r+4m	55r	54r	53r
1941	61r	58r	56r+8m	55r+4m	54r	53r
1942	61r+2m	58r+4m	57r	55r+8m	54r+4m	53r
1943	61r+4m	58r+8m	57r+4m	56r	54r+8m	53r+4m
1944	61r+6m	59r	57r+8m	56r+4m	55r	53r+8m
1945	61r+8m	59r+4m	58r	56r+8m	55r+4m	54r
1946	61r+10m	59r+8m	58r+4m	57r	55r+8m	54r+4m
1947	62r	60r	58r+8m	57r+4m	56r	54r+8m
1948	62r+2m	60r+4m	59r	57r+8m	56r+4m	55r
1949	62r+4m	60r+8m	59r+4m	58r	56r+8m	55r+4m
1950	62r+6m	61r	59r+8m	58r+4m	57r	55r+8m
1951	62r+8m	61r+4m	60r	58r+8m	57r+4m	56r
1952	62r+10m	61r+8m	60r+4m	59r	57r+8m	56r+4m
1953	63r	62r	60r+8m	59r+4m	58r	56r+8m

1954	63r+2m	62r+4m	61r	59r+8m	58r+4m	57r
1955	63r+4m	62r+8m	61r+4m	60r	58r+8m	57r+4m
1956	63r+6m	63r+2m	61r+8m	60r+4m	59r	57r+8m
1957	63r+8m	63r+8m	62r+2m	60r+8m	59r+4m	58r
1958	63r+10m	63r+10m	62r+8m	61r+2m	59r+8m	58r+4m
1959	64r	64r	63r+2m	61r+8m	60r+2m	58r+8m
1960	64r+2m	64r+2m	63r+8m	62r+2m	60r+8m	59r+2m
1961	64r+4m	64r+4m	64r+2m	62r+8m	61r+2m	59r+8m
1962	64r+6m	64r+6m	64r+6m	63r+2m	61r+8m	60r+2m
1963	64r+8m	64r+8m	64r+8m	63r+8m	62r+2m	60r+8m
1964	64r+10m	64r+10m	64r+10m	64r+2m	62r+8m	61r+2m
1965	65r	65r	65r	64r+8m	63+2mr	61r+8m
1966	65r+2m	65r+2m	65r+2m	65r+2m	63r+8m	62r+2m
1967	65r+4m	65r+4m	65r+4m	65r+4m	64r+2m	62r+8m
1968	65r+6m	65r+6m	65r+6m	65r+6m	64r+8m	63r+2m
1969	65r+8m	65r+8m	65r+8m	65r+8m	65r+2m	63r+8m
1970	65r+10m	65r+10m	65r+10m	65r+10m	65r+8m	64r+2m
1971	66r	66r	66r	66r	66r	64r+8m
1972	66r+2m	66r+2m	66r+2m	66r+2m	66r+2m	65r+2m
1973	66r+4m	66r+4m	66r+4m	66r+4m	66r+4m	65r+8m
1974	66r+6m	66r+6m	66r+6m	66r+6m	66r+6m	66r+2m
1975	66r+8m	66r+8m	66r+8m	66r+8m	66r+8m	66r+8m
1976	66r+10m	66r+10m	66r+10m	66r+10m	66r+10m	66r+10m
1977	67r	67r	67r	67r	67r	67r

Zdroj: Česká správa sociálního zabezpečení, 2014.

B Výsledky v případě 5 % odvodů do II. pilíře a průměrného očekávaného zhodnocení na úrovni roku 2013

Dynamický důchodový fond (2,07 %)

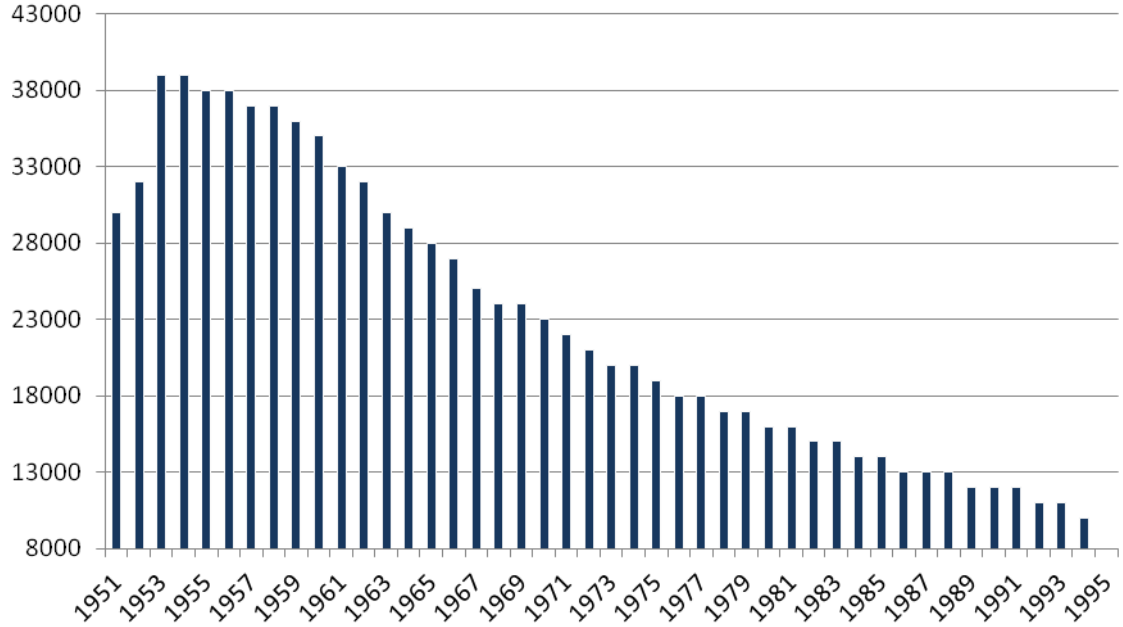

Obr. 11 Minimální výše hrubé mzdy nutné pro přestup do II. pilíře v rámci dynamického fondu pro různé věkové skupiny spotřebitelů v případě odvodů plných 5 % a zhodnocení roku 2013

Tab. 24 Minimální výše hrubé mzdy pro přestup do II. pilíře v rámci dynamického fondu při odvodech 5 % a zhodnocení roku 2013

Rok narození	Hrubá mzda	Rok narození	Hrubá mzda	Rok narození	Hrubá mzda
1951	30000	1966	27000	1981	16000
1952	32000	1967	25000	1982	15000
1953	39000	1968	24000	1983	15000
1954	39000	1969	24000	1984	14000
1955	38000	1970	23000	1985	14000
1956	38000	1971	22000	1986	13000
1957	37000	1972	21000	1987	13000
1958	37000	1973	20000	1988	13000
1959	36000	1974	20000	1989	12000
1960	35000	1975	19000	1990	12000
1961	33000	1976	18000	1991	12000
1962	32000	1977	18000	1992	11000
1963	30000	1978	17000	1993	11000
1964	29000	1979	17000	1994	10000
1965	28000	1980	16000	1995	8000

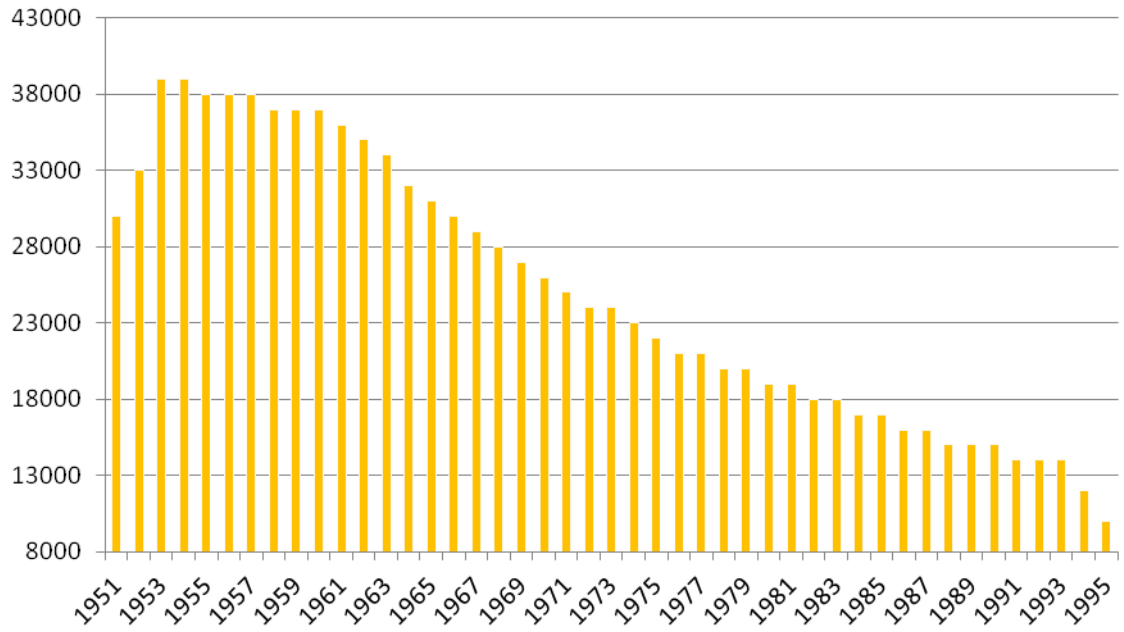

Obr. 13 Minimální výše hrubé mzdy nutné pro přestup do II. pilíře v rámci vyváženého fondu pro různé věkové skupiny spotřebitelů v případě odvodů plných 5 % a zhodnocení roku 2013

Tab. 25 Minimální výše hrubé mzdy pro přestup do II. pilíře v rámci vyváženého fondu při odvodech 5 % a zhodnocení roku 2013

Rok narození	Hrubá mzda	Rok narození	Hrubá mzda	Rok narození	Hrubá mzda
1951	30000	1966	30000	1981	19000
1952	33000	1967	29000	1982	18000
1953	39000	1968	28000	1983	18000
1954	39000	1969	27000	1984	17000
1955	38000	1970	26000	1985	17000
1956	38000	1971	25000	1986	16000
1957	38000	1972	24000	1987	16000
1958	37000	1973	24000	1988	15000
1959	37000	1974	23000	1989	15000
1960	37000	1975	22000	1990	15000
1961	36000	1976	21000	1991	14000
1962	35000	1977	21000	1992	14000
1963	34000	1978	20000	1993	14000
1964	32000	1979	20000	1994	12000
1965	31000	1980	19000	1995	10000

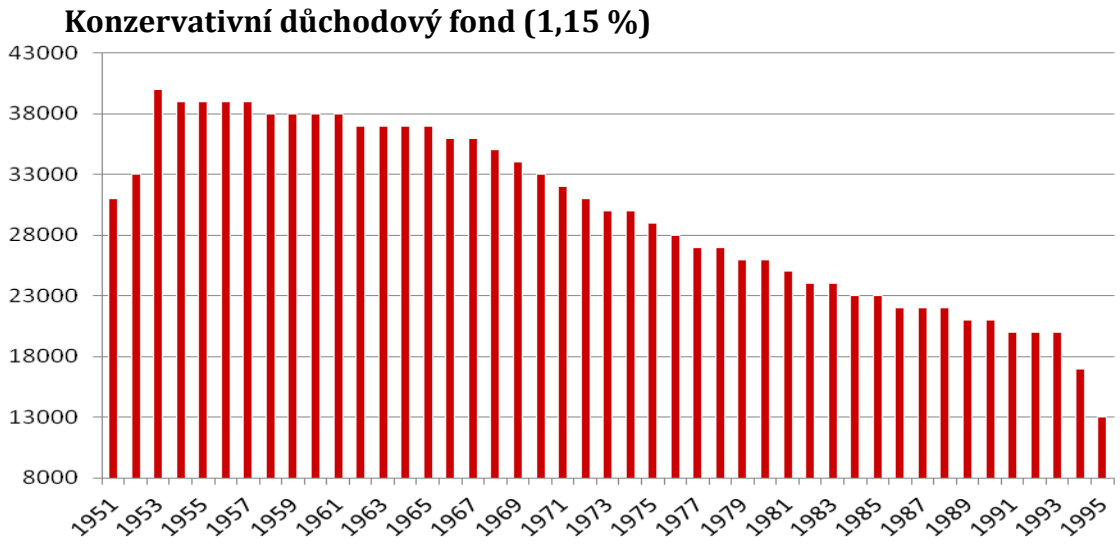

Obr. 14 Minimální výše hrubé mzdy nutné pro přestup do II. pilíře v rámci konzervativního fondu pro různé věkové skupiny spotřebitelů v případě odvodů plných 5 % a zhodnocení roku 2013

Tab. 26 Minimální výše hrubé mzdy pro přestup do II. pilíře v rámci konzervativního fondu při odvodech 5 % a zhodnocení roku 2013

Rok narození	Hrubá mzda	Rok narození	Hrubá mzda	Rok narození	Hrubá mzda
1951	31000	1966	36000	1981	25000
1952	33000	1967	36000	1982	24000
1953	40000	1968	35000	1983	24000
1954	39000	1969	34000	1984	23000
1955	39000	1970	33000	1985	23000
1956	39000	1971	32000	1986	22000
1957	39000	1972	31000	1987	22000
1958	38000	1973	30000	1988	22000
1959	38000	1974	30000	1989	21000
1960	38000	1975	29000	1990	21000
1961	38000	1976	28000	1991	20000
1962	37000	1977	27000	1992	20000
1963	37000	1978	27000	1993	20000
1964	37000	1979	26000	1994	17000
1965	37000	1980	26000	1995	13000

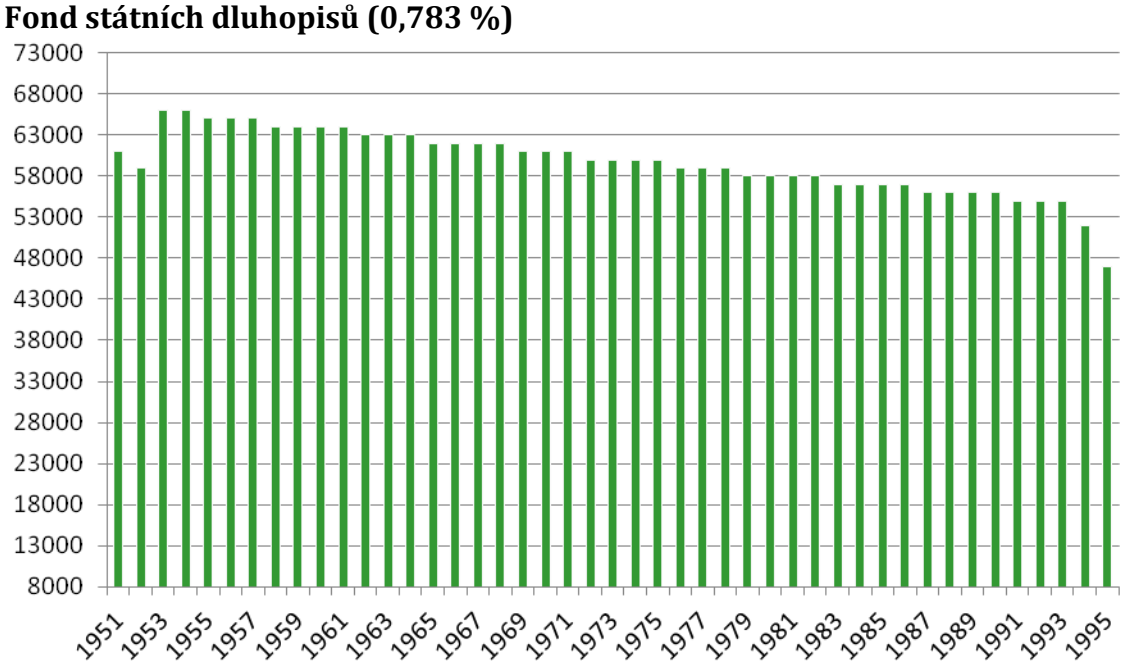

Obr. 15 Minimální výše hrubé mzdy nutné pro přestup do II. pilíře v rámci fondu státních dluhopisů pro různé věkové skupiny spotřebitelů v případě odvodů plných 5 % a zhodnocení roku 2013

Tab. 27 Minimální výše hrubé mzdy pro přestup do II. pilíře v rámci fondu státních dluhopisů při odvodech 5 % a zhodnocení roku 2013

Rok narození	Hrubá mzda	Rok narození	Hrubá mzda	Rok narození	Hrubá mzda
1951	31000	1966	37000	1981	32000
1952	33000	1967	37000	1982	31000
1953	40000	1968	37000	1983	31000
1954	40000	1969	37000	1984	30000
1955	39000	1970	37000	1985	30000
1956	39000	1971	37000	1986	29000
1957	39000	1972	36000	1987	29000
1958	39000	1973	36000	1988	28000
1959	39000	1974	36000	1989	28000
1960	39000	1975	35000	1990	27000
1961	38000	1976	35000	1991	27000
1962	38000	1977	34000	1992	26000
1963	38000	1978	33000	1993	26000
1964	38000	1979	33000	1994	23000
1965	38000	1980	32000	1995	17000